AYDINLIK

sosyalist dergi

lenin
muzaffer erdost
atillâ sarp
sezgin tüzün
charles fourrier

örgüt ve devrimde hegemonya üzerine

devrimde küçük burjuvazinin yeri

elmalıda toprak işgali üzerine bir deneme

gençliğin proleter devrimci kavgadaki yeri

Şubat 1970

16

İÇİNDEKİLER :

Sahibi	Münir Aktolga
Sorumlu Müdür	Vahap Erdoğdu
Teknik Yönetmen	Barbaros Denizeri

Yönetim Yeri	Süleyman Sırrı Sok. 2/12 Yenişehir — Ankara
Abone Adresi	P. K. 100, Cebeci — Ankara
Abone Şartları	Türkiye / yıllık 50 TL., altı aylık 25 TL., Avrupa ve Ortadoğu / yıllık 75 TL., altı aylık 40 TL., Diğer ülkeler / yıllık 125 TL., altı aylık 65 TL.
İlân Şartları	Tam sayfa 800 TL. üzerinden hesaplanır. Yayın ilânları indirimlidir.
Dizgi ve Baskı	TÖYKO Matbaası Tel : 10 41 68, Ankara
İstanbul Dağıtımı	Fuat Büte, Ankara Cad. No. 34 Tel : 27 89 49
Ankara Dağıtımı	Ankara Umum Gazete Bayileri Kooperatifi
Ege Bölgesi Dağıtımı	Orhan Özşişman, 452. Sok. 5 — İzmir Tel : 38786

örgüt ve devrimde hegemonya üzerine

Türkiye'de şu anda, sol kanatta, oportünizmin, yani kısa vadeli çıkarlar uğruna proleter devrimci ilkelerden taviz ve sosyalizmi yozlaştırma tutumunun, dikkatleri üzerinde toplayan başlıca iki çeşidi var:

Birisi statükocu güçlerin özenle tezgâhladıkları Aybar-Aren oportünizmi, ki bu çeşit üzerinde çok yazılmış, çizilmiştir; ve bu yüzden ipliği pazara çıkan bu *eski oportünizme* karşı oldukça uyanık olduğumuz söylenebilir.

İkinci oportünizm Aydınlıktan ayrılan grubun temsil ettiği *yeni oportünizmdir;* ki bu çeşit üzerinde henüz pek durulmadı; ve bu yüzden bu konuda henüz gerektiği gibi uyanık olduğumuz söylenemez.

Eski oportünizmle yeni oportünizm arasında bir kıyaslama yapmak ve bu ikincisini proleter devrimci çizgiyle karşılaştırmak konuya açıklık getirecektir.

Burada bu kıyaslamayı ancak iki temel meselemizle ilgili olarak yapacağız; siyasî örgüt bakımından ve devrimde hegemonya bakımından:

Eski oportünizmin örgüt hakkındaki görüşü şöyledir: TİP, bugünkü statükocu yönetimi altında da, proletaryanın ve geniş emekçi yığınlarının öz siyasî örgütüdür. Türkiye'de demokratik özgürlük ortamı böyle gerçek bir sosyalist partinin kurulmasına ve varlığını sürdürmesine elverişlidir. Çünkü 1945'de çok partili düzene geçiş bir demokratik devrimdir. Bu bakımdan, ufak tefek kusurlarına rağmen, bu düzen özünde demokratik olan bir düzendir. Düzen Filipin demokrasiciliği değildir; düpedüz demokrasidir. Ve bu düzende biricik doğru sosyalist eylem TİP'e oy sağlamak ve mümkün olduğu kadar çok sayıda "sosyalist" milletvekilini Meclise sokmaktır. TİP milletvekilleri Mecliste çoğunluğu sağladıkları zaman Türkiye'de sosyalizmi kuracaklardır. TİP bugünkü durumuyla da biricik sosyalist örgüttür ve bu partinin yönetimine karşı Aybar-Aren kliğine karşı, her eleştiri sosyalist örgüt düşmanlığıdır.

Budur, özet olarak, eski oportünizmin örgüt konusundaki görüşü. Parti yönetiminde böyle bir görüşün egemen olmasının, TİP'i, mücadeleyi bütün cephelerde veren uzak perspektifli bir sosyalist savaş örgütü olmaktan çıkaracağı ve parlementer mücadeleyi biricik makbul eylem sayan bir oy toplama mekanizması derekesine düşüreceği ve böyle bir parti içinde ger-

çek sosyalistlerin gadre uğratılıp eyyamcıların ön plâna geçmesiyle ters bir hiyerarşinin kurulacağı besbellidir. Eski oportünizmin, örgüt konusundaki tutumuyla, Türkiye'de sosyalist akımı yozlaştırıp Filipin demokrasiciliğine bağlama amacını güttüğü de açıktır.

Peki, yeni oportünizmin örgüt konusundaki tutumu nedir?

Yeni oportünizm, Aybar-Aren oportünizminin yenilgiye uğradığı, Filipin demokrasiciliğinin gerçek yüzünün geniş ölçüde anlaşıldığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan taşıdığı kisve eski oportünizminkinden değişik olması gerekirdi ve öyledir. Yeni oportünizm, proleter devrimci hareketin birçok değerlendirmelerine sahip çıkmaktadır. Bu bakımdan, hiç değilse ilk bakışta, oportünizmin yenisi, eskisinden çok daha "devrimci" gibi gözükmektedir ama dikkatli bir göz, "devrimci" lafazanlığın ardında yatan şeyin sağımızdaki güçlere teslimiyet olduğunu görmekte kusur etmez.

Yeni oportünizm, bugünkü düzenin Filipin demokrasiciliği olduğunu ve bu düzen sürdükçe proletaryanın kendi öz örgütünün kurulamıyacağı görüşünü benimsemektedir. Ona göre TİP bugünkü durumuyla gerçek bir sosyalist örgüt değildir ve toplumda demokratik doğrultuda bir gelişme olsa bile TİP gerçek bir sosyalist örgüt olamaz. TİP içinde proleter devrimcilerin verdikleri mücadele bir birikim sağlıyabilir. Ama bu partinin proleter-devrimci niteliğe kavuşması söz konusu değildir. Aynı şey, kurulacak bir parti için de söylenebilir. Yani içinde bulunduğumuz dönemde demokratik özgürlüklerin yetersizliği yüzünden Türkiye proletaryasının kendi öz siyasî örgütü ile politika alanında yer alması söz konusu olamaz. Bu gelecekte, Filipin demokrasiciliğinin yerini gerçek demokrasi aldığı dönemde olacaktır.

Yeni oportünist gruptan biri, bir toplantıda, özünde örgüt konusunda pasifliğin savunmasından başka bir şey olmayan bu tutumu pek parlak, pek "devrimci" bir üslupla ifade etmiştir. Özetle şöyle demiştir:

"Arkadaşlar! Türkiye'nin devrimci güçleri, Amerikan emperyalizmini kapı dışarı edecek ve işbirlikçileri etkisiz hale getirecek tam bağımsız ve demokratik Türkiye'yi mutlaka gerçekleştirecektir. Ve o bağımsız ve demokratik Türkiye'de proletaryanın öz örgütü bir güneş gibi doğacaktır!!"

Aynı gruptan bir başkası, bir dergiye verdiği demeçte, "Proletaryanın kendi öz siyasî örgütü ancak gerçek demokraside kurulabilir" anlamında bir beyanda bulunmuştur.

Genel kuraldır, oportünizm meramını açıkça söylemez. Dolambaçlı yollara başvurur. Yeni oportünizm de aynı yolu tutmuştur. Proletaryanın öz siyasî örgütü bugün hiçbir şekilde kurulamıyacaksa ve gerçek sosyalist partinin kurulması ancak gerçek demokrasi ortamında, tam bağımsız ve demokratik Türkiye'de mümkün olacaksa, demek ki o "tam bağımsız ve demokratik Türkiye'yi" yani Türkiye'de Millî Demokratik Devrimi proletarya değil başka "devrimci güçler" gerçekleştirecektir.

Kim olabilir, Millî Demokratik Devrimi gerçekleştirecek olan, proletaryanın dışındaki "devrimci güçler"? Türkiye'de proletaryadan gayri devrimci güç olarak hesaba katılabilecek sınıf küçük burjuvazidir. Bu durumda, besbelli ki, yukarıdaki beyanda "devrimci güçler" ile kastedilen genel olarak küçük burjuvazi, özel olarak, da küçük burjuva kökenli asker-sivil aydın zümredir.

Dil sürçmeleri olabileceğine göre yeni oportünistlerin sadece yukarıdaki beyanlarına dayanarak böyle bir sonuca varmak haksızlık gibi görünebi-

lir. Ama bizim yargımıza dayanak olan sadece bunlar değildir. Yeni oportünistlerin aynı doğrultuda birçok tutum ve davranışlarıdır. Son olaylarda yeni oportünist gruptan gelen teorik "katkıların" herbiri derinliğine tahlil edildiğinde, küçük burjuva radikalizmi önünde teslimiyet tutumu bütün açıklığıyla ortaya çıkar. Türkiye'de proletaryanın *"devrimde öncülüğünün objektif şartlarının tam olarak mevcut olmadığı"* iddiasını ileri sürdükten sonra küçük burjuvazinin bu bakımdan durumunu göz önünde tutmadan küçük burjuva radikalizminin olanaklarını abartan ve proleter devrimci hareketin olanaklarını küçümseyen tutum için de bu böyledir. *"Devrim"* ve *"Hareket"* kavramlarında sosyalizmin biliminde mevcut olmayan, uydurma bir ayırıma dayanıp, *"Türkiye'de devrim değil, hareket sözkonusudur"* diyerek gene devrimde öncülüğü küçük burjuvaziye peşkeş çeken tutum için de böyledir.

Yeni oportünizmin proletaryanın siyasî örgütü konusundaki, sosyalist hareketi yozlaştırıp küçük burjuva radikalizminin kuyruğuna bağlama sonucuna varan tutumu, eski oportünizmin sosyalist hareketi yozlaştırıp Filipin demokrasiciliğine bağlama sonucuna varan tutumundan bütün "devrimci" lafazanlıklara rağmen pek farklı değildir. Eskisi de yenisi de sosyalizmin biliminin Türkiye gerçeklerine uygulanmasının sentezi olan biricik doğru proleter-devrimci çizgiden sapma niteliği taşımaktadır ve hareketimizi baltalamak amacıyla harekette yer alan militanlara sövme yolunu tutmaktadır.

Proleter devrimci hareketin siyasî örgüt konusundaki görüşü, her iki oportünist görüşün taban tabana karşıtıdır. Biz, toplumda bütün millî sınıf ve zümrelerin kendi öz siyasî örgütleriyle Türkiye'nin tarihî kaderini, güçleriyle orantılı olarak, etkileyebilecekleri demokratik özgürlük ortamının önünde baş engel olan Filipin demokrasiciliği (emperyalizmin ve işbirlikçilerinin sömürü düzeninin siyasî üstyapı kurumu olan Filipin demokrasiciliği) sınırlarının aşılarak gerçek demokrasiye varılması uğruna mücadeleyi, çok yönlü olan bu çetin mücadeleyi, vermemizin şart olduğunu ileri sürerken, proletaryanın ve yoksul köylülüğün öncü müfrezesi görevini yerine getirecek siyasî örgütün kurulması işini, küçük burjuva radikalizminin tek başına gerçekleştireceği bir demokratik devrime bağlama gafletini gösteremeyiz. Proleter devrimci hareket her an siyasî örgütünü kurma uğruna mücadelenin içindedir. Çünkü Millî Demokratik Devrimin gerçek olup olmaması bu mücadelenin başarısına bağlıdır. Biz defalarca belirttik ki, proletaryanın hegemonyası altında olmayan bir demokratik devrimci harekette, yani proletaryanın dizginleri elinde tutmadığı bir devrim hareketinde *"duraksamalar, zigzaglar, hatta geriye dönüşler kaçınılmazdır"*. Ve proletaryanın kuyrukçuluğunu ettiği böyle bir demokratik devrim tamamlanamaz ve Türkiye toplumu Demokratik Devrimi hemen izlemesi gereken Sosyalist Devrimin eşiğine varamaz.

Bizim için proletaryanın öz siyasî örgütünü kurma uğruna mücadele, bütün cepheleriyle proleter devrimci mücadelenin bir parçasıdır ve mücadelenin bir cephesinde başarı öteki cephelerindeki başarıya bağlıdır. Amerikan emperyalizmine karşı proleter devrimcilerin mücadelesinin başarısı, TİP'i devrimci bir yönetime kavuşturma uğruna mücadele ile paralel yürümüştür. Amerikan 6. Filo'suna karşı mücadele olmasaydı, TİP'in başında çöreklenmiş olan oportünist kliğin maskesi bu kadar çabuk düşmezdi. Aybar-Aren oportünizmi böylesine ideolojik yenilgiye uğramazdı. Devrimci eylem karşısında TİP'in oportünist yöneticileri durumlarını belli etmek zorunda bırakılmışlardır. Ve

bunlar devrimci eylemin karşısına çıkarak karşı-devrimci özlerini açığa vurmuşlardır. Proleter devrimcilerinin eylemi Filipin tipi demokrasiciliğin ipliğinin pazara çıkmasında da büyük etken olmuştur. Anti-emperyalist mücadelede bulunan genç militanlar dolayısıyla TİP'i proleter devrimci bir yönetime kavuşturmak için de mücadele etmektedir. Aynı şey işçi-köylü cephelerindeki mücadele için de doğrudur. Ve bu çok yönlü çetin mücadelenin ayrı ayrı kesimleri arasındaki dialektik bağı görmeyen ve proletaryanın örgütünün ancak, (herhalde gökten hazır olarak inecek olan,) *"gerçek demokraside kurulacağını," "bir güneş gibi doğacağını"* söyleyen kimse, Marksizmin "M"sinden haberi olmayan kimsedir.

Kim, hangi güçler Türkiye toplumunda gerçek demokrasiyi gerçekleştirebilir? Millî demokratik devrimi başararak tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye'yi bir gerçek yapabilir? Besbelli ki, bunu ancak işçisiyle, köylüsüyle emekçi sınıflar yapabilir. Nasıl? Bilinçli yığınlar halinde, kendi öz siyasî örgütlerinin öncülüğünde politikaya girerek, ülkenin tarihî gelişmesini etkileyerek.

Böyle koyar meseleyi proleter devrimcisi; ve böyle koyduğu içindir ki, onun için proletaryanın partisini kurma görevi mutlu yarınların değil, bugünün gündemindeki görevdir. Ve onun için, TİP içindeki gerçek sosyalistlerin oportünizmin çeşitlerine karşı mücadelesi perspektifi olan, hedefi belli bir mücadeledir: TİP'i proleter devrimci bir yönetime kavuşturmak, oportünizmi, hangi kisveye bürünürse bürünsün, tespit etmek ve örgüt içinde etkisiz duruma getirmek ve TİP'i içinde bulunduğu tarihî şartların emrettiği devrimci görevleri yerine getiren ilkelerde birliğin ve disiplinin hüküm sürdüğü bir proleter devrimci örgüt durumuna yükseltmek. Ve böyle bir perkpektifle ilçe ilçe mücadelesini verir proleter devrimcisi. Bu en önemli mücadeleyi verdiği ölçüde emperyalizm ve işbirlikçilerinin mevzilerini geri alacaklarını ve böylelikle Filipin demokrasiciliğinin sınırlarının da gerileyeceğini bilerek; TİP içinde mücadeleyle proleter devrimcisi olarak bize düşen görevi yerine getirmediği takdirde, yeni bir parti kurmaya girişmenin yanlış bir davranış olacağını bilerek. Onun için proleter devrimcileri, nasıl eski oportünizmin gerici parlemantarizme bağlı statükocu yönetimi altındaki TİP'i sineye çekmemiş ve bu örgüt içinde mücadeleye girîşmişse, aynı biçimde yeni oportünizmin proleter örgüt uğruna mücadeleyi perspektiften yoksun bırakarak hedefsiz bir kör döğüşü haline getirme çabalarına da karşı koyacaklardır.

Devrimde hegemonya konusunda eski oportünizmin tutumu genel çizgileriyle şöyledir: *1945'den sonra çok partili düzene geçilmesiyle Türkiye'de iyi kötü bir demokratik devrim gerçekleşmiştir. Önümüzdeki devrimci adım sosyalist devrimdir. Sosyalist devrimi işçi sınıfı yapar. Odur devrimde öncü. İşçi sınıfının partisi ise TİP'dir. O halde öncü, TİP'in şu anda başında bulunan yönetim olmalıdır. Bizim öncülüğümüzü kabul eden arkamızdan gelir, etmeyen gelmez... Her kim, Amerikan vesayetine, işbirlikçi sermaye - feodal mütagallibe tahakkümüne işaret ederek, Türkiye'de birinci devrimci hedefin ülkeyi tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir ülke durumuna yükseltmek olduğu; ve bu bakımdan, önümüzdeki devrimci adımın Sosyalist Devrim değil, bizi sosyalist devrim aşamasına vardıracak olan Mil-*

lî Demokratik devrim olduğu görüşünü savunuyorsa, o sosyalist değildir, burjuvazinin kuyrukçusudur. Çünkü demokratik devrimi burjuvazi yapar; sosyalist devrimi proletarya yapar. Ve biz Türkiye'de sosyalist devrimi bugünün şartlarında, seçimle iktidara gelerek yapacağız...

Budur, özet olarak, eski oportünizmin devrimde hegemonya konusunda görüşü. Böyle bir görüşün sosyalizmin bilimiyle çeliştiği, besbellidir. Eski oportünizmin yukarıda özetlenen görüşüne karşı uyarılarda bulunuldu ve dendi ki: Burjuvazinin devrimci barutunu tükettiği çağımızda proletarya, emperyalizmin, sömürü alanı ülkelerde öteki devrimci sınıf ve zümrelerle bir devrimci güçbirliği kurarak, kendi hegemonyası altında ilk önce demokratik devrimi onun hemen ardından da sosyalist devrimi gerçekleştirmekle yükümlüdür. Devrimde hegemonya güçler dengesinin bir sonucudur ve proletaryanın öncülüğü, ancak geniş işçi ve yoksul köylü yığınlarının bilinçlendirilmesi ve örgütlendirilmesiyle gerçekleşebilir ve öteki devrimci güçlere kabul ettirilebilir. Türkiye'deki gerici parlemantarizm düzeninde seçimle iktidara gelinerek devrim yapılacağına inanmak hayaldir.

Eski oportünizmin devrimde öncülük konusundaki görüşü, Filipin derokrasiciliğine tam bağımlılıktan tecrit edilebilseydi, ittifaklara yanaşmayan sol sekter bir tutum olarak nitelendirilebilirdi, ama bu tecrit yapılamadığına göre, bu tumumu, genel çizgisiyle sağ oportünist olan bir politikanın tutarsız bir noktası saymak gerekir.

Yeni oportünizmin devrimde hegemonya konusundaki tutumu bütün "devrimci" lafazanlıklara rağmen açıkça küçük burjuva radikalizmine teslimiyet niteliğinde, sağ sapma niteliğinde bir tutumdur. Yeni oportünizmin yukarıda kısaca değindiğimiz teorik "katkıları" da hep aynı teslimiyet tutumunu desteklemek amacıyla ileri sürülmüş şeylerdir. Bu bakımdan haksızlık etmemek için söyliyebiliriz ki, eski oportünizmin devrimde hegemonya hakkındaki sosyalizmin bilimiyle ve Türkiye'nin gerçekleriyle çelişen görüşü, hiç değilse devrim öncülüğünü küçük burjuvaziye peşkeş çekmediği için, yeni oportünizmin aynı biçimde bilimsel sosyalizme ve toplumumuz gerçeklerine aykırı bu konudaki görüşün *solunda* bir görüştür.

Yeni oportünizmin bu konudaki görüşünü şöyle özetliyebiliriz: *Türkiye'de proletaryanın devrimde öncülüğünün objektif ve sübjektif şartları tam olarak yoktur. Bu bakımdan asker-sivil aydın zümre önümüzdeki devrimci hareketlerde önemli rol (siz "öncü rol" anlayın) oynayacaktır. Hem zaten bunu söylemek devrimde öncülüğü küçük burjuvaziye peşkeş çekmek değildir. Çünkü millî demokratik devrim ancak proletaryanın öncülüğünde olur. Küçük burjuvazinin öncülüğünde olan devrim değil Millî Demokratik harekettir. Ve Türkiye'de bugün sözkonusu olan millî demokratik harekettir, çünkü proletaryanın öncülüğünün objektif ve sübjektif şartları tam olarak yoktur (yani hareket söz konusu olduğu iddia edildiğine göre, tam oportünistçe dolambaçlı bir dille küçük burjuvazinin öncülüğünün objektif ve sübjektif şartlarının mevcut olduğu anlatılmak istenmektedir). Üstelik devrim süreci altı aşamaya ayrılır bunun ilk dördünde küçük burjuva radikalizmi öncüdür. Proleter devrimci hareketin küçük burjuva radikalizmi ile ilişkisi bir "dostluk-destek-eleştiri" ilişkisidir. Dördüncü aşamanın sonlarına doğru bu ilişki "dostluk-öncülük-eleştiri" ilişkisine dönüşür. Yani proletarya öncü duruma geçer ve böylece bir balayı havası içerisinde öpüşe, koklaşa devrimin altı aşaması da aşılır ve yarının sömürüsüz, mutlu toplumuna ulaşılır...*

demokratik devrimin gerçekleşmesi için şart olan devrimci güçbirliğinin bize emrettiği bir davranıştır.

Bizce Kemalistler, gerçek devrimciler olarak, şu gerçeği iyice anlamalı ve sindirmelidirler: Türkiye'de sınıflar vardır. Ve bu sınıfları temsil eden hareketler vardır. Filipin demokrasiciliği ortamı, şu anda, millî sınıf ve zümrelerin kendi öz siyasî örgütleriyle politika alanında yerlerini alıp Türkiye toplumunun tarihî gelişmesini güçleriyle orantılı olarak etkilemelerini önlemektedir. Onun için bu anti-demokratik düzeni, bu "cici demokrasiyi" gerçek demokrasiye dönüştürmek için mücadele istisnasız bütün devrimci sınıf ve zümrelerin millî görevidir. Proleter devrimci hareket bu görevin bilinci ile, yalnız işçi sınıfının ve yoksul köylünün öncü müfrezesi niteliğinde proleter devrimci örgütü gerçekleştirmeyi, mutlaka varılması gerekli bir hedef saymakla yetinmez, aynı zamanda öteki millî sınıf ve zümrelerin örgütlenme yolundaki çabalarına yardımcı olur. Biz proleter devrimci hareketle kemalist akım arasında, bugünün şartlarında, eylem içinde güçbirliğini millî demokratik devrimin zaferi için gerçekleşmesi zorunlu olan işçi köylü ittifakı temeli üzerinde kurulacak devrimci güçbirliği yolunda bir adım saymaktayız.

Proleter devrimci hareketle Kemalist akım arasındaki güçbirliği, Türkiye toplumunda ayrı ayrı sınıf ve zümreler bulunduğu ve bunların üst yapıda yansımasının kaçınılmaz olduğu gerçeğinin iyice anlaşılmasıyla, tekelci tutumların terk edilmesiyle ve çeşitli çevrelerden gelme devrimciler arasında karşılıklı saygı ortamının yaratılmasıyla gerçekleşebilir.

Biz Kemalist akımın en önemli organında görev alan devrimcilerin bu söylediklerimizin bilincinde olduklarına ve çeşitli yönlerden gelme olumsuz etkilere karşı uyanık davranacaklarına inanıyoruz. Kemalist ile proleter devrimcisinin arasında uçurum kazılmasına göz yuman kimse, Millî Demokratik Devrim'in baltalanmasına göz yummuş olur.

Bizim küçük burjuva radikalizmi karşısında tutumumuz, "sen sensin, ben de benim; sen Türkiye toplumunda bir devrimci gücü temsil ediyorsun, ben de bir başka devrimci gücü, sen bensiz edemezsin, ben de sensiz; gel Millî Demokratik Devrim yolunda omuz omuza yürüyelim" tutumudur. Bütün devrimcilerden aynı açık ve içten tutumu beklemek hakkımızdır.

Eski ve yeni oportünizmin örgüt ve devrimde hegemonya konularındaki görüşleri ve Türkiye'de küçük burjuva radikalizmi karşısında tutumumuz işte böyledir. Sözümüze son vermeden şu noktayı da belirtelim: Proleter devrimci saflar, her geçen gün yeni katılmalarla sıklaşmaktadır. Katılanlar içinde düne kadar oportünizmin demagojisine kanmış olanlar da vardır. Bunlar içtenlikle gelip, mücadelemizin geleneğine güven ve saygı duyarak saflarımızdaki yerlerini almaktadırlar. Proleter devrimci saflar böylelerine her zaman açıktır. İster eski oportünizm çevrelerinden gelmiş olsunlar, ister yeni.

AYDINLIK

muzaffer erdost

devrimde küçük-burjuvazinin yeri

I — TÜRKİYE'DE KARŞI-DEVRİMİN SINIFLARI (HÂKİM SINIFLAR)

TÜRKİYE'DE KARŞI-DEVRİM. — Devrimci küçük-burjuva aydınların öncülüğünde yürütülen Ulusal Kurtuluş Savaşı sonucunda: 1° dünyayı yeniden paylaşmak için emperyalist ülkeler tarafından başlatılan emperyalist savaşta yurdumuzu işgal etmiş olan düşman yenilmiş; 2° feodal devlet yıkılmış; 3° feodal ideolojileri temsil eden tarikat, tekke, zaviye vb. yasaklanmış, yobaz sindirilmiş; 4° yabancı sermaye sahibi işletmeler millileştirilmeye başlanmıştır.

Şehir ve köy küçük-burjuvazisi çoğunluktadır ve onun sınıf ideolojisi (bağımsızlık, demokrasi), muzaffer ordunun komutanları olan devrimci küçük-burjuva demokratlar tarafından temsil edilmektedir. Küçük-burjuvazinin üstünde, ona egemen olabilecek nitelikte bir millî burjuvazi yoktur. Ulusal devlet, yabancı sermayeyi, açıkça karşısına almıştır. Feodal mütegallibe bir sınıf olarak mevcut olmakla birlikte, iktidar çevrelerine sokulabilmiş olsa bile, iktidar üzerinde, küçük-burjuva demokratlar üzerinde etkili olabilecek bir siyasî güce sahip değildir.

Şehir ve köy küçük-burjuvazisi, geniş yığınları kucaklıyordu; ama kendi sınıf ideoloijsinin temsil edildiği siyasî ve hukukî üstyapı ile bizzat bu sınıf arasındaki bağ, küçük işletmeler dağınık ve örgütsüz olduğu için, son derece zayıftı. Küçük-burjuva aydınlar, özellikle askerî mekanizmanın sağladığı merkezî denetim sayesinde, temsil ettikleri sınıftan kopuk bir güç haline geldiler ve egemen oldular. Ama bu egemenlik, karşı-devrimci güçlerin iktisaden güçlenmesiyle son bulacaktır.

Lenin şöyle der: "Burjuva devrimin önünde bir tek görev durmaktadır: eski toplumun bütün engellerini süpürmek, kaldırıp atmak, imha etmek." ("Savaş ve Barış Üzerine Rapor", *Bütün Eserleri*, c. XXII, s. 315, rusça.) Ama, Türkiye'de, devrimci küçük-burjuva aydınlar, bu egemenliklerine rağmen (çeşitli iç ve dış etkenler hesaba katılabilir), eski toplumun bütün engellerini süpürmediler. Feodal üstyapının iktisadî temelini teşkil eden feodal, yarı-feodal ilişkilerin, çeşitli şekillere bürünen geri mülkiyet ilişkilerinin temellerine dokunmadılar.

1928'den sonra, yabancı işletmeler millileştirilmeye başlandığı halde, Atatürk'ün daha 1923'te öngördüğü, *kapitülasyonlardan sonra, ikinci iş* olan "ihracat ve ithalâtımızda aracılık eden ticaretin yabancıların elinden kurtarılması" bağımsızlığın bir parçası olarak ele alınmadı. 1) İçerde yabancıların ve azınlıkların aracı olarak başı çektigi dünya kapitalist pazarıyla devam eden ticarî ilişkiler, işbirlikçi burjuvaziyi sessizce güçlendiriyor; iki dünya arasında, kapitalist sisteme bağlanışımızı hazırlayan şartlar, ülkenin yeniden borçlanması şartlarını hazırlıyor; yarı-sömürge devletin enkazı üzerinde yükselen ulusal devlet, Lenin'in "tefeci-devlet" dediği emperyalist devletler karşısında bunun bir başka ifadesi olan yabancı sermaye karşısında, yeniden yarı-bağımlı hale geliyordu. 2) Kapitalist ilişkiler geliştikçe, burjuvazi güçleniyor. 3) Toprağa yönelen her demokratik teşebbüs feodal ağayı karşısına alıyor ve özellikle çok partili hayat, geri üretime dayanan tarımda, hangi biçime bürünürse bürünsün büyük toprak sahiplerinin siyasî iktidar üzerindeki etkisini arttırıyor.

Sonuçta, küçük-burjuvazinin üstünde yer alan sınıflar ülkenin ekonomisine ağırlığını koyuyor ve iktisadî temeldeki bu değişme, küçük-burjuva demokratların egemenliğini sona erdiriyordu. Sonuç küçük-burjuva aydınların egemenliğine dayanan demokratik ve aynı zamanda ulusal devlet, yerini, emperyalizm — işbirlikçi sermaye — feodal ağa egemenliğine bıraktı ve karşı-devrim zamanla perçinlendi. Feodal devletin yıkılışı, feodal üstyapı kurumlarının baskı altına alınışı, yabancı sermayenin millileştirilme hareketi, tarımda iktisadî temele aşağı yukarı dokunulmadığı ve yabancı sermayenin kökü kurutulmadığı sürece, burjuva demokratik devrim yarım kalıyor. Devrim tamamlanmadığı sürece, devrim ile karşı-devrim arasında mücadele devam eder; karşı-devrim iktisaden güçlendikçe egemenliği ele geçirir.

Devrimin temel meselesi iktidar meselesidir, ama, iktidarı alacak sınıfın veya sınıfların hangileri olması gerektiğini tayin ederken, bunun kadar önemli olan bir meseleyle karşılaşırız: iktidara egemen olan sınıf veya sınıflar hangisidir; devrimci sınıf veya sınıflar hangileridir? İkinciler kimlerdir ve bunlar, iktidarı hangi sınıf veya sınıflardan alacaklarını bilmiyorlarsa, doğru bir devrim stratejisi tespit etmeleri ve doğru bir sınıf bileşimi için mücadele etmeleri mümkün değildir.

EMPERYALİZM VE İŞBİRLİKÇİ SERMAYENİN HÂKİM HALE GELİŞİ. — Diyoruz ki, emperyalizm, gerek emtia ihracı, gerek sermaye ihracı, gerek borçlandırma (tefeci-devlet), gerek sanayiin ana-unsurlarından olan hammadde kaynakları (petrol gibi) yoluyla, Türkiye'yi yarı-bağımlı duruma getirmiş; içerde yerli burjuvazinin bir kesimiyle işbirliği yapmış ve ister feodal, ister yarı-feodal, ister kapitalist, tüm büyük toprak sahipleriyle ittifak kurarak, ülkenin ekonomisini egemenlikleri altına almışlardır. Bunu rakamlarla açıklamaya çalışalım.

1927 sanayi sayımına göre, 4 ve daha çok insan barındıran 13.683 işletmedeki: 10.941 patronun 10.299'u Türk, 642'si yabancı; 7.817 memurun 7.115'i Türk, 702'si yabancı; 147.128 işçinin 146.781'i Türk, 347'si yabancıdır (Sanayi Sayımı, 1927).

Yabancı işletmelerin millileştirilmesi 1928'de başlamış ve 1944'e kadar devam etmiş, bir yandan verilmiş imtiyazlar ve yatırılmış yabancı sermayeler millileştirilirken, diğer yandan millileştirilmesi gerekli görülen alanlarda yabancı işletmelere imtiyaz verilmemiştir.

Lozan Andlaşmasının yürürlüğe girdiği 6.8.1924 tarihinde, borçlar tutarı, 161.303.833 TL. idi. 1946'da ise borçlar tamamen ödenmiş bulunuyordu.

23 Şubat 1945'te Ankara'da imzalanan bir anlaşma ile ABD'den askerî yardım alınmış, savaştan sonra bu yardım, Truman Doktrini ile devam etmiştir. 1948'den 1950'ye kadar ABD'den daha çok bağış şeklinde yardım alınmış ve 1950'ye kadar alınan borçlar düşük bir seviyede kalmıştır. 1950'den sonra borçlar yükselmeye başlamış ve 30 Eylül 1968'de, borçlar, 1.988,4 milyon dolara yükselmiştir. Bunun faiz tutarı 681,0 milyon dolardır. Borç ve faizlerin tutarı 26 milyar liraya ulaşmaktadır. (Bkz: Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu, *100 Soruda Türkiye'de Yabancı Sermaye,* s. 96, 116.) Bunlar, Devlet borçlarıdır.

1950 yılında Türk firmalarının dışardan aldıkları borçların faizlerini dışarı çıkarmaları kanunla kabul edilmiştir.

1.8.1951'de çıkartılan Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu, 1954'de Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, 1954'de çıkartılan Petrol Kanunu, yabancı sermayenin esaslı şekilde yurda girmesini sağlamıştır. Yani ülkeye önce başlangıçta askerî olmak üzere hibe ve bağışlar şeklinde yardım yapılmış, bunu borçlandırmalar izlemiş ve devlet ve özel firmaların borçlarını yabancı sermayeyi güvenlik altına alan kanunların çıkarılması izlemiştir. Yabancı sermaye, ülkede bizzat tüketilen emtia üretimi için (montaj dahil) yurda girerken, aynı zamanda, sanayiin ana-kollarından olan hammadde kaynaklarına ciddî şekilde el atmıştır. Böylece, emperyalizm, borçlandırarak (tefeci-devlet), emtia ihracıyla, sermaye ihracıyla ve hammadde kaynaklarına el koymak suretiyle ülkenin ekonomisine ağırlığını koyuyor.

"1951 yılından 1968 yılı sonuna kadar Türkiye'ye giren yabancı yatırım sermayesinin toplam değeri 94 milyon dolara ulaşmıştır. Bunun % 52,3'ü (49.230.000 dolar) aynî sermaye (alet-makine) olmuştur. % 42,2'si (41.562.000 dolar) nakit olarak girmiş, % 3,5'i (3.247.000 dolar) de maddî olmayan sermaye (patent, lisans) olarak gelmiştir. ... 1961-68 döneminin tamamı dikkate alındığında, ... en fazla yabancı sermaye yatırımı yapmış olan şirketlerin ABD kökenli şirketler olduğu anlaşılmaktadır." (Aynı eser, s. 159, 161.) 1951-68 döneminde Türkiye'ye giren yabancı sermaye 664 milyon 430 bin liradır. "... *nakit olarak giren* yabancı sermayenin % 85'i"; nakit, aynî ve maddî

olmayan haklar dahil yabancı sermayenin % 38'i, yabancı şirketlerin yurtlarına kâr olarak aktarılmıştır. Hollanda kökenli 4 şirket, 10.648 milyon dolar nakit sermaye yatırmış, 11.966 milyon doları kâr olarak transfer etmiştir. ABD kökenli 16 şirket, 7.827 milyon dolar nakdî sermaye yatırmış, 10.648 milyon dolar kâr transfer etmiştir.

Özel firmalar, yurt dışından ödünç alabilmekte ve bunların faizleri yurtdışına çıkarılmaktadır. Ayrıca, Türkiye Sınaî Kalkınma Bankası kanalı ile, yabancı sermaye tarafından, özel kesime 463.149.000 TL. ödünç olarak verilmiştir.

Özetleyelim:

1927'de 642'si yabancı olan işletmelerden önemli olanların büyük kısmı (Osmanlı Bankası, Yataklı Vagon Şirketi vb. hariç) 1944'e kadar millileştirilmiş* ve yabancı sermayeye yeni imtiyazlar verilmemiş, verilmiş imtiyazlar iptal edilmiştir. 1924'te 161.303.833 TL. olan dış borçlar, 1946'da tamamen ödenmiş bulunuyordu; ve bu tarihte özel sektörün dışarıya borcu yoktu.

Şimdi bir de 1968'deki duruma bir gözatalım:

Hemen aşağıda belirteceğimiz gibi, 1964 sanayi sayımına göre, özel yabancı sermaye, 46'sı tamamen, 104'ü ortaklık şeklinde olmak üzere, 150 büyük işyerinin sahibidir. Sadece ABD kökenli özel yabancı sermayenin 1951-68 döneminde kâr olarak transfer ettiği miktar, Türkiye'nin iki yıllık millî gelirine yakındır; 106 milyar lirayı bulmaktadır. Hollanda kökenli dört şirketin aynı dönemde transfer ettiği kâr 119 milyar liradır.

1968'de dış borçlar, faiz tutarlarıyla birlikte, 2.669,4 milyon dolardır. (Yaklaşık olarak 26 milyar lira.)

Özel firmalar, Türkiye Sınaî Kalkınma Bankası kanalı ile, yabancı sermayeye 463.149.000 TL. borçlu durumdadır. (1924'deki dış devlet borçlarının aşağı yukarı üç katı.)

---

* 1928'den 1944'e kadar millileştirilen yabancı işletmeler: Anadolu ve Mersin-Tarsus-Adana demiryolu (1928), Haydarpaşa liman şirketi (1928), Mudanya-Bursa demiryolu şirketi (1931), İstanbul TAŞ Su Şirketi (1933), İzmir Rıhtım Şirketi (1933), İzmir-Afyon ve Manisa-Bandırma hatları (1934), İstanbul'da rıhtım, dok ve antrepoları işleten şirket (1934), Aydın demiryolu şirketi (1935), İstanbul Telefon TAŞ (1936), Ereğli madenleri şirketi — Ereğli limanı, Ereğli-Çatalağzı demiryolu hattı ve maden işletmeleri — (1936), Ergani Bakırı TAŞ'nin Deutsche Bank ve İskonto Gesellschaft'ın elinde bulunan 1,5 milyonluk hisse senetleri (1936), Şark demiryolları şirketi (1937), İzmir Türk Telefon AŞ (1938), Üsküdar ve Kadıköy tramvayları şirketi (1938), İstanbul Türk AŞ (1938), İstanbul tramvay şirketi (1939), İstanbul Türk Anonim Tünel Şirketi (1939), Ankara Elektrik, Ankara Havagazı, Adana Elektrik Türk Anonim Şirketleri (1939), Bursa ve Müttefik Türk Anonim Elektrik Şirketi, Mersin Elektrik TAŞ (1939), Ilıca-Palamutluk demiryolu şirketi (1941), İzmir Tramvay ve Elektrik Anonim Şirketi (1943), İzmir Sular Şirketi (1944) (Mehmet Selik, *Türkiye'de Yabancı Özel Sermaye,* s. 3-11; Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu, *Türkiye'de Yabancı Sermaye,* s. 104-107.) Devren satın alınan şirket ve hisse senetlerinin toplam bedeli 204 milyon İsviçre frangıdır. Devlet, bunu, 1936 yılına kadar döviz olarak; 1938 yılına kadar yarısı döviz, yarısı Türk lirası olarak ve 1938'den sonra da tamamını Türk lirası olarak ödemiştir. (Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu aynı eser, s. 104.)

Sanayi ve İş Yerleri Sayımı: İmalât Sanayii 1964 adlı istatistikte, Türkiye'de, imalât sanayii, 'büyük işyerleri' ve 'küçük işyerleri' olarak ikiye ayrılmakta, 9 ve daha az kişi çalışan işyerleri küçük, 10 ve daha fazla kişi çalıştıran işyerleri ise büyük olarak gösterilmektedir.

Türkiye'de toplam 3.012 büyük işyerinden: 197'si tamamen devlete ait; 2.645'i tamamen yerli özel sermayeye ait; 46'sı tamamen özel yabancı sermayeye aittir.

Devam edelim : özel yabancı sermaye, 21 işletme içinde devlet ile; 83 işletme içinde özel yerli sermaye ile ortaklık kurmuştur. **

Bizim buradan çıkaracağımız önemli sonuçlar vardır: (Özel yerli sermayeye ait olan 2.645 işletmenin toplam sermaye hacmi ile yabancı sermayeye ait olan veya yabancı sermayenin ortaklık halinde bulunduğu işletmelerin sermayelerinin toplam hacimleri arasındaki farkın aynı oranda olmadığını aklımızda tutalım.) Yerli özel sermaye, özellikle gelişme halinde olan sermaye, genel olarak, millî niteliğini muhafaza etmektedir, yani millî burjuvazi objektif olarak mevcuttur. Yabancı sermaye, ister emperyalist devletlerin aracılığı ile, ister doğrudan doğruya, hem devleti ve hem de yerli özel sermayenin bir kısmını borçlandırmış ve ayrıca yerli sermayenin bir kısmı ve devlet, (hâkim sınıfların çıkarı doğrultusunda) yabancı sermaye ile kaynaşmıştır. Ayrıca yabancı sermaye, hiç bir ortaklık olmaksızın, kendi başına ülkenin ekonomisine ağırlığını koymuştur. Her gün yeni bir cephe emperyalizm tarafından sessizce işgal ediliyor. Daha dün "bira" cephesi sessizce işgal edildi. Bütün gazeteler, sigara cephesine emperyalizmin taarruzunu haber veriyor.

Yabancı sermayenin egemenlik derecesini, bu eğemenliğin, siyasî, askerî ve kültürel egemenlikle nasıl kaynaştığını göstermek bakımından, Türkiye'de bulunan yabancı uyruklulara ait iki örnek verelim:

Türkiye'de 1965 istatistiklerine göre, Birleşik Amerika uyruklu 27.400 kişi vardır ve bunun 18.157'si 15 ve daha yukarı yaşlardadır. Aynı kaynaklara göre Türkiye'de Sovyetler Birliği uyruklu 490 kişi vardır ve bunun 424'ü 15 ve daha yukarı yaşlardadır. (*Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri.* 24.10.1965, s. 315. 317, 319.) 490 kişi, bir yabancı ülke ile bu yabancı ülkeden bağımsız, siyasî, iktisadî, askerî) kültürel ilişkilerin somut ifadesi ise; 27.400 kişi artık bir yabancı ülke ile olan normal siyasî ilişkilerin

---

**Bu konuda, daha ayrıntılı rakamlar şöyle:

Sermayesinin tamamı devletin: 197.

Sermayesinin % 50'den fazlası devletin ve a) % 50'den azı özel yerli: 18; b) % 50'den fazlası özel yabancı: 2; c) % 50'den fazlası özel yerli ve özel yabancı: 2.

Sermayesinin tamamı özel yerli: 2.645.

Sermayesinin % 50'den fazlası özel yerli ve a) % 50'den azı devlet: 15; b) % 50'den azı özel yabancı: 31; c) % 50'den azı devlet ve özel yabancı: 12.

Sermayesinin tamamı özel yabancı: 46.

Sermayesinin % 50'den fazlası özel yabancı ve a) % 50'den azı devlet: 2; b) % 50'den azı özel yerli: 31 c) % 50'den azı devlet ve özel yerli: 1.

Devlet, özel yerli, yabancı özel, katışık (hepsinin hissesi% 50'den az): 2. % 50'si özel yerli, % 50'si özel yabancı: 8.

(Sanayi ve İş Yerleri Sayımı: İmalât Sanayii, 1964, s. 28 - 29)

ifadesi olamaz. Bu, siyasî, iktisadî, askerî ve kültürel bağımlılığı yürüten geniş bir kadronun en somut ifadesidir. Bu bağımlılığın ve Türkiye'yi emperyalizmin ileri karakolu olarak kullanmanın diğer kanıtları olan ikili anlaşmaları, üsleri, 6. filoyu vs. sadece hatırlatmakla yetiniyoruz.

MİLLÎ BURJUVAZİ HÂKİM SINIF DEĞİLDİR. — Yerli burjuvazinin millî kesimi, egemen sınıfların yanında görünmektedir. Hemen Engels'in 1893'te söylediklerini buraya aktarmak gerekir: "Herhangi bir ülkede, burjuvazinin egemenliği, millî bağımsızlık olmadan mümkün değildir" (*Komünist Manifesto*, s. 38). Şayet kapitalizmin gelişme halinde olduğu, yani yerli burjuvazinin henüz tekelci kapitalizmin etki alanına girmediği, uluslararası bir nitelik kazanmadığı dönemde, bir ülkede, yabancı sermaye etkin ve hâkim bir rol oynayabiliyorsa, bunun bir diğer sebebi, yerli burjuvazinin zayıflığındandır. İşte bu zayıf olan yerli burjuvazinin millî kalmış olan kesimi, elbette güçlü ve hâkim olan yabancı sermayenin tahakkümü altındaki bir ülkede egemen sınıf olamaz. Egemenlik kurmuş olan sınıfların arasında ve onların hegemonyası altındadır. Ama bu, çelişkili bir beraberliktir. Çünkü, gelişme halinde kapitalizmin millî niteliği ile tekelci kapitalizmin kozmopolit (enternasyonal) niteliği birbiri ile çelişir.

FEODAL AĞANIN, EMPERYALİZM VE İŞBİRLİKÇİ SERMAYE İLE İTTİFAKI. — Karşı-devrim güçleri, sadece emperyalizm ve işbirlikçi burjuvazi değildir. Feodal mütegallibe, karşı-devrimin, köylere uzanan kaleleridir.

Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllardan başlayarak 1945 yıllarına kadar, devrimciler ile büyük toprak sahipleri arasında (küçük-burjuvazinin ideolojisi ile feodal mütegallibenin ideolojisi arasında) uzlaşmaz görüş ayrılıkları vardır. Hükümet, ideolojisini temsil ettiği küçük ve yoksul köylüleri toprak sahibi yapmak düşüncesindeyken, bu fikirlerini, çok dar anlamda da olsa, uygulamak istediği an, büyük toprak sahiplerini karşısına dikilmiş buldu.

Atatürk'ün küçük ve yoksul köylü konusundaki görüşleri şöyledir:

"... çiftçiye arazi vermek de hükümetin takip etmesi lâzım gelen bir keyfiyettir." (1929, BMM'ni açış konuşması.) "... memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. ... Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebildikleri arazi genişliği[ni], arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlamak lâzımdır." (Kasım 1937, Meclis konuşması.)

Başbakan İsmet İnönü, Kasım 1929'da, BMM'nde yaptığı konuşmada "... işledikleri arazi kendi malları olmayan vatandaşları toprak sahibi yapmak için — diyor —, bu sene bazı şark vilâyetlerinde işe başladık. Bizim bu işte meselemiz, topraksız köylüye kendi malı yapacağımız tarlasında çalışmak imkânını hazırlamaktır." 1936'da, CHP kurultayında ise, "Yurdumuzda — diyor İnönü — topraksız çiftçinin sayısı her tasavvurun üstündedir. En ziyade toprağı taksim edilmiş yerlerimizde bile köylünün yarısına yakın bir miktarı topraksızdır. Başkalarına ait topraklar üzerinde çok fena şartlar içinde ve çok verimsiz olarak çalışmak mecburiyetindedirler. Hiç bir vakit adamın malını cebren zaptetmek fikrinde değiliz. Fakat, hiç bir surette köylüyü ilelebet topraksız kalmaya mahkûm eden dar bir çerçeve içinde bırakmaya razı olamayız."

Devrimin önderlerinin temel görüşü: 1) topraksız çiftçiyi toprak sahibi yapmak, 2) büyük toprak sahiplerinin topraklarının üst sınırını tespit etmek ve fazla olanı elinden almak, 3) ama bunu müsadere yoluyla değil, istimlâk yoluyla almak. Bu konuda, 1937 yılında, istimlâk olunacak toprağın alanını, bedelini ve ödeme şeklini belirleyecek özel kanunların çıkartılabilmesi amacıyla, Anayasanın 74. maddesinde değişiklik yapılmak istendiği zaman, büyük toprak sahibi olan veya bundan çıkarı bulunan milletvekilleri, Anayasa değişikliğine karşı çıkmıştır, ama neticede, Anayasanın 74. maddesine, "çiftçiyi toprak sahibi yapmak ... için istimlâk olunacak arazi[nin] ... istimlâk bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti mahsus kanunlarla tayin olunur" hükmü konulmuştur. Bu hüküm, Atatürk'ün yukarıya aldığımız meclis konuşması ile birlikte değerlendirildiği zaman, büyük toprak sahiplerinin, devrimci küçük-burjuva demokratlar karşısında yenilgisini ortaya koyar. Ama 1945'te çıkartılan "Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu" dolayısıyla tek partinin bünyesinde parçalanma olmuş ve CHP'den ayrılan ve özünü büyük toprak sahipleri teşkil eden bir grup, 1950'den sonra iktidarın değişmez partisinin çekirdeğini teşkil etmiştir. Yani büyük toprak sahipleri siyasî iktidarda hâkim duruma gelmişlerdir.

Acaba bugün, tarımda, hâkim durumda olan sınıfların niteliği ve niceliği nedir? Bunu da, elimizde tam olmayan rakamlarla belirtmeye çalışalım.

1961 rakamlarına göre, Türkiye'de 201 dekar ve daha büyük işletmelerin sayısı 115.137; 501 dekar ve daha büyük işletmelerin sayısı 15.352; 1.000 dekar ve daha büyük işletmelerin sayısı 3.758; 5.000 dekar ve daha büyük işletmelerin sayısı 329'dur. Biz, ne şekilde olursa olsun, 500 dekar ve daha büyük işletmelerin sahiplerine, büyük toprak sahipleri (bu sınır aşağıya doğru daha da genişletilmek gerekir) diyoruz. Bunların (işletme sayısı 15.352'-dir) bir kısmı "büyük toprak sahibi", bir kısmı "büyük toprak sahibi köylü"dür (yani köyde bizzat çalışmaktadır). İşletmelerden çoğu, daha aşağıda belirteceğimiz gibi, feodal ve yarı-feodal niteliktedir ve bir kısmı ise, özellikle sınaî ürün yetiştiren bölgelerdekiler, kapitalist niteliktedir. Örneğin 500 dekar ve daha büyük işletmelerden 444'ü Urfa'da, 438'i Adana'da, 387'si Diyarbakır'dadır. 5.000 dekar ve daha büyük işletmelerin 73'ü Diyarbakır'da, 62'si Urfa'da, 20'si Adana'dadır vs..

Köy Envanter Etütlerine göre, 43 ilde, 693 köy, şahıs, aile veya sülâleye aittir. Adana'da şahsa, aileye ve sülâleye ait köy yoktur, ama Urfa'da şahsa, aileye ve sülâleye ait köylerin sayısı 123'tür; Bolu'da yoktur, Gaziantep'te 96'dır vs.. 43 ilde 693 köyün aile, sülâle veya şahıslara ait olması, bize, feodal ilişkilerin henüz ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Hiç bir toplumda (sosyalist toplum hariç), üretim ilişkileri saf değildir ve feodal bir toplumda da tüm ilişkiler feodal nitelikte değildir. Feodallerin iktisadî ve siyasî alanda hâkim olmaları, o toplumda, bağımsız köylü işletmelerinin mevcut olmadığını veya çok az olduğunu ortaya koymaz. Aynı şekilde, Türkiye'de, tarımda feodal ilişkilerin önemini belirleyen, feodal ilişkilerin az veya çokluğu değil, feodallerin siyasî ve iktisadî etkinlikleri, köylü yığınları üzerindeki hâkimiyet derecesidir. Ayrıca, şahsa, aileye ve sülâleye ait köylerin sayısının tüm köy sayısına oranı, feodal ilişkileri kesin olarak belirleyen bir ölçüt de olamaz. Çünkü ağanın, köyün topraklarının dörtte üçüne, dörtte ikisine vs. sahip olması; ağanın birkaç köyde topraklarının bulunması, Köy Envanter Etütlerinden tespit edilememektedir. Feodalizmin tespitinde esas

olan, feodal birimlerin büyüklüğü değil, feodal ilişkilerdir. Feodalizmin bazı bölgelerde hâkim durumda olup olmadığının tespiti, feodal birimlerin sayılarında değil, feodallerin emekçi köylü yığınları üzerindeki hâkimiyet derecelerindedir. Bizce, 43 ilde 693 köyün şahsa, aileye ve sülâleye ait olması, bu köylerin tüm köylere oranı ne olursa olsun, bu köylerin yoğunlaştığı bölgelerde feodal ve yarı-feodal ilişkilerin birer kale gibi yükseldiğinin açık ve kesin kanıtıdır.

Bize, feodal ve yarı-feodal ilişkilerin genişliği hakkında bilgi verecek diğer bir husus, topraksız çiftçi ailelerinin sayısıdır. Köy Envanter Etütlerine göre, 26 ilde,* 1.356.471 çiftçi ailesinden 445.697'si, yani hemen hemen üçte biri topraksızdır. Bunların yirmi altı ildeki tüm çiftçi ailelerine oranı (ortakçılar % 4,22, kiracılar % 0,53, tarım işçisi topraksız çiftçi *aileleri* % 28,09 olmak üzere) % 32,84'dür. Topraksız aileler ile büyük toprak sahipleri arasındaki bağımlılıklar, özellikle bu 26 ilde, genel olarak feodal veya yarı-feodal ilişkilerdir; çünkü buradaki tarım işçisi *çiftçi aileler* ücretli tarım işçisi değil, ailesiyle birlikte, büyük toprak sahibinin topraklarında çalışan yarı-bağımlı köylü aileleridir. Feodal ve yarı-feodal ilişkilerin tüm köylü işletmelere oranı, köylerde, çiftçilik yapan ve aynı zamanda topraksız olan ve aynı zamanda ücretli işçi olmayan çiftçi ailelerin (kiracıların bir kısmı hariç tutulabilir) tüm çiftçi ailelere oranıyla tespit edilebilir. Köy Envanter Etütlerine göre bu oran, 26 ilde % 32'dir, 43 ilde bu oran % 28-29 arasındadır.

İster feodal, ister yarı-feodal ve ister kapitalist nitelikte olsun, büyük toprak sahibi, hem millî demokratik devrimin, hem sosyalist devrimin karşısındadır. Millî demokratik devrimin karşısındadır, millî demokratik devrim, tüm feodal ve yarı-feodal unsurları ve kalıntıları kökten temizlerken kapitalist büyük toprak mülkiyetine de son verecek ve hatta kapitalizmin gelişmesini sağlayacak olan toprağın millileştirilmesini gündeme koyacaktır. Mülk sahibi olarak, büyük toprak sahibi, karşı-devrimcidir ve yığınların devrimci hareketinin karşısındadır, aynı doğrultuda olan emperyalizm ve işbirlikçi sermaye ile ittifak kurmuştur.

Görülüyor ki, çok partili hayata geçtikten sonra, geniş köylü yığınlarının oylarını ellerinde tutan ağa, mütegallibe, aşiret reisi, şeyh vs. gibi, güçlerini feodal ideolojilerden ve iktisadî bağımlılıktan alan unsurlar, gerici partilerin köylülük içinde fiilen güvenilir desteği olurken, bunun tabiî sonucu olarak, bu unsurlar gerici partiler üzerindeki ve dolayısıyla onların iktidarları üzerindeki etkilerini arttırmışlar ve söz sahibi duruma gelerek, siyasî iktidara ağırlıklarını koymuşlar ve hâkim sınıflardan biri haline gelmişlerdir.

EMEKÇİ YIĞINLARI, HÂKİM SINIFLARA BAĞLAYAN FEODAL İDEOLOJİLER. — Türkiye'de, geri ilişkiler içinde bulunan geniş halk yığınları, karşı-devrimci üstyapı kurumları aracılığı ile, devrimci gelişmeden uzak durmuşlar, daha çok gerici sınıfların desteği olmuşlardır. Feodal üstyapı kurumları, nakşbendilik ve ondan türemiş olan ticânilik, süleymancılık (bkz: Abdülbâki Gölpınarlı, *100 soruda Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatlar*, s. 224,

* Bitlis, Van, Tunceli, Ağrı, Hatay, Mardin, Erzurum, Kars, Diyarbakır, Elâğız, Siirt, Malatya, Adıyaman, Erzincan, Gaziantep, Maraş, İçel, İsparta, Ankara, Adana, Burdur, Niğde, Antalya, Urfa, Bingöl, Muş illeri sözkonusudur.

225) ve gene nakşbendilikten türemiş olan nurculuk (aynı eser, s. 228) gibi yeni sapkınlıklar, kapitalizm-öncesi ilişkilerin temeli üzerinde, geleneklerine bağlı köylü ve esnaf yığınlarını, devrimci eylemin karşısında yer alan sınıflara bağlamakta büyük bir rol oynadı; yani gerici akımlar, hâkim sınıflarla çelişen geniş emekçi yığınlarını bu hâkim sınıflara bağlayarak karşı-devrimin pekiştirilmesinde etkin bir rol oynadı. Kemalist devrim döneminde, devrimin iktidarıyla çatışan bu kurumlar, şimdi daha da etkin hale geldikleri halde, bugünkü iktidarla çatışmamış olmaları, hatta onların kapalı bir şekilde iktidar tarafından desteklenmesi, bir basiretsizlik olarak nitelendirilemez; bu, gerici partiler ile sıkı bir ittifakın tabiî sonucudur.

II. — DEVRİMCİ SINIFLAR

DEVRİMCİ SINIFLAR VE DEVRİMCİ İMKÂNLAR. — Üretici güçlerin gelişmesini köstekleyen üretim ilişkilerini, hâkim sınıfları, tutucu ve karşı-devrimci sınıfları belirttikten sonra, millî demokratik devrimde, hangi sınıfların sınıfsal nitelikleri gereği devrimci olduklarını ve bu sınıfların bugünkü yerlerini belirtelim:

Burjuva demokratik devrim, burjuva sınıfının değil, burjuva toplumun devrimidir. Feodal üretim ilişkileriyle çelişen bütün sınıfların devrimidir. Onun için, feodal, yarı-feodal mülkiyetle çelişen emekçi köylü yığınlarının, geri ve dağınık olmaları dolayısıyla büyük toprak sahibinin, varlıklı köylünün, ağanın hâkimiyeti altında ezilen küçük ve orta köylülerin ve tüm geri üretim ilişkileriyle çelişen burjuva toplumun —burjuvazinin, küçük-burjuvazinin, proletaryanın— devrimidir. Emperyalist dönemde, millî demokratik devrimde, millî bütün sınıf ve zümreler devrimci niteliğe sahiptirler. Burjuvazi, küçük-burjuvazi, protelarya ve kapitalizm-öncesi ilişkiler içinde *gerek sömürülen, gerek ezilen* emekçi köylü yığınlarının tümü, devrimci potansiyele sahiptir. Yalnız, somut şartlar, bu sınıflardan bazılarının karşı-devrimci niteliklerini geliştirmiştir veya bazı sınıf veya zümrelerin devrimci imkânları tükenmektedir. Bu yüzden, herhangi bir dönemde, herhangi bir ülkede devrimci olan bir sınıfın, bir başka dönemde devrimci imkânları tükenmekte, ama buna rağmen, bir başka ülkede aynı sınıf devrimci imkânlarını muhafaza etmektedir. Örneğin, 1912'de, Çin'de burjuvazinin devrimci imkânları üzerinde duran Lenin, "Çürümüş olan, proletarya ile karşı karşıya olan, Batı burjuvazisidir —diyordu—, ama Asya'da *hâlâ* daha gerçek, militan ve tutarlı bir demokrasiye öncülük edecek yeteneği olan Fransa'nın Aydınlanma Çağının büyük insanlarının ve 18. Yüzyılın sonundaki büyük liderlerinin yoldaşı olan, bir burjuvazi vardır.". ("Çin'de Demokrasi ve Narolizm", *Toprak Meseleleri*, s. 63.)

Küçük-burjuvazi konusunda, gene Lenin'i okuyalım: "1789'da küçük-burjuvalar hâlâ büyük devrimciler olabiliyordu. 1848'de gülünç ve acınacak bir haldeydiler." ("Aynî Vergi Üzerine", *Toprak Meseleleri*, s. 178.) Ve Lenin, 1917-1921 dönemi Rusya'sının özel şartlarında, küçük-burjuvazinin gerici bir rol oynayabildiğine de işaret etmiştir. Ama aynı dönemde, küçük- burjuva aydınlar, Türkiye'de, "savaş bayrağını yükseltmiş" ve "emperyalizme karşı durmuş" (Stalin) devrimcilerdi.

Sınıfsal niteliği gerçek devrimci olan, biricik devrimci sınıf proletarya içinde, emperyalistler tarafından satın alınan burjuvalaşmış bir işçi *tabaka-*

sının karşı-devrimci rolü de bilinmektedir. "Hayat tarzlarıyla, ücretleriyle, dünya görüşleriyle —diyor Lenin—, tamamen küçük-burjuva niteliği taşıyan ve burjuvalaşmış *işçi tabakası* [altını biz çizdik, me.] ya da 'işçi aristokrasisi', ... proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadelede burjuvazinin safında yer alır ..." ("Fransızca ve Almanca Baskılarına Önsöz", *Empeyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması,* İkinci Baskı, s. 16-17.)

Demek oluyor ki, sınıflar (proletarya hariç) belirli devrimler karşısında, sınıfsal nitelikleri gereği devrimci veya karşı-devrimci olabiliyor veya ikisi arasında yerlerini alabiliyorlar. Veya sınıflar içinde belirli bazı tabakalar, çıkarları gereği, kendi sınıf ideolojisinin karşısında, hasım sınıfların saflarında yer alabiliyorlar. Veya somut şartlar, devrimci potansiyele sahip bir sınıfı, karşı-devrimci sınıfın yanına sürükleyebiliyor. En devrimci sınıfa düşen, sınıfların devrimci imkânlarının mevcudiyetini araştırmak ve varsa, bu imkânları geliştirmek ve bu sınıfları devrimin kuvvetleri arasına kazandırmaktır. Esas olan, sınıfların, bugün devrim içinde kendiliğinden bulundukları yer alır..." ("Fransızca ve Almanca Baskılarına Önsöz", *Emperyalizm,* rimci, bu imkânları geliştirerek, devrimci imkânlara sahip sınıf ve zümreleri, devrimin saflarına kazanmaya çalışır.

MİLLÎ BURJUVAZİ VE DEVRİMCİ İMKÂNLAR. — Burjuvazi —soyut olarak ele alındığında— millî ve demokratik niteliktedir. Ama bugün, Türkiye'de, millî burjuvazi, 1° uluslararası sermaye ile çelişir —biri millî sermayeyi, diğeri enternasyonal sermayeyi temsil eder—, 2° geri üretim ilişkileri ile ve gericilikle çelişir —çünkü tüm kapitalizm-öncesi ilişkiler kapitalizmin gelişmesini köstekler—, 3° proletarya ile çelişir —çünkü proletarya, burjuva toplumun bağrında kendisinin inkârı demek olan üretim ilişkilerinin habercisidir—, Türkiye'de, millî burjuvazi, objektif olarak mevcut olmakla birlikte, kendi sınıfının siyasî bilincine varmamış ve bu doğrultuda siyasî bir mücadele vermemiştir. Bugün ise, gericilikten çok yığınların hareketini kendisi için tehlikeli bulan, yabancı burjuvaziden çok proletaryanın hareketini tehlikeli bulan bir millî burjuvazi vardır. Sınıfının ideolojisi, onu, devrim ile karşı-devrim arasında bırakıyor.

1907'de, burjuva devrimi döneminde, burjuvazinin, "henüz bir sınıf olarak proletarya devriminden korkmadığı" *(Toprak Meseleleri,* s. 55) için cesur ve devrimci olduğunu söyleyen Lenin, "gelişmiş kapitalizm döneminde cesaretli olamayacağını" belirterek, bu dönemde burjuvazinin, genel olarak, karşı-devrimci olduğunu yazar. 1912'de, "... burjuvazi —diyor—, gericilikten *çok,* yığınların hareketinden korkmaktadır." *(Toprak Meseleleri,* s. 70-71.) 1920'de şunları yazıyor: "Sömürücü ülkelerin burjuvazisiyle sömürgelerin burjuvazisi arasında bir ölçüde yakınlaşma olmuştur, öyle ki, sık sık ve belki de çoğu halde, ezilen ülkelerin burjuvazisi, bir yandan millî hareketleri desteklerken, aynı zamanda emperyalist burjuvaziyle anlaşma halindedir, yani emperyalist burjuvaziyle birlikte devrimci hareketlere karşı ve devrimci sınıflara karşı mücadele etmektedir." *(Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı,* s. 161-162.)

Yerli burjuvazinin, işbirlikçi kesimi, emperyalist burjuvaziyle ortaklık kurmuştur, "devrimci hareketlere ve devrimci sınıflara karşı mücadele etmektedir", ama, yerli burjuvazinin millî kesiminin, millî demokratik dev-

rimde, devrimci imkânları tamamen tükenmiş değildir. Millî hareketleri yer yer destekleyebilir; hiç olmazsa bu kesimin tarafsızlaştırılarak karşı-devrimci sınıfların desteği olmaktan çıkarılmaları mümkündür. Ama sosyalist devrimde, burjuvazi, sonuna kadar ve tutarlı karşı-devrimci sınıftır.

KÜÇÜK-BURJUVAZİNİN GENİŞ KİTLESİ: ORTA VE KÜÇÜK KÖYLÜ. — Küçük-burjuvazinin sınıfsal niteliğine geçmeden önce, orta ve küçük köylüleri, niçin küçük-burjuvazi kapsamına aldığımızı belirtelim: yazılarımızda, genel olarak, *şehir* küçük-burjuvazisi ve *köy* küçük-burjuvazisi ayırımını belirtmeye dikkat ettik. Küçük-burjuvaziyi, şehir ve köy olarak ayırmak hem bazı kusurları içermektedir, hem de zorunludur. Çünkü, küçük-burjuvazi, kapitalist toplumun bir sınıfıdır, bunu "şehir' ve "köy" diye ayırmak kusurludur. Zorunludur, çünkü, tarım ile zanaat ve ticaret küçük-burjuvazisi arasında üretim ilişkilerinin saf olmamasından gelen önemli farklılıklar vardır. Kişisel ihtiyaçlarının *büyük kısmını* bizzat kendi ürettikleri ürün ile karşılayan emekçiler (köylüler), kâr yoluyla kişisel ihtiyaçlarını karşılayan emekçilerden (küçük tacirler) ve imâl ettikleri ürünlerin tümünü mübadele ederek kazançlarıyla kişisel ihtiyaçlarını karşılayan emekçilerden (zanaatçılar) farklı bir niteliğe sahiptirler. Her ikisi de (küçük ve orta köylü yani köy küçük-burjuvazisi ile şehir küçük-burjuvazisi) üretim araçlarına sahiptirler ve her ikisi de (bazan yabancı emeği sömürmelerine rağmen) "emekçi"-dirler! Köylü aileler, kapitalizm-öncesi üretimin esas niteliklerinden olan kendi kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için üretimde bulunurlar, kapitalizm-öncesi tarzlarda, "üretimin pek önemsiz bir kısmı ticarî bir biçime bürünür", fakat kapitalizmin etkisinde, özellikle sınaî ürünlerin üretimi sözkonusu olduğu zaman, tarım ürünlerinin daha fazla kısmı ticarî biçime bürünmektedir. Oysa şehir küçük-burjuvazisinin ürettiği tüm ürünler ticarî biçime bürünmüştür. Köy küçük-burjuvazisi, ailenin diğer üyeleriyle birlikte üretimde bulunur ve üretim araçları ailenin ortaklaşa mülkiyetindedir. Burada, şehir küçük-burjuvazisi için istisna olan şey, köy küçük-burjuvazisi için geneldir. Temelinde, gerek mülkiyet bakımından, gerek üretimin amacı bakımından, esas olarak, kapitalizm-öncesi tarzların belirgin özelliğini taşıyan küçük köylü işletmeleri, basit meta ürettikleri oranda, pazara bağlanırlar ve kapitalist pazarın etkisi altına girerler. Köyün, şehre, kredi sistemine, iktidarın niteliğine bağımlı olması ile, şehrin, kredi sisteminin, iktidarın niteliğine bakarak köylü işletmelerinin kapitalist işletmeler haline geldiklerini iddia etmek mümkün değildir, bu ikisi birbirinden ayrı şeylerdir. "Köylü işletmesi, bir kapitalist işletme değildir." (J. Stalin, *Leninizmin İlkeleri,* s. 177.) Aynı şekilde, hele köyün şehre, dolayısıyla kapitalist pazara bağımlı olması, (*Emek* dergisinin iddia ettiği gibi) köylünün kapitalist sömürüden yoksullaşarak proletaryanın ideolojisine sahip çıkmalarına bir kanıt teşkil etmez. Yani köyün şehre bağlı olması, köy emekçisi olan orta ve küçük köylülerin proletarya ile aynı sınıf olduklarına bir kanıt teşkil etmemektedir. Lenin, popülist gazete ve dergilerde "işçilerin ve 'emekçi' köylülerin aynı sınıfa mensup oldukları iddiası"nın "tamamen yanlış" olduğunu belirtir. (Bkz: *Toprak Meseleleri,* s. 75.)

Köylülük içinde çeşitli sınıflar vardır ve bu sınıflar saf kapitalist ilişkilerin sınıfları olmadıkları gibi, elbette sadece kapitalizm-öncesi dönemin değişik tarzlarının saf sınıfları da değildir. Bağımsız köylü işletmeleri için de durum aynıdır. Bunlar, genel olarak doğrudan doğruya kendi kişisel ihtiyaç-

larını karşılamak için üretimde bulundukları gibi, ürünlerinin bir kısmını mübadele etmekteydiler. Bugün mübadele hacmi ve alanı genişledikçe, meta üretimi hâkim hale geldikçe, yarı-ücretli işçiler haline gelmektedirler.

Orta ve küçük köylüleri, "köy küçük-burjuvazisi" terimi ile ifade etmeye çalışırken, burada, işgücünün serbest meta haline gelmesi kadar, bunun bir başka ifadesi olan ücretli hale gelmesini dikkate almak gerekir. Aile içinde ücretsiz çalışmanın kökleri kapitalizm-öncesi tarzlarına, *ortaklaşa üretime* dayanır. Oysa kapitalist tarz, işgücünü sadece serbest meta olarak pazara arzetmekle kalmaz, onu sermaye karşısında ücretli hale getirir ve ortaklaşa üretimin, üretim araçlarının kollektif mülkiyetinin köklerini parçalar.

Faal nüfusa ait istatistikler, bize, bu konuda önemli bir fikir vermektedir: Türkiye'de 15 ve daha yukarı yaşlarda faal nüfus sayısı 13.557.860'dır. Kendi hesabına çalışanların sayısı 3.885.915'dir ve bunun 3.011.433'ü tarımda çalışmaktadır. Aile içinde ücretsiz çalışanların sayısı 6.418.834'dür ve bunun da 6.311.500'ü tarımda bulunmaktadır. Tarım dışında kendi hesabına çalışan 874.482 kişinin yanında, aile içinde ücretsiz çalışanların sayısı 107.334'tür. Buna karşılık, tarımda, 3.011.433 kendi hesabına çalışanın yanında, 6.311.500 kişi aile içinde ücretsiz çalışmaktadır. Kendi hesabına çalışanların aile içinde ücretsiz çalışanlara oranı, tarım dışında 8'de 1; tarımda ise 8'de 16'dır; yani tarımda 16 kat fazladır. *(Genel Nüfus Sayımı,* 1965, s. 376.)

Tarımda 9.279.004 faal nüfus bulunmaktadır, buna karşılık tarımda ücretli işçilerin sayısı 376.866'dır. Bazı istatistiklerde bu rakam, yarım milyonu aşmaktadır. Bu halde bile, ücretli tarım işçisinin, tarımda çalışan faal nüfusa oranı 1/18'dir. Tarımda işgücü, genel olarak ataerkil aile bağlarından kopmuş değildir, henüz ücretli işgücü haline, serbest meta haline gelmemiştir. Tarımda, kendi işinde çalışan ve üç milyonu aşan kitle, üretim araçlarına bizzat sahip olduğu için proleter değildir ve üstelik bunlar, ürettikleri ürünlerinin mübadele ettikleri kısma nispeti oranında yarı-ücretli sayılabilirler, yani tam yarı-ücretli değildirler. Aile içinde ücretsiz çalışan ve 6 milyonu aşan kitleyi, üretim araçlarından yoksun, mülksüzleştirilmiş sınıfın bir kesimi olarak görmeye imkân yoktur. Bunlar da, aynı, şekilde, aile mülküne, üretim araçlarına ortaktır ve emekçi olmakla birlikte proleterleşmiş değildirler. Biz, bu bakımdan, orta ve küçük toprak sahibi köylüleri, aile içinde ücretsiz çalışanlarla birlikte, küçük-burjuvaziye benzerlikleri ve farklılıkları dolayısıyla, "*köy* küçük-burjuvazisi" olarak niteliyoruz.

Burada, bir başka noktaya değinmek gerekiyor: makinenin tarıma girmesiyle, tarımda kapitalist üretimin hâkim hale geldiği iddia ediliyor ve orta ve küçük köylülerin kapitalist sömürü sonucu yoksullaşarak proleterlerin ideolojisine sahip çıktığı söyleniyor. Acaba, makineleşme, tarımda, orta ve küçük köylülerin proleterleşmesini ne derecede etkiledi; daha doğrusu, makineleşme, tarımda, genel olarak, orta ve küçük köylüleri yoksullaştırıp proleterleştirdi mi? Orta ve küçük köylüleri, "küçük-burjuvazi" kapsamına alırken, yani onların aynı zamanda üretim araçları sahibi olduğunu söylerken, orta ve küçük köylülerin proletaryanın ideolojisine sahip çıkacak kadar "proleterleşip — proleterleşmediklerini" araştırmak zorunluğu da kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Türkiye'de, tarıma 1950 yılından beri önemli miktarda makinenin girmiş olması da, üretim ilişkilerinin tespitinde kriter olarak öne sürülüyor.

Özellikle köylerde, orta ve küçük köylülerin mülksüzleşerek proleterleştiklerini iddia edenler tarafından, traktör sayısındaki artış, tarımda kapitalistleşmenin kriteri olarak öne sürülüyor. Makinenin, tarımda üretim ilişkilerini ve bu arada mülkiyet ilişkilerini etkileyeceği şüphesizdir. Ama Türkiye'de, bugün, makinenin, tarımda mülkiyet ilişkilerini *temelden* etkilediği, yani bir azınlığın köy burjuvaları, çoğunluğun köy proleterleri haline geldiği iddia edilebilir mi?

Makine ve buna bağlı kredi sistemi, elbette, yabancı sermayenin köye, köy emekçi yığınlarının sömürüsüne uzanması, köyü, kredi ve sömürü mekanizması ile emperyalizme, dünya kapitalizmine bağımlı hale getirmesi, üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur. Bu nokta tamamen ihmal edildiği gibi, makinenin, tarımda nasıl bir bünye değişikliğine sebep olduğu da gözlerden saklanmaktadır.

1950'de, 13.298 bin hektar toprak çiftle işlenmiştir. 1968'de ise çiftle işlenen toprak, 17.681 bin hektardır. *Yani 1968'de çiftle işlenen toprak miktarı, traktör artışına rağmen, 1950'de işlenenden 4.383 bin hektar fazladır.* Buna karşılık, 1950'de 1.244 bin hektar toprak traktörle işlenmiş, 1968'de traktörle işlenen toprak miktarı 5.167 bin hektar artarak, 6.411 bin hektarı bulmuştur.

1950'de işlenen alan 14.542 bin hektar iken, bu miktar, 1968'de 24.092 bin hektara yükselmiştir. *(Tarım İstatistikleri Özeti,* 1968.)

Makineleşme, traktör sayısındaki artış, (1950'de 16.585 adet, 1968'de 85.475 adet traktör), büyük toprak sahiplerinin topraklarını genişletmesine sebep olurken, bu, henüz orta ve küçük köylünün önemli bir şekilde topraksızlaşarak proleterleşmesini gerçekleştirememiştir. (Yalnız çayır ve mera gibi, mülkiyeti kime ait olursa olsun köyün ortaklaşa tasarrufta bulunduğu alanlar, köylü yığınlarının aleyhine, büyük toprak sahiplerinin lehine ekime açılmıştır.)

Tarımda bünye değişikliğini tespit ederken, 1950 ve 1963 sayımlarını karşılaştırmak bizim için faydalı olacaktır.

1-3 arazi parçası (tarla) işleten işletme sayısı, 1950 sayımına göre % 28,1 iken, 1963 sayımına göre % 30,4'e yükselmiş; 4-9 arazi parçası işleten işletme sayısı 1950'de % 49,3 iken, 1963 % 44,8'e düşmüş; ve 10 ve daha fazla arazi parçası işleten işletme sayısı, aynı yıllar arasında, % 22,6'dan %24,8'e yükselmiştir. Orta köylü oranında % 4,5 bir düşüş olmuş; varlıklı ve büyük toprak sahipleri oranında % 2,2 artış olmuş; küçük ve yarı-köylüler oranında % 2,3 artış olmuştur. Yani orta köylü azalırken, varlıklı köylü ve küçük ve yarı-köylü artmıştır.

Bu, mülkiyet değişikliğini *temelden* etkileyen bir değişme değildir. Ayrıca bu değişikliğin sebeplerini sadece makineleşmeye bağlamaya da imkân yoktur. Çünkü varlıklı ve büyük köylü işletmelerinin artması, daha çok, tarıma yeni açılan alanlar yüzündendir; ve orta köylülerin azalması, küçük köylülerin artması, tüm tarımı kucaklayan bir kapitalist temerküz sonucu olmaktan çok, tüm tarımı kucaklayan miras yoluyla parçalanmanın sonucudur ve esas olarak miras yoluyla parçalanma, mülkiyetin niteliğini değil, *niceliğini* etkilemektedir. Tarımda makineleşme, köyün şehre, kapitalist pazara ve emperyalizme bağımlılığını arttırmıştır, ama köyde, mülkiyet ilişkilerini *temelden* etkilememiştir. Orta ve küçük köylü çoğunluktadır.

Tarımda feodal ilişkilerden kapitalist ilişkilere doğru değişen ve bu değişiklik oranında bölgesel farklılıklara göre değiştiği bir bünye vardır. Bu

bünyenin içinde, orta ve küçük köylü, köylülüğün geniş yığınlarını kucaklamaktadır; sınıfsal yapıları gereği, hem mülk sahibi ve hem de emekçidirler. Bu bakımdan biz, orta ve küçük köylüleri, proleter olarak değil, küçükburjuva olarak ele alıyoruz.

KÜÇÜK-BURJUVAZİ VE DEVRİMCİ İMKÂNLAR. — Emperyalizm-öncesi dönemde, burjuva demokratik devrimlerin bir ülkede, burjuvazinin feodallere karşı vermiş olduğu devrimci mücadelede, proleterler ve köylüler, burjuvazinin müttefikleriydi. Burada dikkate değer iki nokta var: biri, kapitalizmin feodalizme ve diğer kapitalizm-öncesi ilişkilere göre ileri bir üretim ilişkisi olması; diğeri, burjuvazi ile "demokratik devrim"de müttefiki proletarya arasındaki bir sınıf çelişkisinin varlığı. Ama, feodalizme karşı, burjuva demokratik devrim, ilericidir ve bu devrimden her iki sınıfın da çıkarı vardır. Bir farkla: burjuva demokratik devrim, burjuvaziye göre, bir "son", fakat, daha sonra, proletaryaya göre, "son"a giden yolda bir "aşama"dır.

Küçük-burjuvazi için durum nedir? Küçük-burjuvazinin, hem küçük bir üretim aracına ve küçük bir sermayeye sahip olduğu için 'burjuvazi'ye, ürününe bizzat kendi işgücünü kattığı için 'proletarya'ya dönük, *iki* yönü vardır. Burjuva demokratik devrimde nasıl burjuvazi ile proletarya ayrı ayrı kazançlı çıktıysa, aynı şekilde, burjuva demokratik devrimden, küçük ve orta köylüler, tüm küçük-burjuvazi, hem mülk sahibi ve hem de emekçi olan iki yönü ile *birlikte* kazançlı çıkacaktır. Çünkü burjuva demokratik devrimden, nasıl burjuvazi çıkar sağlıyorsa, küçük-burjuvazinin burjuva niteliği; ve nasıl proletarya çıkar sağlıyorsa, proleter niteliği, devrimci imkânları içerir. Bunlar, küçük-burjuvazinin demokratik devrim döneminde halen mevcut olan devrimci imkânlarıdır. Oysa sosyalist devrim döneminde, küçük-burjuvazinin, mülk sahibi niteliği ile emekçi niteliği çatışmaktadır; bu çatışma, onu, *mülk sahipliği, emekçi niteliğine ağır bastığı ölçüde* sosyalist devrime karşı olan güçlerin (bu, köyde, toprak sahibidir) safına itebilir. Millî demokratik devrimde, küçük-burjuvazinin iki niteliği de devrimci imkânları içermektedir; sosyalist devrimde, küçük-burjuvazinin sadece emekçi niteliği devrimci imkânları içerir. Mülk sahibi niteliği ise, onun karşı-devrimci imkânlarını belirler.

Yarı-bağımlı bir ülkede, küçük-burjuvazinin millî niteliği, devrimci imkânlardan biridir. Ama, küçük-burjuvazinin bir kesimi, yabancı sermaye ile temasa gelmiştir ve millî niteliği zedelenmiştir.

Bugün köy küçük-burjuvazisi, makine kredisi vs. ile dolaylı olarak yabancı sermaye ile temasa gelmiştir. Şehir küçük-burjuvazisi içinde, yabancı sermaye ile temasa gelme imkânları daha önemli bir yer tutar. Yedek parça bayiliği, ithal malı satan küçük çapta acentalar, yabancı kökenli benzin satış istasyonları, bunlar arasında sayılabilir. Yabancı petrol satan bir istasyon sahibi, sattığı petrolün millileştirilmesine başlangıçta karşı çıkabilecektir. Ama kendisinin petrol satıcılığına devam edebileceği temin edildiği zaman, başlangıçtaki karşı-devrimci tutumunu, devrim başarıya ulaştıkça terk edecektir. 6. filonun gelmesini çıkarı bakımından isteyen bir küçük-burjuvanın durumu da, bundan değişik değildir. Küçük-burjuvazi bütün bu tereddütlerden, devrim ile karşı-devrim arasında bocalamalardan, ancak devrimin başarılı dalgaları arasında vazgeçer ve devrimci sınıfların yanında yerini alır. Ama, bütün bunlar küçük-burjuvazinin bir tabakasının, çağımız-

da, yabancı sermayeye yaklaştığı, onun yurtsever niteliğin belirli bir oranda da olsa zedelediğini ortaya koyar.

Burjuva toplumda, küçük-burjuvazi, bağımsız, kendi başına hareket edebilen bir sınıf değildir. İki sınıf arasında, proletarya ile burjuvazi arasında bocalayan sınıftır. "Halkın bu tabakasının [orta köylünün] (proletarya ile burjuvazi arasında) bazan bir o yana, bazan öbür yana doğru eğilim göstemesinin önüne geçilemez..." (V. İ. Lenin, "Tarım Meselesiyle İlgili Tezlerin İlk Taslağı", *İşçi ve Köylü İttifakı*, s. 140.) "Küçük-burjuva unsura, unsur denmesi boşuna değildir. ... Yıkıntı, yoksulluk ve zorlu hayat şartları bocalamaya yol açar: bir gün burjuvaziye doğru başka bir gün proletaryaya doğru." (V. İ. Lenin, "Aynî Vergi Üzerine", *Toprak Meseleleri*, s. 180-181.)

Küçük-burjuvazinin burjuvazi ile proletarya arasında bocalayan bir sınıf olması, "... kapitalist ülkelerde köylülerin, genellikle işçilerin sosyalist hareketinden uzak durmaları ve çeşitli gerici ve burjuva partilerine katılmaları" ("Köylüler ve İşçi Sınıfı", *Toprak Meseleleri*, s. 77-78), ve bugün hâkim sınıfların, karşı-devrimci partilerine katılmış olmaları, biliçli bir proletarya için, sosyalist için ne ifade eder? Şehir ve köy küçük-burjuvazisinin, hâkim sınıfların partilerine, gerici ve işbirlikçi burjuva partilere katılmış olması, bu husus, küçük-burjuvazinin devrimdeki yerini belirler mi? Yani küçük-burjuvazi, bugün, daha çok, gerici ve işbirlikçi burjuva partiler tarafında yerini alıyorsa, bu, küçük-burjuvazinin gerici bir sınıf olduğu anlamına mı gelir? "İşçi sınıfının karşısında bütün öteki sınıfları gerici bir kitle" olarak niteleyen Gotha Programını şiddetle eleştiren Marx, *Manifesto*'dan "orta sınıfların ... proletarya saflarına geçmelerinin kaçınılmaz olması bakımından ... devrimci olduklarını" naklederek, küçük-burjuvazinin, proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi döneminde dahi gerici kitle içinde gösterilmesini "saçmalık" olarak değerlendirir. Proleter devrimciler küçük-burjuvazinin ayrı devrim dönemlerinde ayrı olan devrimci imkânlarını geliştirerek, onları, gerici partilerin, hâkim sınıfların partilerinin etkisinden kurtarmak ve kendisinin müttefiki haline getirmek için mücadele eder. Küçük-burjuvazi, millî demokratik devrimde, hem mülk sahibi ve hem de emekçi olarak devrimcidir. Proletarya, küçük-burjuvazinin bu devrimci imkânlarını geliştirir, onu, millî demokratik devrim döneminde kendi müttefiki yapar. Küçük-burjuvazi, sosyalist devrimin iktidar mücadelesi döneminde, mülk sahibi yönü ile devrime karşıdır, emekçi yönü ile devrimcidir; burjuvazi ile proletarya arasında bocalar, bu dönemde proletarya, *emekçi yönü ağır basan yoksul ve ezilen yığınların* devrimci imkânlarını geliştirerek, onları kendi tarafına kazanmaya çalışır; ama nispeten varlıklı olanlar, orta köylüler, proletarya tarafından tarafsızlaştırılır.

DEVRİMİN ÖNCÜ SINIFI: PROLETARYA. — Burjuvazi, yığınların hareketinden korkmaktadır, proletaryadan korkmaktadır ve yabancı sermaye karşısında ya bağımsız değildir, ya da onun yanında hâkim bir sınıf olamamaktadır. Küçük-burjuvazi, bocalayan, istikrarsız bir sınıftır. Ama bunların yanında "zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi olmayan" proletarya, sınıfsal yapısı bakımından, tüm üretim araçlarından yoksun olduğu için, bağımsız ve aynı zamanda nihaî devrimi yapacak olan biricik sınıftır. Proletarya "... burjuvaziye doğrudan doğruya ve tamamen karşı olan biricik sınıftır ve dolayısıyla, sonuna kadar devrimci olmaya yetenekli biricik sınıftır." (V. İ. Lenin, *İşçi ve Köylü İttifakı*, s. 118.)

Türkiye'de de bugün proletarya, en tutarlı devrimci gücü temsil etmektedir. Sonuna kadar devrimci biricik sınıf budur. Proletarya, millî demokratik devrim döneminde, küçük-burjuvaziyi ve köylüleri, egemen sınıfların ve onların gerici ve tutucu partilerinin etkisinden kurtarır ve onu kendi tarafına kazanmakla yükümlüdür. Proletarya, sadece proletaryayı değil, bütün emekçileri kendi parti çatısı altında örgütlendirerek, özellikle yoksul köylülüğü örgütlendirerek, onları kendi safına kazanır.

"Sınıf bilincine varmış bir işçi, sosyalist mücadele uğruna demokratik mücadeleyi, ya da demokratik mücadele uğruna sosyalist mücadeleyi unutabilir mi?" sorusunu soran Lenin, "Hayır" diyor ve devam ediyor: "... sınıf bilincine varmış bir işçi, ... bu iki mücadele arasındaki ilişkiyi anlamıştır. Demokrasiden, siyasî özgürlükten geçen yol dışında sosyalizme giden başka yol olmadığını bilir. Bundan dolayı, nihaî hedefe, sosyalizme varmak amacıyla, tam bir demokrasinin gerçekleşmesi için mücadele eder." ("Küçük-Burjuva Sosyalizmi ve Proleter Sosyalizmi", *Toprak Meseleleri,* s. 31.)

Aynı şekilde, proleter devrimci, millî demokratik devrim için mücadele ederken, sosyalist devrim için mücadeleyi unutamaz. Millî demokratik devrime bir "son" olarak değil, sosyalist devrimin bir parçası, bir aşama olarak bakar. Burjuva demokratik devrim ile sosyalist devrim arasındaki ilişkiyi belirten Lenin şöyle diyordu: *"Birincisi ikincisine dönüşür."*

III. — PROLETERYANIN OBJEKTİF VARLIĞI VE SINIF İDEOLOJİSİ

Sınıfsal niteliği gereği, bugün, küçük-burjuvazi, devrimde öncü sınıf olamaz, diyoruz. Yeni bir görüş ortaya atılıyor ve proletaryanın devrimde öncülüğünün "objektif ve sübjektif şartlarının tam olarak mevcut olmadığı" söyleniyor. Bu doğru mudur?

İstatistiklere göre, Türkiye'de, 3.037.968 ücretli vardır. Bu ücretlilere memurlar da dahildir, onun için bu rakam, işçi sınıfını (kapitalist üretimde bulunan kafa emekçileri de dahil) aşmaktadır. Gene istatistiklere göre, 1.069.387 (1967 rakamları) sosyal sigortaya kayıtlı üye vardır. Yalnız bu rakam da, gerçeği kucaklamaktan uzaktır. Çünkü, istatistiklere göre, 1968 yılında iş arayıp bulamayanların sayısı 167.152'dir. Resmî kaynaklarda görülen bu işsiz kitlesi ile, resmî kaynaklarda görülmeyen daha büyük işsiz kitlesi, proletaryanın ayrılmaz parçasıdır. Bu da yetmiyor: resmî istatistikler tarımda ücretli işçi sayısını 376.866 (1968) olarak gösteriyor; bunların hem eksik olduğunu ve hem de büyük kısmının sosyal sigortalara dahil edilmediğini düşünmek yanlış olmasa gerekir. Yurt dışında 300 bini aşan bir işçi kitlesi vardır, bunlar yukardaki rakamlara dahil değildir. — Çıkardığımız sonuç şudur ki, Türkiye'de en az 2 milyona yaklaşan bir proleter kitlesi mevcuttur. Yani proletarya, objektif olarak, mevcuttur.

Proletarya, kapitalizmin gelişmesi oranında giderek çoğalır ve yoğunlaşırken, meslek örgütleri içinde örgütlenmektedir, bu özlem ve çaba içindedir. Türk-İş ve DİSK'in niteliği ne olursa olsun, bu özlem ve çaba onun siyasî bilincinin yükselmekte olduğunun kanıtı sayılmalıdır.

1961-1963 döneminde, 176 adet işçi hareketi olmuştur. Bunların 10'u grev, 6'sı oturma grevi, 7'si sakal grevi, 12'si sessiz yürüyüş, 5'i miting ve nümayiş, 126'sı bildiri, demeç vb.'dir. (Kurthan Fişek, *Devlete Karşı Grevlerin Kritik Tahlili,* s. 57.)

1963-68 yılları arasında (kamu kesiminde 85, özel kesimde 254 olmak üzere) 339 grev olmuştur. Greve katılan işyerlerindeki işçi sayısı 84.007'dir ve bu işçilerden 74.280'i greve katılmıştır. (Aynı eser, s. 60, 64.) Grevlerin ekonomik grevler olduğunu biliyoruz. Fakat grev, yürüyüş, miting ve nümayiş, bildiri, demeç vs., işçilerin sınıf olarak mücadelelerinin kanıtıdır; ve hergün bir yenisi ile karşılaşmaktayız. Yani örgütler ve grevler, işçilerin sadece objektif olarak işçi olmadıklarını, aynı zamanda kendilerinin bir sınıf olduğu bilincine vardıklarını ortaya koymaktadır. Sınıf olduğunun bilincine varmıştır, ama bu bilinçle, iktisadî mücadele düzeyinden, bu düzeyden daha yüksek olan siyasî mücadele düzeyine vardığı elbette ki henüz söylenemez. İşçi sınıfı, siyasî bilincine yani sosyalist bilince varmasında, Lenin'in *Ne Yapmalı?*'da belirtiği gibi aydınlara görev düşmektedir. Proleter sosyalizmini ideolojik olarak benimseyen aydınların, proletaryayı kendi sınıf ideolojisiyle donatmak görevini unutup, devrimin öncülüğünü, dolambaçlı bir dil kullanarak da olsa, başka sınıf ve zümrelere aktarmaya kalkışması, bu görevi unutması affedilmez bir hatadır.

IV. — KÜÇÜK-BURJUVA AYDINLAR VE MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM

Türkiye'de küçük-burjuva aydınların ayrı bir geleneği vardır. Küçükburjuva aydınlar öncülüğünde yürütülen ulusal kurtuluş savaşı, sonuçta, küçük-burjuva aydınlara, küçük-burjuva demokratlara bir egemenlik sağladı. Çünkü küçük çapta üretim, Türkiye'de, aynı zamanda dağınık durumdaydı. Bu iktisadî temel üzerinde, küçük-burjuva aydınlar egemen duruma geliyor. Burjuvazinin güçlenmesi, emperyalizmin ülkeyi bağımlı hale getirmesi, feodal mütegallibenin siyasî iktidar üzerindeki etkinliklerini arttırdı, bütün bunlar, küçük çapta üreticilerin üzerindeki hegemonyayı güçlendirdi. Ama bu, sebeplerden biridir, diğer ve daha önemli sebep, küçük-burjuva demokrasisinin solunda, hayatiyeti olan devrimci sınıfın, proletaryanın güçlenmiş olmasıdır. Türkiye'nin özel şartları ve küçük-burjuva aydınların bir ulusal kurtuluş savaşı geleneğine sahip olmaları gereği, demokratik devrimin baş görevleri olan millî bağımsızlığı, toprak reformunu gerçekleştirmek için, işbirlikçinin ve yobazın başını ezmek için mücadele edenler az değildir.

Biz, biliriz ki, emperyalist dönemde, ulusal kurtuluş hareketinin devrimci niteliği, "harekette mutlaka proleter unsurların varlığını" (Stalin, *Markzim ve Millî Mesele,* s. 134) gerektirmez. Burada ölçü, hareketin başarıya ulaşması sonucunda, emperyalizmin zayıf düşüp, düşmemesidir. Evet, biz ulusal kurtuluş hareketinin devrimci niteliğini, bu hareketteki öncü ve müttefik sınıflara göre değil, hareketin emperyalizmi zayıflatıp — güçlendirmesine göre tespit edebiliriz.

Bu bakımdan, Türkiye'de küçük-burjuva aydınların (küçük-burjuva kökenli olmak ayrı şey, küçük-burjuva aydın ayrı şeydir; "aydın", zümredir ve onun ideolojisini belirleyen, sınıfsal kökeni değildir; aydın olarak benimsediği sınıfın ideolojisi onun ideolojisini belirler; burjuva kökenden gelip proletaryanın ideolojisini benimseyen ve proleter devrimci aydın adını alan olduğu gibi, proleter kökenden gelip gerici sınıfların idelojisini benimseyen aydın da vardır) millî demokratik devrimdeki mücadelelerini, devrimci nitelikte olduğu için, proleter devrimciler olarak destekleriz. Ama proleter devrimcilerin, millî demokratik devrimde, öncülüğü küçük-burjuva

aydınlara vermek için çaba sarfetmelerini, proletaryanın davasına, ideolojisine ihanet sayarız. Proleter devrimcilere düşen, millî demokratik devrimi proletaryanın öncülüğünde yürütmek için, proleter yığınlarını kendi sınıf ideolojisiyle silâhlandırmak ve aynı zamanda küçük-burjuvazinin devrimci imkânlarını geliştirmek emekçi yığınları devrim doğrultusunda örgütlendirmek için mücadele etmektir.

---

sezgin tüzün

elmalı toprak işgali üzerine bir deneme

Sosyal değişim bir süreçtir. Sosyal ilişkiler, kurumlar, değerler toplum içerisinde fonksiyonel bir bütün meydana getirirler. Meydana gelen bu bütün içerisinde ortaya çıkan her sosyal ilişkinin, her sosyal kurumun, ya da değerlerin değişimde aynı derecede etkin olduğunu söyleyemeyiz. Toplumların gelişme süreci içinde kullanılan teknolojinin ve bu teknolojinin belirlediği artı-ürün miktarının, artı-ürün aktarım ilişkilerinin, giderek politik denetimin şekillenişi kısa vadede nicelik, uzun vadede ise nitelik değişmeleri yaratır.

Sosyal değişim sürecinin yönünün ve hızının belirlenmesinde, bizi aşıl ilgilendiren soru, sömürülen ülkelerde emperyalizm aşamasındaki toplumların denetimidir. Bu denetim, teknoloji seviyesine, kullanılan teknolojinin belirlediği artı-ürün miktarını ve artı-ürünün denetim şekillerini yukarıda saydığımız yönlerden sınırlamaktadır.

Sömürülen ülkelerde tarımsal değişme süreci incelenirken köy birimlerinin kendi içerlerine kapanık, kendilerine yeterli birimler olmadıklarını görürüz. Tarımsal artı-ürünün ilk aktarım merkezleri olarak karşımıza kasabalar çıkmaktadır. Buralarda artı-ürün miktarının değişimine paralel olarak, farklı üretim ve aktarım ilişkilerinin şekillendiği görülür. Geri kal-

mış ülkelerin metropelleri teknoloji aktarımlarının ve artı-ürünün denetim mekanizmalarının merkezleridirler ve doğrudan doğruya tekelci kapitalist ülkelerin denetiminde değişim doğruları izlerler. Sosyo-ekonomik ve politik denetim bu kanalla köylere kadar uzanır.

Geri kalmış kapitalist toplumlarda, "köy—kasaba—şehir" artı-ürün miktarı ve denetim mekanizmaları "geri kalmış kapitalist—tekelci kapitalist" ülkeler denetim ilişkilerinin uzantısı olarak yansıyacaktır. Bu yansıma nedeniyle gerek tarımsal alanda, gerekse sanayi alanında incelenecek sosyal değişim süreçlerini "geri kalmış kapitalist—tekelci kapitalist" toplumlar bütünleşmesi zinciri içerisinde incelemek zorunluğu ortaya çıkmaktadır.

Bugüne dek bu sorun, ülkemizde genel doğrular çerçevesinde ele alınmış, fakat bölgesel özellikler gözden kaçırılmıştır. Eğer bu bölgesel şekillenmelere önem verecek olursak ve son tahlilde yukarıda sözünü ettiğimiz sömürülen ülkeler—emperyalizm "ikilemi" ve "bütünleşmesi" çerveçesinde belirlenen *temel çelişkiye* uzatırsak, toplumsal yapımızdaki sınıfsal dengeyi, sınıflar arası çelişkileri ve çelişki biçimlerini değerlendirmemiz *bize hangi sınıfların neye karşı, nasıl örgütlemek ve harekete geçirmekle ilgili önemli anahtarlar* vereceği kanısındayız.

Elmalı toprak işgallerinin ortaya çıkışının, toplumsal yapıdaki ve daha özel olarak tarımsal yapıdaki gelişim sürecinin (kapitalistleşme sürecinin) yansıması olarak geliştiğini zaman içerisinde çeşitli olgulara bakarak ortaya koymaya çalışacağız.

İlk anda ortaya çıkan hukukî meselelerin temelinde üretim güçleriyle üretim ilişkileri arasındaki çelişki ve bunun politik alanda yansıması yatar. Bu durumun sömürülen ülkeler—tekelci kapitalist ülkeler *"bütünleşmesiyle ikilemi"* açısından sınıfsal olarak ortaya konması gereklidir. Bu ele alış bize sosyal değişimin yönünü ve hızını anlamak konusunda yardımcı olacaktır. Sorunu bölgesel açıdan ele alış ise yerel çelişkileri ve bu çelişkiler içerisinde sosyal sınıfların durumunu yansıtması açısından önemlidir. "Bütünleşme" ve "ikilem" ile bu sınıfsal yansıma birleştiğinde, temel çelişki olan "sömürülen ülke—tekelci kapitalizm" yönünde konacak hareket doğrultusu genel doğruların ötesinde ülke koşullarını da içeren bir çerçeve çizilebilir. Burada bir bölgeden genellemeye gitmek gibi bir yanlışlığın içerisine düşmemek ve bölgesel çelişkiler olgusunu ülke çapında tümlemek esastır. Bölgesel çelişkilerin aldığı biçimler, genel doğrularla bütünleştiğinde, örgütlenme ve sosyal sınıfları harekete geçirme strateji-taktik genel çizgisini *daha açık bir biçimde* ortaya koyacaktır.

Elmalı olaylarının bazı açılardan çok büyük önemi vardır. Bunlardan bir tanesi, feodal bir yapıdan kapitalist bir yapıya geçiş süresince sömürülen ülkelerin yabancı ekonomilerin tamamlayıcısı durumuna gelmesi ve bunun nasıl gerçekleştiğidir.

Bir diğeri ise, bu durumda sosyal sınıfların karşı çıkış ya da yan alış şekilleridir. Devrimciler açısından yukarıdakilere ek olarak önemi ise, bu tip olgularla yaklaşım biçimlerini deney içinde oluşturma olanağı vermesidir. Çünkü ülkemizde bu oluşumlar halen süregelmektedir ve sürecektir.

ELMALI OLAYLARININ HUKUKÎ GELİŞİMİ

Şimdi Elmalı olaylarının (hiçbir yorumda bulunmadan) gelişimini kabaca inceleyelim.*

Karamık çiftliği ya da şimdiki Karamık köyü sınırlarını kaplayan tapu 2.200 dönüm olarak dört parça halinde 1868 (1284) yılında Süleyman Ağa tarafından alınmıştır.. Bu toprakların Süleyman Ağaya babası İdris Ağadan intikal ettiği belirtilmektedir. Ancak, İdris Ağaya ait tapu kayıtları bulunamamıştı. Belirtildiğine göre, Süleyman Ağadan yüzlerce sene önce bu toprakların mülkiyeti aynı sülâleye ait idi.

1907 (23 Şubat 1323) de Süleyman Ağanın ölümü ile dört parça halindeki 2.200 dönümlük bu topraklar birleştirilerek Süleyman Ağanın oğulları Ömer ve İdris Ağalara 189 numaralı tapu ile 10.000 dönüm olarak aktarılmıştır. 2.200 dönümden 10.000 dönüme çıkarma ve bir müddet sonra 12.200 dönüme çıkarma, söylendiğine göre, "meclisi idare kararı" ile olmuştur.

Bu toprak büyütmenin hukukî çerçevede yansıması, aşağıdaki tapu örneğinde açıklık kazanmaktadır.

"*İktisab sebebi:* Onikibin dönüm Karamık çiftliği İdris zade Süleyman Ağanın uhdei tasarruf ve ziraatında olduğu ve tatil edilmediği mukaem vefat eden kerimesi mahdumu Hüseyyin beyi terkle vefat eylediği ve bilverese taksimi rızadan işbu onbin dönüm Karamık çiftliği İdris ve Ömer Ağalar hissesine isabet ettiği mahalle ve karyeleri ile 21 Teşrinisani 323 ve 492 numaralı meclisi idare kararı ile musaddak taksimi rıza defterinden tebeyyün etmekte taksimen ve intikalen"**

Ayrıca o dönemde Karamık köyü muhtarı bulunan kişinin "sabit sınırlar içinde tasarruf edilen arazinin hazine hukukunu koruma" gerekçesiyle vaki olan itirazı üzerine 10.000 dönüm 12.200 dönüme çıkartılmıştır. Bu 20 Şubat 1323 tarih 619 numaralı meclisi idare kararına dayanılarak yapıldı denilmektedir.

Bu çiftliğin sabit sınırları içerisinde kalan ormanlardan hazinenin rüsum istemesi üzerine çıkan anlaşmazlık nedeniyle, kayıt sahipleri Ömer ve İdris ağalar hazine isteğinin reddi için dava açmışlar, "temyiz-i tashih" ve "iade-i muhakeme" safhalarından gereçerek 1 Kanunevvel 1340 tarihli ilânla 189 numaralı Karamık çiftliği tapusunun sınırları tespit edilmiş ve hazinenin müdahalesi men ve gayri menkul davacılara teslim edilmiştir.

Bu bölge 1937 arazi tahririnde, 12. bölge olarak vergi kayıtlarına geçmiş, 1945 intikalinde çamaşırlık ve harman yerlerinin vergi kayıtlarına geçmediği görülmüştür, yapılan incelemeler sonucu vergi kayıtlarına göre arazi miktarının 12.000 dönüm olduğu hazinece tespit edilmiştir. ***

---

* Burada Subaşı sülâlesi hâkim olduğu Bayralar ve Karamık köyleri olaylarını ele almaktayız. Baysarı sülâlesi de bu bölgede Imırcık ve Beyler köylerinin hâkimi durumundadır. Ancak biz burada buna değinmeyeceğiz.

** 189 numaralı 21 cilt - 105 sayfa - 23/2/1323 tarihli tapudan alınmıştır.

*** 189 numaralı tapuda 10.000 dönümün üzeri çizilerek, 12.000 dönüm yapıldığı görülmektedir.

Tapu sahiplerinden İdris ağa 1921 yılında ölmüştür. Ömer ağanın ölüm tarihi ise 1938'dir. 1945 yılında mirasçıları arasında bu topraklar 276 parçaya bölünerek nakil işlemi yapılmıştır. Bu nakil işlemi sırasında arazinin bazı kısımlarının göl altında (Avlan Gölü) kaldıgı görülmüş ve bu tarlaların intikali yapılmamıştır. Böylece 300 dönüm otluk, 600 dönüm Kocakır ve bir miktar da göl mevkiinde kalan araziler çıkartıldıktan sonra Subaşı sülâlesine nakli yapılarak toprak miktarı 6.642 dönümdür.

Subaşı sülâlesi ile aralarında anlaşmazlık çıkan bir diğer köy de Bayralar köyüdür. Bu köy ile ilgili ağaların tapu durumu şöyledir:

"İktisabı: Meskur tarlanın üç hissede bir hissesine tebayı devleti aliyeden ve rum milletinden Kıssares ve uryani Anyakato Kandini ve iki hissesi tebayı Yunanistan'dan Yenni İzkiri kerimeleri Okladi ve Miramiye'nin tahtı tasarruflarından olduğu ve tadil edilmediği gariyesinde verilen ilmühaberden anlaşılmakta, bunlardan merhum Kıssares ve mezbure uryani tarafından Pitovecce mahkemei şerriyesinde mensup ve diğer mezbure Okladi ve... Atina mukavelet muhernitliğinde tanzim ve Osmanlı şehbenderliğinden Mussadeh vekâletname mucibince 24 Teşrini evvel 1318 tarih ve 43 numaralı Teke defteri Hakani memur-i vekilliğinde mevrut emirnameye atfen merkum ve mazburanın vekilleri İngiltere Devlet-i Aliyesinin Antalya vekilleri mösyö Kostavkin cenablarının mahkemeyi Livada bilvekale katiyen ferahinden maliki Süleyman ağazade İdris ve Ömer ağalar."*

Yukarıda belirtilen şekilde Ömer ve İdris ağalara iktisab eden bu arazı 3.500 dönümdür. Daha sonra İdris ve Ömer ağaların ölümü üzerine beş hisse üzerinden 13 Ağustos 1945 tarihinde toprakların bir kısmının orman içinde kaldığı görüldüğünden tapu sınırları dahilinde kalan 3.000 dönüm 912 metrekare hesabından 275 hektar olarak yeni mirasçılara nakli yapılmıştır.

"İktisabı: Süleyman oğlu İdris ve Ömerin ölüb 500 dönümü doğu tarafında kalan hususi ormanların sınırı dahilinde kalmış olmasından *geri kalan 3.000 dönümü miriye ait Avlan Gölü hariç olmak üzere* bundan evvelki kayıtlarda yazılı olmak üzere vereseleri namına intikalen"**

Daha önceleri ayrı, fakat bugün Bayralar köyüne bağlanmış olan Yazı köyünde de ağaların mülkiyetinde olan 3.000 dönümlük araziden söz edilmektedir. Ancak biz bu arazinin tapu ve tapu örneklerini ele geçiremedik.

İddia edildiği gibi, bu toprakların da ağalara ait olduğu kabul edilirse, Bayralar ve Karamık köylerinde Subaşı sülâlesine ait 12.642 dönüm tapulu arazi ortaya çıkar.

Görüleceği gibi Elmalı olaylarında, göl altında kalan ve gölün zaman zaman çekilmesiyle ortaya çıkan arazi söz konusudur. 1931 yılında Antalya sıtma savaş doktoru Ferruh Niyazi Ayoğlu'nun çabası ile bu topraklar üze-

---

* 58 numaralı 20 cilt - 59 sayfa - Teşrinievvel 1318 tarihli tapudan alınmıştır.

** 527 numaralı 8 cilt - 145 sayfa - 13 Ağustos 1945 tarihli tapudan alınmıştır.

rinde gölü kurutma işi başlamıştır. İlk olarak şimdi Kuruçay olarak adlandırılan çay kurutulmuştur. 1945 yılından itibaren de Devlet Su İşleri tarafından Yaka Çiftliği Düdeni ve su kanalları açımı yolu ile gölün kurutulmasına girişilmiş ve bu çabalar sonucu göl kurutularak büyük araziler ortaya çıkmıştır.

Olayların gelişimine göz atmadan önce çok kısa bir şekilde ağaların sahip oldukları traktör ve biçer-döğer miktarına bakmakta yarar vardır. Türkiye'de ilk traktör alan Subaşı sülâlesi ilk traktörü 1930'larda almıştır. Traktör sayıları 1950-52 döneminde dörde ve 1954 yılında ise altıya çıkmıştır. 1968 yılında bu sülâlenin mevcut traktör sayısı 20'ye varmıştır. Ellerindeki biçer-döğer sayısı ise dörttür.

Şimdi de "men kararlarına" ve toprak işgaline kadar uzanan olaylara kısaca göz atalım: 5917 sayılı idari kanun gereğince, mülki amire verilen yetkiye dayanarak kaymakamın verdiği ilk men kararı 1954 yılına rastlamaktadır. Karamık köyünden iki kardeş olan Mustafa ve Mehmet Koca'nın ortakçılıktan atılmalarından sonra göle hudut 40 dönümlük araziyi ekmeleri üzerine ilk "men kararı" verilmiştir. Aynı kişilerin 1955 yılında bir başka araziyi ekmeleri üzerine aynı karar tekrar verilmiştir. 1954 yılından 1964 yılına kadar ise pekçok men kararı verilmiştir. Ancak bu kararları bulmak ve incelemek olanağı ele geçirilememiştir. 1968 ilkbaharında Elmalı'ya tayin edilen kaymakam bu kararları kendisinin de görmediği ve nerede olduklarını bilmediğini belirtmiştir.

İlk toplu men kararı 1964 yılında verilmiştir. Karamık köyü sınırları içinde olduğu belirtilen ve gölün kurutulmasıyla ortaya çıkan arazi, Bayralar, Karamık ve Yaka çiftliği köylüleri tarafından toplu olarak ekilmiştir. 9.000 dönüme yakın bu toprak için 17 Nisan 1964 tarih ve 15-/36 numaralı men kararı 5917 sayılı kanuna dayanılarak verilmiştir.

Yine 1964 yılında Elmalı köylülerince tapu ve kadastro işlemi yapılması içinde olduğu belitilen ve gölün kurutulmasıyla ortaya çıkan arazi, Bayraağalar tarafından engellenmiştir.

1965 yılında toplu ekim ve men işlemi olmamış fakat 1966 ve 1967 yıllarında bu işlem tekrarlanmıştır. Köylüler tarafından tekrar tekrar istenen tapu ve kadastro işlemi 1967 yılında yapılmış fakat halen sonuçları açıklanmamıştır. Ve anlaşmazlıklar devam etmektedir.

10 Ağustos 1967'de toplu olarak men edilen köylüler 82, 83, 86 dosya numaralı kararlarla Danıştaya başvurmuşlar, 1967/2123, 2124, 2125 sayılı Danıştay 12. Daire kararı ile tehir-i icra verilmiştir. Danıştay'ın bu kararı üzerine köylülerin avukatı Tahsin Argun 23 Ekim 1967 tarihli dilekçe ile kaymakamlığa müracaat ederek men kararının durdurulmasını ve toprakların köylüye iadesini istemiştir. Bu istek üzerine, Elmalı Kaymakamı Mehmet Tuncer imzalı 23 Ekim 1967 tarih ve 156 sayılı karar ile topraklar köylülere bırakılmıştır. Bu karar üzerine söz konusu olan topraklar, köylüler tarafından ekilmiştir.

Köylüler tarafından bu toprakların ekilmesinden sonra Subaşı sülâlesi avukatınca (Celal Subaşı) Danıştay 12. Dairesine başvurulmuş ve 17 Ocak 1968 tarih ve 1968/31 sayılı kararda "... men'i müdahale kararının konu yönünden tetkini icabettireceği anlaşılmakla ruiyet ve halli adliye mahkeme-

lerine ait bulunan işlem davanın görevsizlik sebebiyle reddine.." diye belirtilmiştir.*

Danıştay 12. Dairesinin usul yönünden verdiği kararla ve bunu tamamlayan 23 Ekim 1967 tarih ve 156 sayılı kaymakam kararı ile ekilen topraklar, Danıştayın konuyu esas yönünden reddinden sonra, köylüler tarafından ekilen topraklar ağalar tarafından jandarma denetimi altında 1968 yazında sürülmüştür.

Bu olaylarda köylüler toprakların hazine arazisi olduğunu ve ağaların arazilerine tecavüz edilmediğini iddia etmişlerdir. Ağaların iddiası ise bu arazilerin kendilerine ait olduğudur. Bunlara göre dikkate alınması gereken husús tapudaki hudutlar içinde kalan arazi olup, belirtilen dönüm olmadığıdır.

ELMALI OLAYLARININ SOSYO-EKONOMİK GELİŞİMİ

Bundan önceki bölümde yüz seneden daha uzun bir döneme inen mülkiyet ilişkilerinin hukukî çerçevede yansımasını elimizdeki verilerle, yorumsuz olarak ortaya koymaya çalıştık. Burada hukuki görünüm kazanan, temelde sosyal değişim sürecini yansıtan olayların sosyo-ekonomik açıdan değerlendirmesini yapmaya çalışacağız.

Bu değerlendirmeyi yaparken değişim sürecini diyalektik bir yaklaşımla ele alıp, yeterince veriye sahip olmadığımız konularda bazı varsayımlardan hareket edeceğiz.

Bu değişim süreci içerisinde ilk gözümüze batan olgu devamlı toprak büyütme çabalarıdır. Karamık çiftliği ile ilgili tapuda 1907 de 2.200 dönümden idare meclisi kararı ile 10.000 dönüme çıkan ve 1937 vergilenmesinde 12.200 dönüme vardırılan ve 1954 den sonra "sınırlar içindeki toprak miktarı" diye belirlenen bu toprak miktarını büyütme çabalarının nedeni kullanılan teknoloji ile ekilebilen saha açısından düşünülmelidir. 1930 lara kadar kullanılan üretim aletleri ile ilgili bilgimiz yok. Yalnız bilebildiğimiz feodal toplum üretim araçlarının kullanıldığı ve bunun belirlediği sınırlı artı-ürün olgusudur. Ancak, kontrol edilen emeğin ve buna bağlı olarak üretim araçları miktarının artışı, toprak talebindeki artışı belirleyebilir. 1937'de tekrar toprak miktarını artırma talebi olgusu ise 1930 larda alınan traktörün, bir diğer deyişle, yeni bir düzenin üretim aracının üretime sokulmasıdır. 1954'den sonra ortaya çıkan men kararları silsilesi ekilebilir alanı artıran ve üretim sürecini daha az emek ile sürdürebilen yeni teknolojik katılımların fonksiyonu olarak görüyoruz.

Derhal ortaya çıkan bir ikinci olgu da bu toprak artırma tableblerinin gerçekleşebilmesidir. Bu sorunu daha dikkatli bir şekilde incelediğimizde karşımıza çıkan durum şudur: üretim ve dağıtım sürecinin ekonomik kontrolünün politik kontrol ile birleştiğidir. Elde ettiğimiz veriler göstermektedir ki 1907 yılında toprak talebinin ortaya çıkıp gerçekleştiği dönemde İdris Ağa Antalya Vilâyetinde, politik denetim açısından önemli bir mevkide bulunmaktadır. 1954'den 1960'a kadar olan dönemde ise yine aynı sülâleden İbrahim Subaşı Demokrat Parti milletvekili olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

* 17 Ocak 1968 tarih ve 1968/31 zabıtı Başkan Celal Göydüm. Üyeler Aydın Tuncay, Kâzım Yenice, Mazhar Şener, Hikmet Müftigil imzalı Danıştay 12. Daire kararından alınmıştır.

Elmalı bölgesinde Subaşı sülâlesi gibi büyük toprak sahibi bir diğer sülâle de Baysarı sülâlesidir. Bu iki sülâle arasında evlenmeler denetimi güçlendirme açısından değerlendirilmelidir. Bunun yanısıra sülale içi evlenmelere de rastlanmaktadır ki, feodal denetimin değerlerde yansımasının en güzel bir örneğidir.

Hızlı bir kapitalistleşme sürecinin başlamasına rağmen tam kapitalist üretim ilişkilerinin yerleşememe olgusu da gözden kaçırılmamalıdır. 1950 lerin başında çok sayıda traktör ithalinden yararlanan bu sülâle bu dönemden itibaren kapitalistleşme süreci içerisine girmiştir. Ancak, 1970 Türkiye'sinde dahi bu bölgede tam kapitalist üretim ilişkilerinin yerleşemediği ve gerikalmış kapitalizmin hakim unsur olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun temel nedenlerine inildiğinde bu gelişimi hızlandıran ve yavaşlatan bazı unsurlar görülmektedir ki, bu da ancak geri kalmış kapitalist ülkeler - tekelci kapitalist ülkeler ikilemi çerçevesinde değerlendirildiğinde açıklık kazanabilir.

Şimdi bu olgulara daha ayrıntılı bir şekilde bakalım. Üretime etkin olacak ölçüde yeni üretim araçları sokuluncaya kadar ağa-köylü çatışmasına şahit olmamaktayız. Bu döneme kadar yapılan üretim, toprağın mülkiyetini elinde bulunduran ağa ile tasarrufu elinde bulunduran köylünün ortakçılık şeklinde yaptığı üretim idi. Ağanın toprak talebini de kontrol ettiği emek belirlemektedir. Yeni bir üretim tarzının üretim araçlarının üretime sokulması, emek talebini düşürmüş, fakat toprak talebini arttırmıştır. Bu zıtlaşmanın doğurduğu ilk çelişkiler 1954 yılında filiz vermeye başlamıştır. Yeni bir üretim tarzının teknolojisinin üretime çok miktarda girişi, ül-
Kendi iç dinamiği çerçevesinde (iç dinamiğin ağır bastığı) bir değişim
lumlar- tekelci kapitalist toplumlar ikileminin fonksiyonu olarak gelmiştir.
Kendi iç dinamiği çevreçevesinde (iç dinamiğin ağır bastığı) bir değişim süreci içerisinde olan toplum, artık yabancı ekonomilerin tamamlayıcısı fonksiyonlarından ötürü dışa bağımlı bir değişme sürecinin ağır bastığı bir toplumdur.

Üretim tarzını belirleyen üretim güçleri-üretim ilişkileri bütününde itici güç olan üretim güçleri-üretim ilişkileri zıtlaşması kendi iç dinamiği ile yeni bir üretim tarzına atlama doğrultusunda dışa bağımlı bir doğru çizmektedir.

Yeni teknolojinin üretime çok sayıda sokulması bu zıtlaşmayı artırmış, ancak üretimin ve dağıtımın denetimi ile belirlenen artı-ürün aktarımı, dışa bağımlılığın fonsiyonu olarak değişime yeni yön verecek süreci bir başka noktada yavaşlatmıştır.

Elmalıda bu olgunun kazandığı görünüm tam kapitalist üretim ilişkilerine geçememe ve fakat geçiş zıtlaşmalarını bazan artırarak, bazan da yavaşlatarak, geçiş dengesini kurmaktır.

Geçiş dengesi şu şekilde kurulmaktadır: sanayileşmiş şehirler olmadığı yerde bir diğer deyişle, köyden şehire olan akımı emecek sanayi kuruluşları olmadığı için, şehirlerin çekiş gücünden çok, köylerin itiş gücü köyden şehire akımı belirlemektedir. Bunun yanısıra, köy-kasaba artı-ürün aktarımı ilişkilerinden bu geçiş döneminden yeni kurumları veresiye alış-veriş ve tefecilik olarak görünüm kazanmaktadır. Ortakçılık yolu ile (bugün dahi) asgari geçim düzeyinde üründen pay alan köylü, çeşitli ihtiyaçlarını veresiye alış-veriş mekanizması yolu ile karşılamakta, tefecilik yolu ile daha fazla borç-

lanmaktadır. Bu borçlarını karşılamak için mevsimlik işçi olarak şehire giden köylü bu döngü içerisinde, devamlı iş bulamadığından ötürü (ve de muhtemelen toprak elde edebilirim ümidiyle) köyden kopamamaktadır. Köylünün köyden kopmaması köylü-ağa zıtlaşmasında, kapitalistleşme sürecini yavaşlatan etken olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü emek talebi azalan ağa, toprak talebi arttıkça, köylü ile karşı karşıya gelmekte ve bu da çatışmaya yol açmaktadır. Tarım dışı sektörlerde iş imkânlarının çok sınırlı oluşu, ağanın köylüleri tümüyle topraklarından sürebilmesine set çekmekte, yani kapitalistleşme sürecini yavaşlatmaktadır. Bir başka deyişle, bu şartlar altında tarımdaki kapitalistleşme sürecinin hızlanması geri kalmış kapitalist toplum yapısı ile tekelci kapitalist toplum yapısı arasındaki çelişmeyi hızlandıracağı için, tarım kesimindeki denge ayakta tutulmağa çalışılmakta, böylece kapitalistleşme süreci yavaşlatılmaktadır.

Ayrıca, bu dengenin sağlanmasında yetiştirilen temel ürünün buğday olmasının da rolü olduğu söylenebilir. Buğday, kapitalist üretim biçimi altında, en az emek gerektiren ürünlerden biridir. Bunun yanısıra, tütün, pamuk, pancar gibi sanayi ürünlerinin aksine, direkt olarak tüketilebilir bir üründür. Üretime traktörün ve biçer-döğerin sokulmasıyla değişen üretim ilişkileri köylüyü tarım dışı sektörlere itmekte, ancak bu sektörlerde iş imkânları sınırlı olduğundan, köylü topraktan kopamamaktadır. Öte yandan, buğday ekimi çok az bir işgücü gerektirdiğinden, bu artık köylü nüfus tarım proletaryası olarak da emilememektedir. Bu çelişkinin şiddetli patlamalara yol açmaması ancak ortakçılık şartlarının devam etmesiyle sağlanabilir ki, buğdayın direkt olarak tüketilebilir bir ürün olması bunu mümkün kılmaktadır.

Bir de Bayralar ve Karamık köylerinin ortak toprak dağılımına bakalım.

MÜLKİYET BİRİMLERİ, AİLE SAYILARI ve TOPRAK DAĞILIMI *

Mülkiyet Birimleri (dönüm)	Aile sayısı	Aile % si	Toprak (dönüm)	Toprak % si
0 — 10	178	83,3	364	2,1
11 — 30	9	4,2	208	1,3
31 — 50	6	2,7	265	1,5
51 — 100	6	2,7	430	2,6
101 — 200	12	5,4	1675	9,7
201 — 500	4	1,3	1600	9,3
501 ve üstü	1	0,4	12642	73,5
TOPLAM	216	100,0	17184	100,0

İki köyün dağılımına baktığımız zaman karşımıza şöyle bir durum çıkmaktadır. 10 dönüme kadar toprak sahibi olanlar toplam ailelerin; % 83,3'ünü meydana getirirken, sahibi oldukları toplam toprak 364 dönümdür. Bu da toplam tapulu arazilerin % 2,1'ini meydana getirmektedir. Halbuki bir tek Subaşı ailesi toplam tapulu toprakların % 73,5'inin sahibi iken toplam aile içinde

* *Bu tablodaki dağılım tarafımızdan köylerde toplanmıştır. Dağılım taplu arazi miktarına göredir. 501 ve üstü hanesinde belirtilen 1 aile, Şubaşı sülâlesi olup belirtilen toplam toprak üç ayrı tapudan elde edilmiştir.*

sadece % 0'4'ü meydana getirmektedir. Bunun yanısıra, Bayralar ve Karamık köylerinin haritalarından ekilebilir arazi miktarını hesapladığımızda Bayralarda 26.500 dönüm ekilebilir arazi mevcuttur. Karamık da ise 12.000 dönüm olan ekilebilir arazi miktarı, Bayralar ile toplandığında 38.500 dönüm ekilebilir arazi vermektedir. Tablodan da görüleceği gibi toplam tapulu arazilerin toplamı 17.184 dönümdür ki, bu da toplam arazinin sadece % 44.6'sını meydana getirmektedir. Toplam ekilebilir arazi ile tapulu arazi miktarı arasındaki farkın köylüler hazineye ait olduğunu iddia ederlerken, ağalar kendilerine ait olduğunu söylemektedirler ve bunun ispatı olarak da şöyle demektedirler: "Herne kadar tapumuzdaki toplam arazi miktarı sadece 12.642 dönüm ise de, tapu sınırları hazine malı olarak iddia edilen toprakları da içine aldığından bu topraklar bizimdir."

Toplam ekilebilir arazinin % 55,4'ünün emek talebi azalan fakat toprak talebi artan ağaların denetiminde oluşundan çatışmalar çıkmakta ve bu topraklar üzerinde hak iddia eden köylü şehirlerde güvenlik bulamamanın fonksiyonu olarak köyden kopamamaktadır. Eğer şehirlerimiz köyden gelen iş gücünü emebilecek ölçüde sanayileşmiş olsa idi köyde bu birikim olmayacak, itiş ve çekiş dengesi sürtüşmesiz zıtlığı yenebilecekti. Tarım kesiminden sanayie artık aktarımı olmamakta ve ticarette bir birikim ortaya çıkmaktadır (bu bir başka yazının konusu olarak incelenebileceğinden burada ayrıntısına girmeyeceğiz). Ticaret kesiminde veresiye alış-veriş ve tefecilik yolu ile olan bu birikim de çeşitli yollarla dışa akmakta ya da emperyalizmin rekabetinden ötürü sanayi sermayesine dönüşememektedir. Ancak, tarımda kapitalistleşme süreci sonucunda ortaya çıkan fazla işgücü potansiyel birikimi yarattığından, bunları emecek alanlar gerekliliği doğmaktadır. Gerikalmış kapitalist toplumlar - tekelci kapitalist toplumlar ikilemi içerisinde sosyal değişme sürecisinin yönünü ve hızının belirlenmesiyle bu sorun çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bu gelişim doğrultusunda kapitalistleşme süreci köylülerin toprak talebini arttırmakta ve bu olgu toprak işgali şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Tarımdaki bu kapitalistleşme sürecinin doğurduğu sonuçlar büyük toprak sahipliğinin hâkim olduğu bölgelerle küçük toprak sahipliğinin hâkim olduğu bölgelerde farklılıklar göstereceği açıktır. Ancak küçük toprak sahipliğinin hâkim olduğu bölgeler konumuzun dışında kaldığından onlardan burada söz etmiyeceğiz.

Köyler seviyesindeki artı - ürünün kontrol merkezi olan kasabalarda da bu oluşuma paralel olgular gelişmektedir. Bu gelişimde en önemli yeri tutan veresiye alış-veriş ve tefecilik yoluyla güçlenen orta ticaret burjuvazisidir. Tarımda kapitalizm geliştikçe eski feodal üretimin güvenlik mekanizması yıkılmakta, tefecilik ve veresiye alış-veriş ilişkileri yıkılan güvenlik mekanizmasının yerine yeni bir güvenlik ve kredi mekanizması olarak geçmektedir. Çıkarları bu sömürünün sürmesinden yana olan bu sosyal sınıflar dolaylı ya da dolaysız olarak köylü tabakalarının kontrolünü elinde tutmaktadırlar. Söz konusu bu kontrolün şekillenişi şöyledir: Asgarî geçim düzeyinde olan köylüler, gerekli tüketim ihtiyaçları için kendilerine olanak tanıyan bu tüccarlara bağlanmakta, borçları arttıkça başka yerden alış-veriş edemez duruma gelmektedirler. Bunun yanısıra, gerekli kredi ihtiyaçları, resmî kredi kurumlarınca sağlanmadığı için, yine veresiye alış-veriş ile bağlandıkları tüccarlardan bu isteklerini karşılamaktadırlar. Bu borçlanma-

nın sonucunda pazarladıkları ürünün pazarlama şekli bu tefeci-tüccarların denetimine girmekte ve devamlı artan borçlanma nedeniyle bu denetimden kaçamamaktadırlar.

Bu gelişimin bir diğer unsuru olarak ortaya çıkan yedek parça yapımcıları ve tamirciler büyük bir sermaye birikimi meydana getirip sanayi üretimine atlıyamamaktadırlar. Bu küçük sanayilerin gelişmemesinin nedeni, bir yandan emperyalizm ile rekabet edememeleri, öte yandan yerel pazarın bu gelişim için yeterli olmamasıdır. Görüleceği gibi bu sosyal sınıfı yaratan emperyalizm olgusu olduğu halde, gelişimine bir noktada set çeken gene emperyalizm olmaktadır. Bu gelişim doğrultusunda kasaba seviyesindeki küçük sanayiin, bu kısır döngüyü kıramadığı takdirde, yıkılabileceği söylenebilir. Görüldüğü gibi herne kadar bu sosyal sınıf emperyalizm ile çelişkili bir durumda ise de kullandığı üretim araçlarını tekelci kapitalist ülkelerden temin ettiği ve sınırlı kredi fonlarını bu yolla bulabildiği gerçeği gözden kaçırılmamalıdır.

SONUÇ

Gözlemlerimize dayanarak, emperyalizmin feodal yapıyı kırdığı ve kapitalistleşme süreci içerisine soktuğu ancak bir noktadan sonra kapitalist gelişmeyi elinden geldiği kadar köstekledi̇ği varsayımı ileriye sürülebilir. Yine yukarıdaki varsayıma dayanarak, toplumların gelişme doğrultularında, emperyalizmin hâkim feodal sosyal sınıflarla burjuvazi çatışmasını geliştirmediği, ancak köyleri pazara açtığı ve kapitalist gelişmeyi sermayeden öteye götürmediği (büyük sanayi haline dönüştürmediği) söylenebilir.

Bu gelişim doğrultusu içerisinde sosyal sınıfların ana ve yan çelişkiler karşısında durum alışları da açıklık kazanmaktadır. Eğer sosyal sınıf ve ve tabakaların Elmalı olaylarına ilişkin çelişkiler karşısında yansıması üzerine bölge çapında genellemeye gidecek olursak, şu durum karşımıza çıkmaktadır: Topraksız ve fakir köylüler ilk olarak karşılarında feodal özelliklerini yitirerek kapitalist toprak sahipliğine dönüşüm içinde olan büyük toprak sahiplerini ve orta ticaret burjuvazisini görmektedir. Topraksız ve yoksul köylüler, bu hâkim sınıflarla direkt bir çıkar çatışması içerisinde olduklarından ve demokratik mücadeleleri siyasî bir öz kazandığında karşılarında direkt olarak emperyalizmi bulacaklarından, millî demokratik devrim mücadelesinde proletaryanın en güçlü müttefikleri olacaklardır.

Kasaba seviyesindeki küçük sanayicilerin oluşturduğu sınıflar ise devrim sürecinin bu aşamasında emperyalizm tarafından beslendikleri için ve bu yolla gelişmeyi umduklarından emperyalizmden yana bir görünüm taşımaktadırlar. Ancak emperyalizmin fiilî müdahalesi durumunda anti-emperyalist güçler saflarında yer alacakları söylenebilir.

atillâ sarp

gençliğin proleter devrimci kavgadaki yeri

Gençlik örgütü olarak görevimiz ve yerimiz nedir?

Proleter devrimci hareket içinde özel, gelişmekte olan halkımızın millî demokratik devrim mücadelesinde genel olarak, gençliğin yeri ve görevleri, devrimci saflarımızın aktüel sorunlarından birisidir. Bu aktüel soruna açıklığı, gençliğin görevlerini ve mücadelesini sınıflar arası kavgadan soyutlamadan sağlayabiliriz. Ve özellikle gençlik içinde hakim olan, sosyalist ideolojiyi benimsemiş örgütlerimizin görevlerini açıklıkla ortaya koymakla, hem bu aktüel sorunu çözmüş, hem de gençliğe yeni boyutlar açmış olacağız. Geniş çapta küçük-burjuva eğilimleri taşıyan ve gene uygulamakta olduğu binbir mücadele biçimi içinde küçük-burjuva eğilimlerini yansıtan gençliği ve onun bu özellikler içinden doğan bilimsel sosyalist ideoloji öncülüğünde örgütlenmesini en ince detayına kadar incelemek oldukça güç bir iş. Bunun için yapabileceğimiz en tutarlı şey, bilimsel sosyalist ideolojiyi benimsemiş bir gençlik örgütünün görev ve yerini ana hatlarıyla kavrayabilmemizdir. Örgüt olarak ve onun militanları olarak görev ve yerimizi kavramak, önümüzdeki gittikçe gelişen eylemlerde daha tutarlı doğrultuda tavır alabilmemizi sağlayacaktır. Bunun yanısıra, görevimizi kavramakla halkımızın millî demokratik devrim mücadelesinde gençlik örgütlerinin sağ-

lamlaşmasını ve devrimci gençlik hareketlerinin doğuş kaynaklarının sürekliliğini küçümseyen, gençliği darkalıplara sokmaya çalışan, gençliğin, dinamizminin gerektirdiği, niceliği az, önünde kitlelerin özlemini yansıtan millî kurtuluşçu gençlik eylemlerine uzatan, küçük-burjuva korkaklığının da, saflarımızda kök salmasına engel olabileceğiz. Örgüt olarak görevimizi biz, *önümüzdeki devrimci mücadeleye bakarak, bir işçi sınıfı örgütü değil işçi sınıfı ideolojisini benimsemiş gençliğin "kitlevî teşkilâtı" olduğumuzu bilerek, çağımızın sosyalist devrimlerinin ve millî demokratik devrimlerinin profesyonel devrimci kadrolarının çoğunlukla ilk öncülerinin gençliğin içinden çıktığı objektif gerçeğini kavrayarak,* doğru tesbit edebiliriz.

İşçi sınıfı ideolojisini kavramaya çalışan ve onun öncülüğünde gençliğin kitlevi teşkilâtını kurmaya çalışan bizler, önümüzdeki millî demokratik devrim mücadelesinde bir yan örgüt olarak görev alıyoruz. Önümüzdeki devrimci mücadele, gençlik örgütlerine, mücadelede doğru tavır alabilen devrimciler yetiştirmek, halkımızın yurt sathındaki millî demokratik devrim mücadelesine katkıda bulunmak, bunun için de, gençlik örgütümüzü yurt çapında işçi ve köylü gençliğine yayarak onları teşkilâtlandırmak görevini yüklemektedir. Bu birbirine sıkı sıkıya bağlı görevi başarabilmemiz gençliğin içinden sürekli olarak, devrimci mücadeleye katılabilecek "devrim uğruna gerekli ödevleri başarabilecek" militanları seferber etmemizi gerekli kılmaktadır. Bu çetin görevi başarabilmek için gerekli olan, gençlik saflarında geniş çapta sağlanmış olduğumuz ideolojik formasyonu devrimci pratik içinde sağlamlaştırmaktır. Yapılacak işler üzerine çok söz etmek proleter devrimci olmak isteyen genç, devamlı deney kazanmak durumundadır. Proleter devrimci olmak isteyen genç, önümüzdeki mücadelenin ne olduğunu bilen ve bundan uzun uzun bahsederek, devrimci pratiğin her biçiminin bizatihi içinde bulunarak öğrenmeye çalışmadan, o mücadelenin sözünü eden değildir. Proleter devrimci olmak isteyen genç halkımızın bugünkü millî demokratik devrim mücadelesi içinde yoğrulan gün geçtikçe bu mücadeleyi tek meselesi, gün geçtikçe bu mücadelenin kavgasını yaşantısıyla özdeş yapan gençtir. Bunun için Lenin "Pratik çalışmaya katılmayınca gençler, hayattan habersiz birer lâf ebesi, palavracı olarak yetişecekler, sağlam bir devrimci olamıyacaklardır" diyor. Gene, devrimci mücadeleyi kendi yaşantısıyla özdeşleştirmek üzerine Lenin, "Sosyalist sadece sosyalizmin ne olduğunu bilen, sosyalizmden bahseden kimse değildir. Böyle hafızlar hiç bir işe yaramazlar, kimseye de lâzım değildir. Sosyalist, işçi sınıfı kavgası uğrunda savaşandır, sosyalist bunun için sosyalisttir." diyor. Demek ki, biz, yeni teşkilâtlar kurmayı, işçi-köylü ve diğer halk sınıf ve tabakalarının eylemlerinde gençliği görevlendirirken onların bu formasyonu kazanmalarını sağlayacağız. Bu da ancak hem ideolojik eğitimimizi hem de ona paralel olarak devrimci pratiğimizi hızlandırmakla, ideolojimizi pratik içinde yoğurmakla mümkün olacaktır.

Bir işçi sınıfı örgütü değil, işçi sınıfı ideolojisini benimsemiş gençliğin "kitlevi teşkilât"ı olduğumuzu bilmeliyiz. Millî sınıf ve tabakaları, işçi sınıfı öncülüğünde devrim için teşkilâtlandıran ve millî demokratik devrim mücadelemizde hegemonyasını kuran bir siyâsî örgütün olmadığı bu dönemde, gençlik örgütü olarak görevlerimiz hem bu gerçeği kavrayarak yürütülmeli hem de örgütün havadan gelmeyeceğini bilerek, devrimci pratiğin gösterdiği ikili görev üzerine örgütümüzü ve militanlarımızı düşünmeye

sevketmelidir. Bu bizi, gençlik örgütümüzün niteliğini yanlış değerlendirmeye götürmemelidir. Çokları, işçi sınıfının öz örgütü ile gençlik örgütümüzü aynı değerlendirmeye sokmak eğilimini gösteriyorlar, ve bunun için gençliğin eylemlerinde yansıyan yanlış eğilimleri dostça eleştirmekten çok hiç hatasız bir örgütmüşçesine eleştirmeye yöneliyorlar. İşçi sınıfı ideolojisinin hakim olduğu gençliğin kitlevi teşkilâtları yarı sömürge-yarı feodal bir ülkede dönemli görevler yapmaktadırlar. Bu görevi yaparken de yukarda belirttiğimiz küçük burjuva eğilimlerini ve bu eğilimin sonucu yanlış işleri de beraberinde getireceklerdir. Bunu asgariye indirmek görevimizdir. Sonuç olarak bu konuda söyliyeceğimiz, işçi sınıfı ideolojisinin gerektirdiği eylemleri yapmaya çalışan gençliğin kitlevi teşkilâtları millî demokratik devrim mücadelemizin yan örgütleridir. Ve bunlar eylemlerinin daha tutarlı olması bakımından, mücadelelerinin daha genişlemesi, mücadelenin her biçimine hazırlanması ve geniş öğrenci, işçi-köylü gençlerin teşkilâtlanması bakımından bağımsız olmalıdır. Dünya devrimci gençlik hareketlerinin pratiği, gençliğin kitlevî teşkilâtlarının işçi sınıfı ideolojisinin hegemonyası altında ve onun gösterdiği devrimci mücadele doğrultusunda eylem yürüten bağımsız örgütler olmasını bize öğretmektedir. Millî demokratik devrim mücadelemizde de işçi sınıfı ideolojisini benimsemiş örgütümüz, ideoloji ve eylem bağımlılığını sürdürecek, teşkilât bağımsızlığını devrimci mücadelenin yaygınlaşması bakımından koruyacaktır.

Çağımızın sosyalist devrimlerinin ve millî demokratik devrimlerinin profesyonel devrimci kadrolarının ilk öncülerinin çoğunlukla gençliğin içinden çıktığı objektif gerçeğini kavramalıyız. Devrimci pratik bize, devrim hareketlerinin öncü kadrolarının yetişmesinde halk kitlelerinden süreç olarak daha büyük olanağa gençliğin sahip olduğu gerçeğini öğretiyor. Saflarımızda kavranılmayan, kavranılsa bile bu objektif gerçeğe karşı çıkan görüşlerin etkinliğini azaltmak ve görevlerimiz daha iyi ve ciddiyetle yürütebilmemiz bakımından ortaya açıklıkla konulması gerekli meselelerimizden birisi de budur. Bu objektif gerçeği kavramak, gençliğin ve özellikle subjektif olarak millî kurtuluşçu bilinci almaya en elverişli olan öğrenim gençliğinin yürüttüğü devrimci eylemleri küçümseyen eğilime neden karşı çıktığımıza da açıklık getirecektir. Gençliğin devrimci mücadelede etken olmasının nedenlerini şöyle açıklamak eksikleri olsa da sanırız en doğrudur.*Yarı sömürge ve yarı-feodal bir ülkede gençliğin geleceği karanlıktır.* Öte yandan, "Gelecek de gençliğindir." Çünkü gençliğin önünde emperyalizmin sömürü alanında olan bir ülkenin köhne düzenini devam ettiren bürokratlar olmakla, yarı sömürge ve yarı feodallığı parçalayıp bağımsız, demokratik, millî bir devletin kurulması yolunda onurlu millî kurtuluşcusu olma, arasında yapacağı bir seçme vardır. Gençlik karakteri icabı, bulunduğu objektif durum ve millî kurtuluşçu bilinci subjektif olarak alma olanağından dolayı, birinci bunalımlı ve anlamsız yaşamaya, ikinci onurlu millî kurtuluşçu olmayı tercih etmektedir. Önünde geniş bir gelecek olan gençlik bu geleceği ile halkının geleceğini birleştirir. Kendi iç dinamizmi ve gençlik heyecanını enerji ve cesaretini bu yola sevkeder. Lenin "Biz, geleceğin partisiyiz, gelecek ise gençliğe aittir. Biz yenilikçilerin partisiyiz. Yenilikçilerin peşinden ise gençlik seve seve yürür. Biz köhne dünya ile fedakârca savaş partisiyiz, fedakârca savaşa her zaman önce gençlik girer." derken bu gerçeği ifade ediyordu. Aynı şekilde Mao; gençlik hareketi üzerinde durmak istiyorum. Yirmi yıl önce

bugün Çin'de, 4 Mayıs Hareketi denilen, öğrencilerin katıldığı büyük bir olay yer aldı, bu, büyük önem taşıyan bir hareketti. 4 Mayıs Hareketinden bu yana Çin gençliği hangi rolü oynadı? Onlar, bir bakıma öncü rolünü oynadılar ve bu gerçeği, kalın kafalılar hariç, ülkenin bütün halkı kabül ediyor, öncü rolünden ne kastediliyor? Bu devrimci safların başını çekmek, yani en önünde yer almak demektir... Ama bu öncü ordusu yeterli değildir; sadece ona dayanarak düşmanı yenemeyiz. Çünkü, temel kuvvetli değildir, o halde temel kuvveti kimler meydana getirir. Geniş işçi ve köylü yığınları, Çin'in genç aydın ve öğrencileri, işçi ve köylü yığınlarına gitmeli ve ülke nüfusunun yüzde doksanını meydana getiren geniş yığınları harekete geçirmeli ve örgütlemelidirler. Bu temel işçi ve köylü kuvveti olmadan ve sadece genç aydın ve öğrenci unsuruna dayanarak emperyalizme ve feodalizme karşı savaşta zafer kazanamayız." diyerek gençliğin öncü rolünü ve bunu kitlelere iletmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

"Yalnız gelecek değil, bugün de gençliğe bağlıdır. Gençlik enerjik ve sağlamdır." Bugün, neden gençlikle bağlantılıdır? Yarı sömürge ve yarı feodal ülkede verilmekte olan mücadeleye girerken en az bağlantısı olan, genellikle gençliktir. Üzerine emperyalizmin ve işbirlikçilerinin sömürüsünün ağır yükü, aile sorumlulukları ve bağlantıları binmemiştir. Bu, gençliği devrimci mücadelede korkusuz ve atılgan yapar, devrimci mücadelenin ağır yükünü omuzlamaya sevkeder. "Bundan dolayı devrimci savaşlarda silâhlı kitlenin başlıcasını teşkil ederler." Bağlantılarının azlığı geleceğin karanlığı, onu sömürü ve baskıyı kırmaya, mücadeleye sevkeder. Önündeki her somut meselesinde, idealleri ve dürüstlüğü ile hayatın pratiği ve düzenin pislikleri çarpışır, ona devrimci bir öz verir. Hareket serbestliği en güç ve zor işleri yüklenmesinde, kitlelerin birbirleriyle bağ kurmasında, ülkesinin objektifliği ile daha yakından karşılaşmasında yardımcı olur. Ve bugünün mücadelesinde, yani millî demokratik devrim mücadelemizde, gençliği, azımsanmıyacak etkin bir güç yapar.

"Gençlik henüz eğitim sürecinde bulunmaktadır." Emperyalist ideolojinin yaygın bombardımanı ile sıkı ilişkileri yoktur. Bilinç alma sürecinde, doğruları kavrama yeteneği ile yanlışlar, sürekli olarak çarpışırlar. Bu çarpışmaların içinde, bilinçi millî kurtuluşçuluğa meyleder. Burjuva ideolojisi ve etkinliği, burjuva kurumlarıyla bağlantıları onu eylemsiz hale sokamaz. Ufak bir silkinme, birkaç araştırma hayatın pratiğinin uyarısı çabuk etkisini gösterir. Sonuç olarak ,eğitim almakta olması, onu hayatın kötü pratiğini çözme için, subjektif olarak bilinç almaya sevkeder. Saydığımız nedenlerden (elbette yeni ve başka nedenler eklenebilir) dolayıdır ki, gençlik önemli yer tutmuştur. Ve gençliğin içinden çıkan öncü kadrolar, devrim savaşında proletaryanın devrimci kavgasıyla omuz omuza girerek görev alırlar. Gençlik, cesaret ve fedakârlığını geniş halk kitlelerine yansıtır ve halk kitlelerinin devrimci kavgasını şiddetlendirme onlara örnek olur. Sonuç olarak, millî demokratik devrim mücadelemizde gençliğin kitlevi teşkilâtlarının yan örgüt olarak genel politikası örgütlenme, hareketi halk kitlelerine yayma, mücadelenin her biçimine hazırlanma şeklinde özetleyeceğimiz politikadır. Bunu başarabilmek için de, işçi sınıfı ideolojisini benimsemiş gençliğin kitle örgütlerini halkımızın millî demokratik eylemlerine katmak, anti-emperyalist ve anti-feodal eylemlerin her biçimini uygulamak, gençliği bu mücadele içinde deney sahibi kılmaktır. Bilimsel sosyalizmi kav-

ramak ve bunun gerektirdiği eylemleri yürütebilmek niteliğine sahip geniş çapta devrimci kadrolar yetiştirmektir. Bunları başarabilmek için geniş çapta teşkilâtlanmayı başarmış, geleceğe dönük, zafere inanmış, yıkılmayacak bir proleter devrimci gençlik örgütünü sağlamlaştırmak gerekir. Bu birbiriyle iç içe olan çalışmalarımızdırki, toplumumuzu oya gibi işleyen, millî sınıf ve tabakaların eylemlerinde millî kurtuluşçu tavır almalarına yardımcı olacak gençlik örgütleri ve militanları olmamızı sağlayacaktır. İşçi ve köylülerin genç kesimlerini örgütleyebildiğimiz, onları da dinamik olarak devrimci görevlere sokabildiğimiz ölçüde Türkiye devrimci gençlik hareketinin boyutları genişleyecektir. Genç işçi ve köylüler bu teşkilâtlanmayladır ki, geleceğin devrimci kavgasına katılacaklardır. Önümüzdeki görev; proleter devrimci gençliğe, öğrenim gençliği nasıl umutla bakıyorsa, işçi ve köylü gençlerin de, aynı umutla proleter devrimci gençliğin doğrultusunda gitmelerini sağlamak olacaktır.

---

hareketimizin acil görevleri

Rus Sosyal Demokrasisinin, daima tekrarladığı gibi, bir Rus işçi sınıfı partisinin önündeki görevi otokrasinin yıkılması ve politik özgürlük ortamının yerleşmesidir. Bu 15 yıl önce Rus Sosyal Demokrasisinin o zamanki temsilcisi olan Emeğin Kurtuluşu grubunun üyeleri tarafından ilân edilmişti. 1898'in baharında Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisini kuran Rus Sosyal Demokrat örgütlerinin temsilcileri de ikibuçuk yıl önce bunu iddia etmişlerdi. Bu ısrarlı bildirimlere rağmen, Rus Sosyal Demokrasisinin Rusya'daki siyasî görevleri sorunu bugün tekrar önem kazanmıştır. Hareketimizin birçok temsilcisi, sorunun yukardaki çözümünün doğruluğu konusunda şüphe göstermektedir. Ekonomik mücadelelerin üstünlüğü olduğu iddia edilmektedir; proletaryanın politik görevleri geri plâna itilmekte, daraltılmakta ve kısıtlanmaktadır ve hatta Rusya'da bağımsız bir işçi sınıfı partisinin kurulacağından söz etmek, başkalarının lâflarını tekrarlamaktır, denmektedir. Öyle ki, işçiler sadece ekonomik mücadelelerini yürütmeli politikayı entellektüellere ve onlarla birlikte liberallere bırakmalıdır. Bu yeni inancın (meşhur Credo'nun) son iddiası Rus proletaryasının henüz olgunlaşmadığı ve Sosyal Demokrat programın tümü ile reddi anlamına gelmektedir. Rabochaya Mysl de (özellikle ilâvesinde) hemen hemen aynı tutumu takınmaktadır. Rus Sosyal Demokrasisi bir şüpheler ve tereddütler döneminden geçip, kendini inkâr etme durumuna yaklaşıyor. Bir yandan işçi sınıfı hareketi sosyalizmden ayrılmaktadır, işçilere ekonomik mü-

cadelelerinde yardım edilmekte, fakat onlara sosyalist hedeflerin ve bir bütün olarak hareketin politik görevlerinin anlatılması için hiçbir şey veya hemen hemen hiçbir şey yapılmamaktadır. Öte yandan sosyalizm de işçi sınıfı hareketinden ayrılmaktadır. Rus sosyalistleri işçiler kendilerini iktisadî mücadeleye hasrettikleri için, hükümete karşı mücadelenin tamamen entellektüeller tarafından yürütülmesinden gitgide daha fazla sözetmektedirler.

Bize göre, olayların bu üzücü durumuna zemin hazırlayan üç koşul vardır. Birincisi; Rus Sosyal Demokratları başlangıçtaki faaliyetlerinde kendilerini propoganda grupları içinde çalışmakla sınırlandırmışlardı. Kitleler arasında ajitasyona başladığımız zaman, kendimizi öteki aşırı uca kaptırmaktan her zaman alıkoyamıyorduk. İkinci olarak; başlangıçtaki faaliyetlerimizde "politikayı işçi sınıfı hareketinden tecrit edilmiş bir faaliyet olarak anlayan ve politikayı sadece gizli mücadele haline indirgeyen Narodnaya Volga taraflarına karşı varolma savaşı içindeydik. Sosyal Demokratlar, bu tür politikayı reddederken politikayı tamamiyle arka plâna iten diğer aşırı uca sürüklenmişlerdir. Üçüncü olarak; tecrit edilmiş, küçük malî işçi gruplarında çalışan, Sosyal Demokratlar devrimci çalışmayı doğru çizgide örgütleyebilecek ve bütün mahallî grupların faaliyetlerini birleştirecek devrimci bir partinin kurulması zorunluluğuna gerekli önemi vermemişlerdir. Bu tür tecrit edilmiş eylemlerin hakimiyeti doğal olarak, ekonomik mücadelelerin hakimiyetine bağlıdır. Bu şartlar hareketin sadece belirli bir tarafta yoğunlaşması sonucunu doğurdu! Ekonomist" eğilim (eğer ondan bir eğilim diye bahsedebilirsek) bu dar görüşlülüğünü özel bir teori halinde sunmaya çalıştı. Ve bunun içinde moda olan Bernsteinizim'i ve gene moda olan 'Marksizmin Kritiğini' kullanarak. Bunlar eski burjuva fikirlerinin yeni bir etiket altında sunulmasından başka bir şey değildir. İşte bu çabalar Rus işçi sınıfı hareketiyle siyasî özgürlük mücadelesinin öncüsü Rus Sosyal Demokrasisi arasındaki bağların zayıflaması tehlikesini doğurmuştur. Hareketimizin en âcil görevi bu ilişkiyi kuvvetlendirmektir. Sosyal Demokrasi işçi sınıfı hareketiyle sosyalizmin birleşmesi demektir. Onun görevi işçi sınıfı hareketlerine her ayrı aşamada pasif olarak hizmet etmek değil, hareketin çıkarlarını bir bütün olarak temsil etmek, bu harekete nihai hedefini ve politik görevlerini göstermek ve politik ve ideolojik bağımsızlını korumaktır. Sosyal Demokrasiden kopuk işçi sınıfı hareketi kısırlaşır ve kaçınılmaz olarak burjuvalaşır. Sadece ekonomik mücadeleye girişmekle işçi sınıfı politik bağımsızlığını kaybeder, diğer partilerin kuyruğu olur ve ünlü 'çalışan sınıfların kurtuluşunu gene çalışan sınıfların kendisi sağlar' ilkesine ihanet eder. Her ülkede işçi sınıfı hareketinin sosyalizmden kopuk olduğu her birinin kendi yoluna gittiği bir devre olmuştur. Ve her ülkede bu kopukluk dönemi hem işçi sınıfı haraketini hem de sosyalizmi zayıflatmıştır. Bütün ülkelerde ancak sosyalizmin ve işçi sınıfı hareketinin kaynaşması her ikisi için de sağlam bir temel yaratmıştır. Fakat her ülkede işçi sınıfı hareketiyle sosyalizmin bu kaynaşması tarihî bir gelişim içinde kendine has biçimlerde mevcut zamanın ve mekânın şartlarına göre oluşmuştur. Rusya'da işçi sınıfı hareketi ile sosyalizmin kaynaşması gereği teorik olarak çok önceleri ortaya konmuştur. Fakat ancak şimdi pratikte uygulanabilmektedir. Bu oldukça zor bir süreçtir. Onun içindir ki, bu sürecin tereddütleri ve şüpheleri birlikte getirmesine şaşmamak gerekir.

Geçmişten ne gibi dersler alınabilir? Rus sosyalizminin bütün tarihî âcil görevimizin otokratik hükümete karşı mücadele ve politik öncülüklerin sağlanması olduğunu gösterir. Sosyalist hareketimiz adeta, kendini otokrasiye karşı mücadeleye hasretmiştir. Öte yandan, tarih göstermiştir ki, Rusya'da sosyalist düşüncenin çalışan sınıfların öncü müfrezesinden kopukluğu öteki ülkelere nazaran daha fazladır. Ve eğer bu durum devam ederse, Rusya'da devrimci hareket kısırlaşacak yok olacaktır. Bu şartlardan Rus Sosyal Demokrasisinin yerine getirmesi gereken görevleri doğar -proleter kitleleri sosyalist fikirlerle ve politik bilinçle donatmak ve kendiliğinden çıkan işçi sınıfı hareketlerine kopmaz bağlarla bağlı bir parti meydana getirmek- Rus Sosyal Demokrasisi bu yolda epey çaba harcamıştır. Fakat daha yapılacak çok iş vardır. Hareketin gelişmesiyle Sosyal Demokrasinin faaliyet alanı genişler, yapılacak işler daha çeşitli hale gelir ve hareketteki militanlar gitgide artan bir sayıda gayretlerini günlük propaganda ve ajitasyonun öne çıkardığı çeşitli özel görevlerin başarılması üzerine teksif ederler. Bu olay ve gelişim doğaldır ve kaçınılmazdır. Fakat bizim bu özel faaliyetlerin mücadele biçimlerinin kendi başlarına bir amaç haline gelmesine ve hazırlık işlerinin tek ve temel faaliyet olarak kabul edilmesine engel olmaya özellikle dikkat etmemiz gerekir. Bizim ana ve temel görevimiz işçi sınıfının politik gelişimini ve politik örgütlenmesini hızlandırmaktır. Bu görevi arka plâna itenler, bütün özel görevleri ve özel mücadele biçimlerini bu göreve tabi kılmayanlar yanlış bir yol izlemektedirler ve harekete ciddî zararlar vermektedirler. Bu görevi geri plâna itenlerin başında devrimcileri hükümete karşı mücadelede sadece işçi sınıfı hareketinden kopuk gizli grupların gücünden yararlanmaya çalışanlar gelir. İkinci olarak siyasî propagandanın, ajitasyonun ve örgütlenmenin kapsamını ve sınırlarını daraltanlar işçilerin ancak hayatlarındaki müstesna anlarda bayram münasebetiyle 'politikaya' girmelerinin uygun ve yerinde olacağını düşünenler gelir.

Otokrasiye karşı siyasî mücadelenin yerine otokrasiden kısmî taviz koparma taleplerini iştiyakla koyanlar ve bu kısmî taviz taleplerinin devrimci işçi sınıfı partisinin otokrasiye karşı sistematik ve amansız mücadelesi haline sokulmasını temin etmek için yeterli mücadeleye girmeyenler gelir. Rabochaya Mysl kilit noktalardaki işçilere durmadan 'örgütlenin' diyor ve 'ekonomist' eğilimin bütün taraftarları bu çığlığı yankılıyorlar. Biz, hiç şüphesiz bu çağrıyı bütünüyle tasvip ediyoruz. Fakat, şunu da ilâve etmeyi unutmuyoruz; örgütlenin fakat sadece ortak hayır kurumlarında grev fonlarında ve işçi gruplarında değil, ayrıca politik bir partide de örgütlenin. Otokratik hükümete ve kapitalist toplumun tümüne karşı kesin mücadele içinde örgütlenin. Böyle bir örgüt olmadan proletarya sınıf bilincine sahip mücadele düzeyine gelemez. Böyle bir örgüt olmadıkça işçi sınıfı hareketi kısır kalmaya mahkûmdur. Sadece fonların çalışma gruplarının ve ortak hayır kurumlarının yardımıyla işçi sınıfı büyük tarihî görevini kendini ve bütün Rus halkını siyasî ve iktisadî kölelikten kurtarma görevini başarıyla yerine getiremez. Tarihte hiçbir sınıf politik liderlerini bir hareketi örgütleyecek ve yönetecek yetenekli temsilcilerini yaratmadan iktidarı alamamıştır. Ve Rus işçi sınıfı böyle erkek ve kadınları yaratabileceğini şimdiden ispatlamıştır. Geçen beş-altı gün boyunca çok gelişmiş olan mücadele işçi sınıfının büyük potansiyel devrimci gücünü ortaya koymuştur. En insafsız hükü-

met baskısının bile sosyalizme ve politik bilince kavuşmaya çalışan işçilerin sayısını azaltmadığını, tersine, çoğalttığını göstermiştir. Yoldaşlarımızın 1898 yılında topladığı kongre, görevlerimizi doğru saptamış ve başkalarının lâflarını tekrar etmemiş, sadece 'entellektüellerin' heyecanlarını yansıtmamıştır... Parti programını, örgütünü ve taktiklerini gündeme koyarak bu görevleri başarmak için kararlı olarak işe girişmeliyiz. Programımızın temel noktaları üzerindeki görüşlerimizi zaten belirtmiş bulunuyoruz. Şüphesiz ki, bunları ayrıntılı olarak burada geliştiremeyiz. Gelecek sayılarda (önümüzdeki sorunların en can alıcılarından olan) örgütlenme sorunları üzerinde bir seri makale çıkarmayı öngörüyoruz. Bu meselede Rus devrimci hareketindeki yaşlı işçilerin epeyce arkasında kalmış durumdayız. Bu eksiği açıkça kabul etmeli ve çalışmalarımızda daha fazla gizlilik sağlayan metotlar yaratmak için uygun eylem metodlarını, jandarmaları kandırmakta, polisin tuzaklarından kaçınmakta kullanılacak uygun metotları yaymak için, bütün çabalarımızı harcamalıyız. Boş gecelerini değil de, bütün hayatlarını devrime adayacak kişiler yetiştirmeliyiz. Çalışmalarımızın çeşitli biçimlerinde kesin bir iş bölümünün uygulanabilmesine imkân verecek büyüklükte bir örgüt kurmalıyız, nihayet taktik sorunlara gelince, kendimizi aşağıdaki hususlara hasredeceğiz: Sosyal Demokrasi elini kolunu bağlamaz, eylemlerini önceden kararlaştırılan herhangi bir plânda veya politik mücadele metodduyla kısıtlamaz. Partinin elindeki güçlere uygun düşmek ve belli koşullar altında mümkün olan en iyi sonuca ulaşılmasını kolaylaştırmak şartıyla bütün eylem biçimlerini kabul eder. Eğer güçlü bir şekilde örgütlenmiş örgütümüz olursa, bir tek grev, bir politik gösteriye, hükümete karşı politik bir zafere dönüşebilir. Güçlü bir şekilde örgütlenmiş bir partimiz olursa, bir tek bölgedeki bir hareket başarılı bir hareket haline dönüşebilir. Kısmî talepler için hükümetle mücadelenin ve bazı tavizler koparmanın sadece düşmanla hafif çatışmalar olduğunu, ileri karakollar arasında dövüşme olduğunu, kesin mücadelenin daha verilmediğini aklımızdan çıkarmamalıyız. Önümüzde, üzerimize kurşun yağdıran, en iyi savaşçılarımızı biçen, düşman kalesi bütün gücüyle yükselmektedir. Bu kaleyi zaptetmeliyiz ve eğer uyanan proletaryanın bütün gücünü Rus devrimcilerinin bütün gücüyle Rusya'daki bütün namuslu ve canlı unsurları cezbedecek bir partide birleştirirsek bu kaleyi zapteteceğiz. Ancak o zaman Rus işçi-devrimcisi Pyot Alexeyev'in * büyük kehaneti gerçekleşecektir: 'çalışan milyonların güçlü yumruğu kalkacak ve asker süngüleriyle korunan despotizm boyunduruğu paramparça olacaktır'.

1900 Kasım'ının başlarında	Lenin
yazılmış ve Iskra sayı 1'de	Toplu Eserler
Aralık 1900'de basılmıştır.	Cilt 4 s. 366-371.

---

* *Pyot Alexeyev: 1780'lerde bir işçi devrimci. 22 Mart 1877'de Petersburg'da çarlık mahkemesinde yaptığı konuşma, ilk kez Londra'da düzensiz olarak çıkan Uperyod! (İleri) dergisinde yayınlanmıştır. Konuşma sonradan illegal olarak tekrar tekrar basılmıştır. Ve Rus işçileri arasında çok popüler olmuştu.*

charles fourrier

sovyetler birliğinde "düşünce özgürlüğü" ve "memur" kavramları *

Burjuva demokrasilerinde, sadece biçimsel bir içeriği (muhtevası) olmayan tek özgürlük, egemen sınıfta tanınan, ve üretim araçlarına sahip olma yolu ile ayrıcalıklarını korumak ve mümkünse sömürülen sosyal tabakaların zararına olarak arttırmak özgürlüğüdür. Bu sonuncular için ise, özgürlük ancak muhalefet özgürlüğü olabilir. Abraham Lincoln'ün dediği gibi :

"Hepimiz özgürlükten yana olduğumuzu söylüyoruz, ama aynı kelimeyi kullandığımız halde hepimiz aynı şeyi anlamıyoruz... Çoban kuzuyu kurdun ağzından kurtarır, ve bunun için kuzu çobana kurtarıcısı olarak minnet duyar, oysa kurt, aynı eyleminden ötürü çobanı, özgürlüğünü çiğnedi diye kı-

---

* "La Liberté d'Opinion du Fonctionnaire" (Devlet Memurunun Düşünce Özgürlüğü) adlı eserden alınmıştır. Paris, Librairie générale de droit et de Jurisprudence, 1957. Paris Hukuk Fakültesi Profesörlerinden Marcel Waline'in yönetimindeki "Kamu Hukuku Kitapları" serisinde Profesör Charles Eisenman'ın bir önsözü ile yayımlanmıştır.

nar... Görülüyor ki, kuzu ile kurt özgürlük sözcüğünün tanımı üzerinden anlaşma halinde değillerdir."

Bernard Shaw ise bu konuda şöyle demektir: *Özgürlük kelimesi hep mülk sahibi sınıfların ağzındadır.. Özgürlükten eser yokken, "Özgürlük" diye avazları çıktığı kadar bağıranlar, barıştan eser yokken "Barış" diye bağıranlar kadar çekilmez insanlardır."*

M. H. Fabre da, " Halk Demokrasilerinin Teorisi" adlı eserinde şunları yazıyor: *"Burjuva demokrasisinde, iktidar ve özgürlükler teorik olarak millete aittir. Ama pratikte millet egemenliği kullanmaz; milletle iktidar arasında bir perde vardır.. Özgürlüklere gelince, Burjuva Devletinde bunlar proleterler için soyut kavramlar olarak kalmaya mahkûmdur, çünkü proleterler özgürlükleri kullanmak için gerekli olan maddî araçlardan yoksundurlar. Şu halde burjuva demokrasisi sadece biçimsel bir demokrasidir."*

Nihayet, Profesör René David, "Sovyet Hukuku üzerinde Temel Düşünceler" adlı değerli incelemesinde aynen şöyle demektedir: *1936 Sovyet Anayasası, gerçek bir demokrasi kuran tek Anayasadır. Burjuva devletlerinde, vatandaşlara tanınmış olan özgürlük, sadece biçimsel bir özgürlüktür ve gerçekte yoktur: emekçi kitlesi istediği gibi davranmak, konuşmak ve düşünmek özgürlüğüne sahip değildir, çünkü ekonomik bakımdan başka bir sınıfın, bütün kapitalist rejimlerde diktasını yürüten burjuva sınıfının hegemonyası altındadır."*

Bunun içindir ki, burjuva demokrasilerinde, devlet memurunun düşünce özgürlüğü -o da çok yetersiz bir şekilde- ancak Devlete karşı gelişebilmiştir. Devlet ise burjuva demokrasilerinde, egemen sınıfın tahakküm aracı sayılır.

Marksist düşünce bakımından, bir azınlığın emekçi çoğunluğun zararına tahakkümü olayı, bu rejimden yararlananların kişisel kâr içgüdülerinin bir ürünü olmaktan uzaktır (çünkü öyle olmuş olsaydı, Hıristiyanlığın iki bin yıldan beri boşuna uğraşageldiği gibi, sömürüyü ortadan kaldırmak için mülk sahiplerinin ahlâk anlayışını değiştirmek yeterli olurdu) ve ekonomik teşkilâtın kaçınılmaz ve zorunlu bir sonucudur. Kapitalist rejimlerde, -yani günümüzdeki sömürü düzeninde- verimliliğin *"ortalama kâr"* denilen bir aşağı haddi vardır ki, bu haddin altında kapitalist üretim imkânsız bir hale gelir ve rejimin kendisi de işlemez olur. Oysa, bu asgarî ve organik bakımdan kaçınılmaz olan verimlilik, sömürüyü sürdürmek için yeterlidir. Sömürü ortadan kalkmayınca da, vatandaşların büyük çoğunluğu için özgürlük sadece biçimsel bir nitelik taşımaktan öteye gidemez. Kaldı ki, kapitalizm de gelişmektedir, ve bugünkü kapitalizmin temel ekonomik kanunu, yani tekelci kapitalizmin amacı, sadece *"ortalama kârın"* değil, daha ziyade *"azamî kârın"* elde edilmesidir.

Kapitalizmin bugünkü tekelci aşamasında azamî kârı gerçekleştirme zorunluğu - ki buna adeta biolojik bir zorunluk diyebiliriz - onu yeni savaşlar düzenlemeye, sömürge politikasını sertleştirmeye, ve bu arada, konumuz bakımından da, devlet memurlarını *"Maccarthysme"*, yani kapitalist azınlık yararına bir *"politizasyon"* çemberinin içine sokmaya itmiştir. Azamî kâr peşinde koşan bu azınlık, ağır gelmeye başlayan kişi özgürlükleri lüksünü artık kaldıramaz duruma gelmiştir.

Bu analiz bizi aynı zamanda şu sonuca götürmektedir ki, memurlar da

- tıpkı işçiler gibi - sınıflı bir toplumda özgür sayılamazlar. Çoğunluğu itibariyle egemen azınlığın sömürüsüne maruz bulunan, ve bir kısmı da - polis ve ordu mensupları, hâkimler, v. b. - görevlerinde bu azınlığın tahakküm aracı olmak durumunda kalan memurlar zümresi, kollektif eylemleri ve içlerinden en değerlilerinin fedakârlıkları sayesinde, kaderlerini bir dereceye kadar iyileştirmeyi başarabilirlerse de, tam bir kurtuluş ve özgürlüğe kavuşmaları, ancak fabrika ve tarım işçileri ile birlikte bu tahakkümün kökünü kazımakla mümkün olabilir. EGEMEN SINIFIN ÇIKARLARINI KENDİ ÇIKARLARI GİBİ BENİMSEYENLERE, BUGÜNKÜ DURUMDA AZ ÇOK HAYALİ SAYILABİLECEK BİR KAÇ İMTİYAZ KARŞILIĞINDA EGEMEN SINIFIN HİZMETİNE SADECE BİLGİ VE TEKNİKLERİNİ KOŞMAKLA YETİNMEYİP İNANÇLARINI VE BÜTÜN VARLIKLARINI DA EGEMEN SINIFLARA İPOTEK ETMİŞ OLANLARA GELİNCE, ONLAR, ÖĞRETMENLERİN BİR ARKADAŞLARINA DAYAK ATMASINDAN ZEVK DUYAN VE GEREKİRSE YARDIMINA KOŞAN ŞU ZAVALLI ÇOCUKLARA BENZERLER. ŞÜPHESİZ BUNLARI ÖZGÜR SAYAMAYIZ, ÇÜNKÜ SİNDİRME EYLEMİNE KATILSALAR BİLE, ANCAK EFENDİLERİNİN SOFRASINDAN DÜŞEN KIRINTILARDAN YARARLANIRLAR VE SÖMÜRME "ÖZGÜRLÜKLERİNİ" KENDİ YARARLARINA DEĞİL, SADECE EFENDİLERİNİN YARARINA KULLANIRLAR.

Sınıfsız toplumda ise durum bambaşkadır. Stalin, ölümünden bir süre önce, *"sosyalizmin temel ekonomik kanununun en önemli özelliklerini ve gereksinmelerini"* şu şekilde formüle etmiştir:

"Sosyalist üretimi üstün bir teknik sayesinde aralıksız geliştirmek ve mükemmelleştirmek suretiyle, bütün toplumun durmadan artan maddî ve kültürel ihtiyaçlarını azamî derecede tatmin etmek... Böylece: azamî kâr yerine, toplumun maddî ve kültürel ihtiyaçlarının azamî tatmini gerçekleştirilmiş olur." *

Bir insan için özgürlük, maddî ve kültürel ihtiyaçlarını gerçekten tatmin edebilme imkânından başka nedir? Bugünkü sosyalist toplumda henüz herkes için bu imkân sağlanamamış olsa bile, sistemin bu amaca yöneldiğinde şüphe yoktur. Bir sınıfın başka bir sınıfta tahakküm ettiği proletarya diktatörlüğü aşamasında bile, özgürlüklerini kullanabilmenin maddî olanaklarını elde edenler, vatandaşların azınlığı değil, çoğunluğudur. Daha sonraları eski sömürücü azınlık giderek tasfiye edilip sosyal bakımdan farklılaşmamış olan kitle içinde eridikçe, artık amacı *"maddî ve kültürel ihtiyaçların azamî tatminine"* yönelen hukuk ile, hukuk düzeninden yararlanan vatandaşların tümü arasındaki perde kalkar. Artık vatandaşlar, öteden beri Eflâtun, Jean - Jacques Rousseau ve 1793 Anayasacıları tarafından ileri sürülmüş olan *"mutluluk hakkından"* gerçekten, ve sınıf farklılaşmasından doğan engellere rastlamadan faydalanabilirler. Demek oluyor ki, sosyalist toplum bizim toplumumuzdan daha özgürdür, çünkü bir yandan kişisel özgürlüklerin gerçekten kullanılması büyük bir çoğunluğa, giderek toplumun tümüne sağlanmıştır, öte yandan bu özgürlüklerin içeriği de, sosyalizmin temel ekonomik kanunu

---

* Stalin, "Remarques sur les Questions Economiques" (Ekonomik Sorunlar üzerinde Düşünceler), Cahiers du Communisme'in özel sayısı, Kasım 1952.

gereğince, toplum halinde yaşamak zorunluluğundan başka hiç bir sınır tanımayan bir azamîye doğru genişlemektedir.

Bu bakımdan denebilir ki, *"en basit bir Sovyet vatandaşı, herhangi bir burjuva Cumhuriyetindeki en yüksek memurdan daha mutludur."* Üstelik, gelecekteki imkânları bakımından, en zengin kapitalistin bile ilerisindedir; önce ahlâkî bakımdan, çünkü hakları, kapitalistinkilerinin tersine, insanın insan tarafından sömürülmesine dayanmamaktadır; sonra da, özgürlüğünün alabildiğine genişleme potansiyeli bakımından, çünkü kapitalistin özgürlüğü gibi, bu özgürlüğün yıkılış tohumlarını içinde taşımamaktadır.

Konumuzla çok yakından ilgili görünmese bile, burada tek parti sorununa da biraz değinmek gerekecektir. Bir kategori vatandaşın düşünce özgürlüğü söz konusu olduğuna göre, bu soruna hiç değinmemek olmaz. Batılı anlamda demokrat geçinen bir çok kimseler, siyasî parti çokluğunun ve vatandaşlar için partilerden birini seçme olanağının, gerçek demokrasinin ölçülerinden biri olduğu inancındadırlar. Onlara göre, Sovyet vatandaşı bu bakımdan daha az özgürdür.

Bu muhakeme tarzı, başlıca iki nedenle geçerli değildir :

1 — Sosyalist olsun, burjuva olsun, bütün demokrasilerde en kalabalık *"parti"* olan *"partisizler"* yığınını hesaba katmamaktadır.

2 — Sınıf mücadelesi kavramını tamamen görmezlikten gelmektedir.

Önce hiç bir siyasî partiye üye olmayan ve hiç bir partiyi tutmayan büyük vatandaş çoğunluğunu ele alalım. Burjuva sistemi bunları geniş ölçüde ihmal etmektedir. Nitekim, en muteber bir vatandaş, ülkesine en çok hizmet etmiş olan bir kimse, önceden bir siyasî partiye üye olmamışsa, ve bu partinin *"seçim mekanizması"* onu aday göstermemişse, ülkenin siyasî hayatına aktif bir şekilde katılamaz. Bu aday tespiti işi ise, bizde, partilerin gizli işidir.

Halbuki siyasî partiler vatandaşların ancak küçük bir azınlığını temsil ederler. Üstelik adayların tespiti de çok zaman bütün parti üyelerinin değil, sadece bir avuç yöneticinin elindedir. Partisizlerden oluşan büyük çoğunluk, partiler tarafından gösterilen adaylardan birine oy vermek ile çekimser kalmak arasında bir seçim yapmak durumunda kalacak, elinden başka bir şey gelmeyecektir. Burjuva demokrasilerinde bu büyük çekimserler *"partisinin"* oynadığı rol malûmdur. Bunlar çoğu zaman haksız olarak kayıtsızlık, hattâ siyasî bilinçsizlikle itham edilirler. Oysa, bu çekimserlik çoğu zaman tamamen bilinçli ve tasarlanmış bir tutumun, burjuva demokrasisinin biçimsel niteliğinin bilincine varmış olmanın bir sonucudur.

Sovyetler Birliğinde durum böyle değildir. Bu ülkedeki komünist partisi, partisizlerle bir bütün teşkil eder. Hem seçim kurullarının hem de adayların seçimine bu partisizler de davet edilirler, ve bunlar yalnız komünist partisi tarafından gösterilen adaylara değil, komünist olmasalar bile vatanlarına bağlılıkları ve hizmetleri ile temayüz etmiş başka vatandaşlara da oy verebilirler. Aday seçimine bütün vatandaşları iştirak ettirmekten maksat, en iyilerin seçilebilmesini sağlamaktır. Komünistlerin yanında, seçim listelerinde, bilim adamlarına, askerlere, köylülere, fikir ve yol işçilerine de rastlanır.

Buna rağmen, bir demokraside, siyasî parti çokluğunun şart olup olmadığı sorunu yine de ortadadır. Partisizlerin siyasî hayata katılabilmeleri muhakkak ki iyi bir şeydir; ama şurası da bir gerçektir ki, Sovyetler Bir-

liğinde siyasî hayatta başlıca rolü oynayan, ülkeyi yöneten tek bir parti, komünist partisidir.Bu partisizler yığını niçin hiç değilse sempatisini başka bir partiye adamak, hattâ yeni parti kurmak olanağından yoksun olsun?

Sovyetler Birliğinde bu sorunun cevabı şöyledir:

"Sizinle tamamen aynı fikirdeyiz. Bir ülekede muhalif bir azınlık varsa, Parlamentonun o ülkede sınıf mücadelesini doğru bir şekilde yansıtabilmesi için, bu azınlığın temsil edilmesi gerekir." (*)

Azınlıkların Sovyetler Birliğinde söz hakkı bulunmadığını iddia etmek doğru değildir.

"Hatırı sayılır azınlıklar bulundukça, Sovyetler Birliği, çıkarlarını kollamasını ve kendilerine ifade imkânını tanımasını burjuva devletlerinden daha iyi bilir. Sovyetler Birliği tarafından izlenen milliyetler politikası, bu konuda yapılan eleştirilere ve iftiralara verilebilecek en güzel cevaptır." (**)

Ne var ki, Sovyetler Birliğinde -politik plânda- bir muhalefet azınlığı yoktur. Sovyetler iktidarı ele geçirdikleri zaman, gerçek bir demokrasi kurmayı tasarlamadılar. Proletarya diktatörlüğünü ilân etmekle, sadece milletin çoğunluğuna gerçek bir özgürlük getirdiklerini, ve rejimin eski egemen sınıflarını tasfiye ettiklerini ileri sürdüler. Fakat 1937 Anayasasından beri. Sovyetler Birliği bir demokrasi, yeni tip bir demokrasi olmuş, ve 1920 lerde bir çoğunluk olan emekçi sınıfı ulusun hemen hemen tümünü teşkil eder duruma gelmiştir. Bu itibarla, bu ülkede artık politik ve sosyal anlamda bir muhalefetten söz etmek mümkün değildir.

Bunda bir fevkalâdelik yoktur, çünkü gerçek bir anlamı olan yegâne politik muhalefet, ekonomik sınıf çıkarlarına dayanan bir muhalefettir. Sovyetler Birliğinde ise sosyal sınıflar ortadan kalkmıştır. Gerçi işçi ve köylü sınıfları henüz ayrıdır, ama bunlar çıkarları çelişen antagonist sınıflar değildir. Aydınlar da artık, kol emekçilerinin sömürüsüne katılan ayrı bir sosyal tabaka olmaktan çıkmışlardır. Kısaca Sovyetler Birliğinde artık sınıf mücadelesi yoktur. Dolayısiyle temel bir politik muhalefet de kalmamıştır ve olamaz. Sovyet Rusyada bir muhalefet partisinin dayanacağı sosyal bir temel yoktur.

Bu açıdan burjuva demokrasilerini incelediğimizde, şöyle bir kavram karışıklığından sakınmamız gerekir. Bu ülkelerde memurların fikir ve kanâat özgürlüğü üzerindeki bütün tartışmalar göstermiştir ki, kabul edilmesine imkân görülmeyen yegâne muhalefet, memurların bağışlanamayan tek suçu, kapitalist sömürüyü ortadan kaldırmak tehdididir. *"Meşrutiyet"* kavramının *"büyük ortak ilkeleri"* kapitalizmin ideolojik üst-yapısının ifadesinden başka bir şey değildir. Burjuva demokrasisinin kolaylıkla faşizme dönüşebilmesi ihtimali üzerinde durmaya lüzum yoktur; burjuva demokrasisine karşı yönetilen gerçek muhalefet bu yönde değil, tam aksi istikamettedir. Burjuva demokrasisi gerçekte kendisini ancak sola karşı savunur ve korur: *"sol"* ise bu bakımdan sömürülen sınıfın değiştirilmesi arzusunun politik ifadesinden başka bir şey değildir. Bu bakımdan, komünist partileri, ve kimi zamanlarda başka siyasî eğilimler, gerçek muhalefet partilerini teşkil ederler.

(*) D. Zaslavski, "La Démocratie sovietque" (Sovyet Demokrasisi), Paris. Ed. Sociales, 1946, s. 58.

(**) René David, y. s. g. e.

Demokrasilerde, bu muhalefetin parlamentoda temsil edilmesi ve anayasal haklardan geniş şekilde yararlanması zorunluğu tartışma kabul etmeyen bir gerçektir. Çünkü bu, politik plânda, sınıf mücadelesinin yansımasıdır. Ama pratikte, gerçek politik muhalefetin burjuva cumhuriyetinde temsil edilmesi olanakları çok sınırlı ve noksandır. Bu itibarla, burjuva demokrasisi ancak biçimsel bir demokrasidir.

Farklar ve mücadeleleri sınıf antagonizmine dayanmayan diğer partilere gelince, bunlar, çıkarları zaman zaman çelişebilen farklı sosyal tabakalara dayanmakla beraber, sosyal bakımdan, aralarında temel bir çelişki ve uzlaşmazlık bulunan sınıflar değildir, ve sadece aynı burjuva iktidarının nüanslarını teşkil ederler. Şüphesiz işçilerin ve küçük köylülerin, kendi çıkarlarını temsil ve müdafaa etmeyen siyasî partilerin adaylarına oy verdikleri sık sık görülmektedir, ama bu olay, kapitalist sömürüyü kaldırmayı amaç edinmemiş olan bu partilerin burjuva niteliğini etkilemez.

Örnek olarak Amerika Birleşik Devletlerini alalım. Cumhuriyetçilerle demokratlar arasındaki ayrılık herhangi bir prensip ihtilafını yansıtmayalı uzun yıllar oluyor. Birleşik Amerika'daki iki partili sistem, gerçek politik hayatı, yani sınıf mücadelesini yansıtmaktan çoktan uzaklaşmıştır. Gerçekte iki partili sistem, tek partiden, egemen olan burjuva partisinden başka bir şey değildir. Görünürdeki muhalefet saygısı sadece bir aldatmacadır, çünkü muhalefetin gerçekten etkili olmaya başladığı yerde durur. Sınıf antagonizminin bulunduğu ülkelerde, gerçek bir cumhuriyetten bahsedebilmek için, sömürülen sınıfa, sömürücü sınıfların zararına çıkarlarını savunmak ve gerçekleştirmek imkânını tanımak lâzımdır. Bu ise klâsik demokrasilerden hiç birinde yoktur.

Sovyetler Birliğinde, bir siyasî partinin mevcut olmayan bir burjuva sınıfının çıkarlarını temsil etmesi düşünülemez. Bir siyasî parti *"icat"* edilemez : o, sosyal ve tarihî şartların bir sonucudur.

"Sovyetler Birliğinde niçin ikinci bir siyasî parti yoktur? Çünkü ikinci bir siyasî parti ancak kapitalizmin restorasyonunun partisi olabilir. Sovyetler ülkesinin ise böyle bir parti için hiç bir sosyal temeli yoktur." (*)

Klâsik demokrasi her fikre açık olduğunu iddia eder. Her fikrin başlangıçta aynı değeri vardır. Fontenelle'in gülümseyerek dediği gibi : *"Her şey mümkündür, herkes haklıdır."* Gerçekte ise, gördük ki, meşrutiyet kavramı çoktan beri fikirler arasında bir ayırım yapar, kimini meşrutiyet sınırlarının içinde sayar, kimini bu çerçevenin dışına atar. Sadece kurulu düzene karşı çıkmayan, temel değer yargılarını inkâr etmeyen fikirleri hoşgörür, meşru sayar; bu düzene sadece sınırlı değişiklikler getirmeyi değil de, onu topyekün ortadan kaldırmayı, devirmeyi amaç edinen düşüncelere hayat hakkı tanımaz. Klâsik demokrasi belki niyetleri bakımından *"açık"* bir rejimdir ama, fiiliyatta *"kapalı"*dır ve geleceğe ancak sahte pencereler açar. Aslında geleceğe değil, geçmişe dönüktür.

Sovyet toplumunda ise düşünce kavramından anlaşılan bu değildir. Agnostizmin ne teorik, ne pratik plânda yeri yoktur. Fikirler doğru veya yanlıştır; herşey mümkün değildir ve herkes haklı değildir.

Ama burada bir fikrin doğruluğunun veya yanlışlığının ölçüsü, burjuva toplumlarında olduğu gibi, statik bir *"meşruiyet"* kavramına *"dokunul-*

(*) Zaslavski, y. s. g. e.

maz temel ilkeler" modeline bağlı değildir. *"Meşruiyet"* tabiî hukuk fikrinin devlet alanına uygulanmasından başka bir şey değildir. Oysa, Sovyetler Birliği tabiî hukuk diye bir şey tanımaz. *"Tabiî hukuk"* fikrinin muhtevasındaki katılık, herşeyin geliştiği yolundaki dialektik prensiple bağdaşamaz. Hukuk bir doğma değil, altyapı ile birlikte gelişen bir üstyapı müessesesidir.

Marksizmin kendisi de *"dokunulmaz"* değildir. Stalin 1939'da şunları söylemiştir:

"Biz Marx'ın teorisine bitmiş ve dokunulmaz bir şey gözü ile bakmıyoruz; tam tersine bilimsel sosyalizmin sadece temelini kurmuş olduğuna ve sosyalistleri, hayatın gerisinde kalmak istemedikleri takdirde, onu her yönde daha ileriye götürmek zorunda olduklarına inanıyoruz."

Görülüyor ki, Sovyet rejimi herşeyden önce bir dinamizmdir. Bir sınıfın başka bir sınıf tarafından sömürülmesinden doğan çıkar uyuşmazlığını ortadan kaldırmakla, aralıksız ileri doğru gitmek imkânı yaratmıştır. Oysa, burjuva rejimi ancak dayanağı olan insanın insan tarafından sömürülmesi olayını sürdürmeye yönebilir ve temelinde statik bir nitelik taşır. Halk demokrasisi, ölü olan veya ölmekte olan herşeye kapalı ise de, yeniye ve hayata karşı alabildiğine açıktır.

Marksizm-leninizm bir dogma değil, bir bilimdir: eskinin ve yeninin bilimi. Bir fikir, bir komünist tarafından, hattâ tüm Komünist partisi tarafından ileri sürüldüğü için değil, marksizm-leninizmin objektif kanunlarına uygun olduğu için doğru ve haklıdır. Ve bizzat bu kanunlar dahi, eğer deneyler onların yeni durumlara tamamen intibak etmediklerini gösteriyorsa, tamamlanmak, değiştirilmek veya düzeltilmek zorundadırlar.

Bütün bilimsel disiplinlerde olduğu gibi, bu eski ile yeninin bilimini uygulayanlar da şüphesiz yanılgıya düşebilirler. Ama onlar faaliyetlerini cansız bir madde üzerinde değil, kendileri ile aynı dili konuşan ve kendileri gibi olan insanlar üzerinde icra ederler. Bu da, Sovyetler Birliğinde, eleştiri ve özeleştirinin önemini ortaya koyar. Eleştiri ve özeleştiriden amaç, yapılan hataları zamanında meydana çıkarabilmektedir.

Bernard Shaw Sovyetlerden bahsederken şöyle demektedir:

"Kapitalist uygulamada olduğu gibi hatalarını saklayıp halkı aldatacak yerde, onlar kendi kendilerini en amansız şekilde eleştiriyorlardı. Kendi hatalarını keşfeder etmez, onları oparlörlerle bütün ülkeye ilân ediyor ve taktiklerini baştan aşağı değiştirip tornistan etmekte asla tereddüt etmiyorlardı..." (*)

Hiçbir kişi, organ ve kanun eleştirinin dışında değildir. Ve eleştirme hakkı yalnız Komünist Partisinin militanlarına değil, partili veya partisiz bütün vatandaşlara aittir. Eleştiri hakkının tek kanunî sınırı eleştirinin amacına ilişkindir. Eleştiri yapıcı olmalı, yani hatalar ve kökenlerini göstermeli, ileriye doğru yürüyüşü hızlandırmalıdır. Sırf eleştirmiş olmak için veya gösteriş için yapılan eleştiri samimi bir eleştiri değildir ve rejimin dinamizmini geliştirecek yerde baltalar. Onun için Sovyetler Birliğinde, keyfî ,duygusal veya yıkıcı eleştirilere yer yoktur. Eleştiri hakkı eleştiri sorumluluğunu da beraberinde getirir.

(*) Bernard Shaw, Soviétisme et Fascisme, Paris (Fransızca çeviri, 1938 s. 10).

Bu amaca varabilmek için, *"insanların vicdanını yeni baştan yaratmak"* gerektiği görülmüştür. Sosyalizmin en büyük görevi de işte buradadır. İnsanın insan tarafından sömürülmesine son vermekle, kitlelerin maddî ve kültürel düzeyini yüceltmekle, insanların vicdanı ve ahlâkı da kapitalist âlemin tasavvur edemediği bir seviyeye yükselecektir.

Sonuç olarak, Sovyetler Birliğinde düşünce özgürlüğü kavramını incelediğimiz zaman, onun *"yeni"*ye alabildiğine açık olduğunu görürüz. Sovyet vatandaşının fikir ve kanâatlerinin önceden saptanmış bir modele uymak zorunda bulunduğunu düşünmek yanlıştır. Fikir mücadeleleri Sovyetler Birliğinde de sürüp gitmektedir; hattâ bu mücadele, klasik demokrasilerde olduğundan çok daha gerçekçi bir nitelik taşımaktadır, çünkü Sovyetlerde *BÜTÜN* vatandaşlar ülkenin politik hayatına aktif bir şekilde katılmaya çağrılırlar ve kitlelerin politik bilinci çok yüksek bir düzeydedir.

Dürüst ve ciddî bir şekilde eleştiride bulunanların sözüne kulak asılmadığını iddia etmek de doğru değildir; bunların görüşleri bilakis büyük bir dikkatle göz önüne alınır. Sovyet Komünist Partisi Merkez Komitesinin tetkikine sunulan ve çeşitli eleştirilere yol açan *Manuel d'Economide politique* (Ekonomi politik el kitabı) konusunda, Stalin 1 Şubat 1952'de şunları yazmıştır:

"Öyle sanıyorum ki, projeyi olgunlaştırmak için, az sayıda üyeden oluşan bir komisyon atamak yerinde olur. Ancak bu komisyona sadece el kitabının yazarlarını ve onların görüşlerini paylaşanları değil, aynı zamanda tasarıya karşı çıkanları ve onu şiddetle eleştirenleri de almak gerekir."

Burjuva *"teorisyenleri"* Sovyet vatandaşının fikir özgürlüğünden yararlanmadığını iddia ederlerken, kapitalist sistemin geriye getirilmesini istemek *"özgürlüğünün"* bulunmadığını, örneğin, kendi ülkelerinde faşizm veya monarşi lehinde propaganda yapmak serbest olduğu halde, Sovyetler Birliğinde kapitalizm ve liberalizmin propagandasını yapmanın yasak olduğunu söylemek isterler. Bu doğrudur. Ancak bu eleştiriyi yapanlar şu önemli noktaları göz önüne almıyorlar:

1 — Proletarya diktatörlüğü döneminde geçerli olan bu yasak bugün artık eski önemini kaybetmiştir, çünkü Sovyetler Birliğinde rejime muhalif olan ancak çok küçük bir azınlık vardır. Bu itibarla bu ülkede kapitalizme dönüşün ne sosyal ne de politik bir temeli kalmamıştır.

2 — Burjuva demokrasisi ile faşizm veya monarşi arasındaki fark, kapitalizm ile sosyalizm arasındaki farktan çok daha küçük ve önemsizdir. Burjuva demokrasisi insanın insan tarafından sömürülmesine son verememiş, oysa sosyalizm, üretim araçlarının mülkiyetini kamuya, yani halka vermekle bu sömürüyü imkânsız kılmıştır.

3 — Demokrasinin bir kendi kendini savunma (Selbsterhaltungszweck) görevi olduğu şüphe götürmez. Burjuva demokrasisinin, geçmişin özlemini çeken hareketlere, türlü tutuculuk ve gericilik akımlarına izin vermekle, hattâ çoğu kez onları desteklemekle iyi bir şey yaptığını iddia etmek mümkün değildir. Öte yandan, klasik demokrasinin, kendi kendini savunmak görevinin bir gereği olarak, demokrasinin daha üstün bir şekilde dönüşmek ve o yönde gelişmek eğilimini baltalamak ve engellemekle hiç de iyi bir şey yapmadığını kesinlikle söyleyebiliriz. Oysa, aynı şeyi, halka dönük bir yönetim getirmiş ve sadece statükoyu reddetmekle kalmayıp ileriye doğru yürüyüşü hızlandırmış olan Sovyetler Birliği için söylemek mümkün değildir .

İşte Sovyetler Birliğinde düşünce özgürlüğünü bu perspektif içinde görmek ve değerlendirmek gerekir. Düşünce az çok duygusal ve gelişi güzel bir tercih değil, toplumun daha üstün bir rejime doğru gelişmesi konusunda önerilmiş pratik bir çözüm yoludur. Bir fikir, bu gelişmeyi hızlandırdığı veya geciktirdiği ölçüde doğru veya yanlıştır. Özgürlük, zamanını tamamlamış rejimler arasında bir tercih yapabilmek imkânı değil, marksist dialektik temeline ve geçmişin deneylerine dayanarak, insanların ortak mutluluğuna yönelen sosyalizmin nihaî amacını gerçekleştirecek fikir mücadelelerini mümkün kılmak ve benimsemektir.

Sovyetler Birliğindeki *"devlet memuru"* kavramına gelince, Sovyet hukukçularının bu konudaki görüşleri Fransa'dakinden tamamiyle farklıdır. Bilindiği gibi Fransa'da ve diğer Batı demokrasilerinde, memur, işe alınış ve özel statüsü bakımından diğer emekçilerden geniş ölçüde ayrılır. Oysa, Sovyetler Birliğinde bütün emekçiler ve bu arada memurlar, aynı kurallara tâbidirler. Hattâ denebilir ki, Sovyetler Birliğinde, üretim araçlarının kamulaştırılması, bir bakıma, emekçilerin büyük çoğunluğunu *"memuriyet"* statüsüne sokmuştur;

Örneğin, Vlassof, *"Sovyet Devlet Cihazı"* adlı kitabında, *"memur"* kelimesinin hiç bir tanımını yapmadığı gibi, bu kelimeyi kullanmaktan dahi kaçınmış ve onun yerine *"Devlet cihazı işçisi"* tabirini kullanmıştır.

Sovyetler Birliği Çarlık Rusya'sının bürokrasi kastını tamamen tasfiye etmiştir. Devlet memurunun fabrika veya tarım işçisinden hiç bir farkı kalmamıştır. İş hukuku, çalışma mevzuatı, bütün emekçiler için müşterektir. Memurlara hiç bir ayrıcalık tanınmamıştır.

Ancak Sovyet memuru, diğer işçilerden farklı bir statüye sahip değilse de, çalışma mevzuatının öngördüğü bütün avantajlardan yararlanır: iş akdi, âdil ücret, sosyal güvenlik, emeklilik, v.b.

Bu suretle memurlar arasında bürokratik bir kast zihniyetinin doğması önlenmiştir. *"Kamu hizmetlerine eşit giriş hakkı"* ilkesi de buna engeldir. Gerçi bu ilke bir çok Batı demokrasileri tarafından da kabul edilmiş olmakla beraber, hiç bir ülkede Sovyetler Birliğinde olduğu kadar tam bir şekilde uygulanmak olanağını bulamamıştır. Gerçekten, Sovyetler Birliğinde millî eğitim alanında uygulanan tam eşitlik ve halkçılık ilkesi devlet memuriyetinin kapılarını herkese açmak hususunda önemli ve çok etkili bir rol oynamıştır. Tartışılmaz bir gerçektir ki, halk çocuklarına kültür kapılarını açan, onlara yalnız ilkokul öğrenimini değil, eğitimin daha yüksek kademelerini de mümkün kılmış olan, bu işi gerçekten başarmış olan yalnız sosyalist rejimdir. Dolayısiyle, başka hiç bir ülkede devlet memuriyetlerine alınış bu kadar halkçı bir nitelikte görünmez.

Görülüyor ki, *"memurların düşünce özgürlüğü"* sorunu sınıfsız bir toplumda anlamsızdır. Genç bir Sovyet vatandaşına böyle bir soru yöneltilecek olsa, belki ne demek istenildiğini anlamayacak ve niçin herhangi bir vatandaş zümresini değil de, sadece *"memurları"* bahis konusu ettiğimizi soracaktır. Gerçekten, meseleye yakından baktığımız zaman, devlet memurlarının düşünce özgürlüğü sorununu ortaya atmamız, böyle bir sorunun

mevcudiyetini kabul etmemiz, tek başına, kamu görevi hizmetlisini ayrı bir vatandaş kategorisine soktuğumuzu ve bunu sadece statü bakımından değil, fakat aynı zamanda özgürlükleri kullanma olanakları bakımından da yaptığımızı ifade etmeye yeter. Bundan da şu sonuç çıkmaktadır ki, böyle bir sorunun mevcut olduğu ülkelerde, özgürlükler bütün vatandaşlara genel ve eşit bir biçimde tanınmamıştır ve siyasî rejim oralarda tam bir demokrasi değildir. Memurların düşünce özgürlüğü sorunu gerçek bir demokraside varit olamaz.

Sovyet memurunun özelliği konusunda son olarak şu noktayı belirtmekte fayda vardır. Sovyet devlet memuru yeni tip bir kamu görevlisidir: bu ülkede sınıf çelişkilerinin ortadan kaldırılmış olması, kapitalist toplumlarda memurların kişisel çıkarları ile (ki bunlar çoğu kez proletaryanın çıkarları ile birleşir) hizmet etmek durumunda bulundukları egemen sınıfın çıkarları arasındaki çelişkiyi de çözümlemek imkânı yaratmıştır.

Çeviren: Şiar YALÇIN

aydınlık'ta dünya ve türkiye

AÇIK OTURUM

20 ocak 1970 tarihinde Siyasal Bilgiler Fakültesinde AYDINLIK Dergisi temsilcilerinin, TDGF Başkanının ve AYDINLIK Dergisinden ayrılan grup temsilcilerinin katıldığı bir açık oturum yapıldı. Bu açık oturumda AYDINLIK Dergisi temsilcilerinin ve TDGF Başkanının görüşleri şöyle özetlenebilir:

Öncülük konusunda: Bugün hiç kimse millî demokratik devrimde işçi sınıfının öncülüğünü red ederken bunu açık seçik bir şekilde biz işçi sınıfını küçük burjuvazinin kuyruğuna takmak istiyoruz diyerek yapmaz. Görüşlerini yutturabilmek için şekere bulayarak sunar. Proleter devrimci saflarda marksizm kisvesine bürünerek küçük burjuvazinin görüşlerini yansıtır. Aydınlık'tan ayrılan gurubun tutumu da böyledir: Bilimsel sosyalizmin terminolojisi ile süslenmiş küçük burjuva kuyrukçuluğu...

Onlara göre, "Türkiye'de proletarya, bugün devrime öncülük edecek objektif ve subjektif şartlara tam olarak sahip değildir. Proleter devrimcilerinin bugünkü başlıca görevi, proletaryayı bu şartlara kavuşturmak için mücadeledir... Devrimde öncülük kazanabilmek için proletaryanın sahip olması gereken objektif şartlar şunlardır: Önce proletarya bir sınıf olarak, yani iş gücünden başka satacak hiç birşeyi olmayan bir proleter kitlesi olarak mevcut olmalıdır. Esas olarak büyük çapta kapitalist üretimin yapıldığı, sanayi alanında toplanmalıdır, ancak böylelikle örgütlenmek ve disiplin altına girmek için zorunlu olan şartları kazanabilecektir. Köylülükle, özel mülkiyetle bütün bağları tam olarak kopmalı-

dır." Bu sözler sosyalizmin bilimine taban tabana zıt olan, emperyalizm çağında millî demokratik devrim stratejisini, halk savaşı tezini hiçe sayan dünya devrimci pratiğinin öğrettiklerini inkâr eden ve bir devrim hareketinde işçi sınıfını küçük burjuvazinin kuyruğunda gören anlayışın yansımasıdır.

Biz öncülük konusundaki görüşümüzden asla tâviz vermeyiz. Her devrimin ana meselesi iktidar meselesidir. Millî demokratik devrimin de ana meselesi iktidar meselesidir. Millî demokratik iktidarın temelini işçi sınıfının öncülüğü belirler. Öncülük sorunu millî demokratik devrimin ana sorunudur. Millî demokratik devrim işçi sınıfının öncülüğünde işçi - köylü ittifakı temeli üzerinde, bütün millî sınıf ve tabakaların emperyalizme ve onun ortaklarına karşı verdiği bir uzun savaş, bir halk savaşıdır. Sosyal muhtevası itibarı ile burjuva demokratik olan bu devrimi millî demokratik devrim yapan şey, işçi sınıfının öncülüğüdür. Bu devrimin kesin ve kalıcı zaferlere ulaşması, sosyalizmin eşiğine varması, işçi sınıfının öncülüğüne bağlıdır. Çağımızda emperyalizmin sömürüsü altında, yarı bağımlı ve yarı feodal olan Türkiye gibi, bütün ülkelerde, yani işçi sınıfının objektif olarak var olduğu bütün ülkelerde, işçi sınıfının öncülüğünün objektif şartları vardır. İşçi sınıfının *"köylülüğe kıyasla sayıca azlığı, kapitalist ülkelerin sınıflarına kıyasla genç yaşı ve burjuvaziye kıyasla düşük kültür seviyesi"* gibi objektif eksiklikleri, onun öncülüğünü engelleyen hususlar değildir. Tersine, işçi sınıfının köylülükle bağlarının kopmuş olmaması, millî demokratik devrimin temel gücü olan işçi - yoksul köylü ittifakını son derece kolaylaştıran bir gerçektir. Öte yandan millî demokratik devrimin, bir köylü hareketi olma gerçeği de, işçi sınıfının köylülükle bağının kopmaması hususunu olumlu kılan ve işçi sınıfının öncülüğünü kolaylaştıran diğer önemli bir etmendir. Çağımızda emperyalizme ve feodal kalıntılara karşı verilecek bir uzun savaşta, proleter devrimcilerinin güvenle baktıkları öncü; işçi sınıfıdır.

İşçi sınıfının öncülüğü sorununun iki yanı vardır. Birincisi: öncülük edilecek sınıflar meselesidir. İşçi sınıfının öncü olabilmesi için, öncü edilecek sınıfların ve tabakaların mevcut olması gerekir. Bunlar başta köylüler olmak üzere, bütün millî sınıf ve tabakalardır. İkinci olarak öncülükteki diğer rakiplerin bilinmesi sorunudur. Bu da Türkiye'de küçük burjuva radikalleridir. Bu yüzden işçi sınıfı öncülüğünün sağlanmasının iki yönü vardır; başta geniş köylü yığınları olmak üzere, bütün millî sınıf ve tabakaları işçi sınıfının öncülüğü ardına toplamak, ikincisi de, devrimde küçük burjuva radikalizmini öncülük arenasından (devrim arenasından değil) silmek. Bu nasıl olur? Pazarlıkla mı? Biz öncü olacağız diye küçük burjuva radikalizmi ile ittifakları red eden sekter bir tutumla mı? Elbette hayır. Bu birinci göreve, yani kitleleri kendi öncülüğünde birleştirmeğe bağlı bir sorun, yani eylem sorunudur. İşçi sınıfı devrim dâvasının en kararlı, en tutarlı, en fedakâr savunucusu ve yürütücüsü olduğunu ispatladığı ölçüde, devrimde kitle öncülüğünü sağlar. Dolayısı ile küçük burjuva radikalizmini öncülük arenasından siler. Ve silecektir de. Bunu söylerken bir temenniyi dile getirmiyoruz. Bilimsel sosyalizmin ilkelerine dayanarak ve dünya devrimci pratiğine bakarak, işçi sınıfı öncülüğü

mutlaka gerçekleşecektir diyoruz. Bu konuda küçük burjuva radikalizminin öncülük çabalarına bakarak saflarımıza küçük burjuva radikalizminin öncülüğü ihtimalini ileri sürmek, daha başta işçi sınıfı öncülüğünden tâviz vermektir.

Aydınlık'tan ayrılan bir gurubun sözcüsü aynen şunları yazmıştır: "Ülkemizin bugünkü gelişme aşamasında, milliyetçi devrimciler bir kez daha ön plânda rol oynamaya aday gözükmektedirler, sözü hiç olmazsa bir süre için yanlış değildir. ...Bugün de yurt çapında esas mücadele işbirlikçilerle bu kuvvet arasında cereyan etmektedir." İşçi sınıfı öncülüğünün objektif şartları mevcut değildir diyenler, şüphesiz doğal olarak yukardaki sonuca da ulaşır ve "daha bir süre" için küçük burjuva radikalizminin öncülüğünü kabülleniverirler. Ve bugün işbirlikçilerle, emperyalistlerle mücadelede ölen, dövülen, hapse atılan, coplanan, işkenceye uğruyan işçileri, köylüleri, proleter devrimcileri görmezlikten gelerek "esas mücadeleyi asker - sivil aydın zümre yapıyor" deyiverirler. Bu gerçeğin inkârından başka bir şey değildir.

Ülkemizde proletaryanın millî demokratik devrimde öncülüğü için objektif şartlar vardır. Yani Türkiye'nin erişmiş olduğu iktisadî gelişme seviyesi millî demokratik devrim stratejisine uygundur. Objektif gücü bakımından Türkiye'de proletarya bu mücadeleyi omuzlayacak bir potansiyele sahiptir. Türkiye proletaryasının objektif olarak var olan öncülük şartlarını, "fiili" öncülük haline getirmek için sosyalizm ile işçi sınıfı hareketinin birleşmesi, proletaryanın bilinçlenme ve örgütlenme düzeyinin öncülük görevini yerine getirecek düzeyde olması gerekir. Önümüzdeki görev öncülüğün objektif şartlarına haiz olan ve bilinçlenme açısından ilerleme kaydetmiş olan, sınıf mücadelesinin bir rüşeymi olan, yoğun iktisadi mücadelelere giren, işçi sınıfını ve yoksul köylülüğü bilinçlendirmek, örgütlendirmek mücadeleleridir. Bu da statik ve gökten inme bir çözüm değil, ancak ve ancak sosyalistlerin işçi ve yoksul köylü hareketleri içinde bütünleşmesi ile, eylem ile olur. İşçi sınıfının bilinçlendirilmesinin, örgütlendirilmesinin temelinde işçi sınıfının fiilî iktisadî ve politik mücadelesi, işçi sınıfı hareketinin sosyalizm ile birleşmesi yatar.

Örgüt sorunu: İşçi sınıfının objektif olarak var olduğu, işçi sınıfı hareketinin var olduğu, millî demokratik devrimde işçi sınıfı öncülüğünün mevcut olduğu bir ortamda işçi sınıfı örgütünün doğmasının objektif şartları var demektir. Bu esas kabül edildikten sonra, önümüzdeki sorun, böyle bir örgütün doğmasında nereden başlıyacağı, neler yapılacağı sorunudur. Bu tartışma gündemimizin en önemli maddesidir. Bugün Türkiye'de bir realite olan TİP de bu sorunla ilgilidir. *"TİP işçi sınıfı örgütü haline gelebilir"* demek, meseleyi statik bir el değiştirme olarak görmek demek değildir. TİP'i işçi sınıfının örgütü haline getirmek, TİP'i devrimci bir yönetime kavuşturmakla başlar. Bu devrimci yönetim, partiyi proletaryanın öz örgütü haline getirmek yönünde gerekli mücadeleyi verecek ve parti içindeki yabancı unsurları temizleyecek ve devrimci parti ilkelerini partinin bütün kademelerine yerleştirecektir. Bu yoldaki mücadele, TİP'teki oportünizmin köklerinin sökülüp atılması, devrimci kadroların oluşturulması ve devrimci bir örgütün maddi şartlarının hazırlanması amaçlarını kapsar.

TİP; ideolojisi, stratejisi, taktikleri ile, sosyalizmin bilimci çizgisisine geldiği ölçüde, TİP kitle hareketlerinde öncü duruma geldiği ölçüde, TİP gerçekten işçi sınıfının örgütlü öncü müfrezesi olduğu ölçüde ve toplumun dinamizmini yansıtacak ve toplumun içinde bulunduğu şartların devrimci sözcülüğünü yapabileceği ölçüde, bu gerçekleşir demektir. Eğer TİP bu hale asla gelemez dersek, yeni bir örgütlenmenin önümüzdeki sorunlarda asla yenilmez tezini kabül etmiş oluruz. TİP'in işçi sınıfı örgütü olabilmesi de, yeni bir örgütlenmede çetin mücadeleler, dinamik bir sorundur, bir süreçtir. İşçi sınıfı örgütünün doğmasını işçi sınıfının ve yoksul köylülerin mücadelesinden soyutluyarak düşünemeyiz. Partiyi parti yapan şey, tabelası ve parti etiketini taşıması değil, ideolojisi, stratejisi ve eylemidir, işçi sınıfının gerçekten aktif öncü müfrezesi olup olmadığıdır. İşçi sınıfı örgütünün doğması süreci kademe kademe gelişir.

Bundan önce, Aydınlık toplantılarında ve TDGF Kongresinde ideolojik öncülükten söz edilmişti. Aydınlık'tan ayrılan grup bu sözden, aydınların öncülüğünü kast ettiğimizi öne sürmeğe çalışıyor. Üstelik kendilerine bunun böyle olmadığı tekrar - tekrar anlatıldığı halde, bu tahrifatı yaptılar. Millî demokratik devrimin bir niteliği, köylü devrimi olmasıdır. Bu mücadele genel çigzileri ile kırsal araziden kentlere doğru, fakat kentlerle bağıntının zorunlu olarak sürdürülmesi ile gelişir. İşçi sınıfının öncülüğü işçilerin hareketin önünde yürümesi, işçilerin devrimde ağır basması demek değildir. Bunun tam tersi olduğu, yani köylülerin ağır bastığı dönemler olmuştur. Ama bu işçi sınıfının öncü olmadığı anlamına gelmez.

Bir ülkenin işçi sınıfı yalnız kendi ülkesindeki deneylerinin değil bütün dünya proletaryasının deneylerinin mirasçısı, özümleyicisidir. Dolayısıyla işçi sınıfının ideolojik öncülüğü - ki şüphesiz bu örgüt yolu ile gerçekleşir - işçiler fiili hareketin önünde yürümeseler, ağır basmasalar dahi işçi sınıfının öncülüğü demektir. Kaldıki Türkiye'de -Milli demokratik devrimini tamamlamış diğer ülkelerde olduğu gibi- işçi sınıfı, örgütü yoksul köylüleri de kendi çatısı altında toplıyacaktır. Örgüt üyelerinin çoğunluğunu yoksul köylüler meydana getirse dahi, örgüt işçi sınıfı örgütüdür, köylü örgütü değil. Çünkü örgüte hâkim olan işçi sınıfı ideolojisidir. Bu gerçeği anlamamak *"sınıf öncülüğü"* ile *"sınıf katılması"* farkını görmemek demektir. Hele bu gerçeği ifade etmek için söylenmiş sözlerden "aydınların öncülüğü" sonucunu çıkartmak hem cehalet, hem tahrifattır.

Sol Sapma Konusunda: Aydınlık'tan ayrılan grubun sol sapma konusundaki görüşleri şöyledir. "Bu sapma proletaryayı · bilinçlendirme ve örgütleme mücadelemizi ihmal etme şeklinde bir sağ sapma olduğu gibi, millî cephe politikasını terk ederek, ittifakları yıkan eylemlere girişme şeklinde görünüşte "sol", ama özünde sağ bir sapma olabilir, ya da proleter devrimci hareketin bu kez iki temel görevi ile bağdaşmayan, kitleden kopuk, terörist ve anarşist eylemler olabilir ki, artık burada bir sapma değil, doğrudan doğruya bireyci küçük burjuva devrimciliği söz konusudur." Yukardaki sözlerden anlaşıldığı gibi sol sapma esas olarak (Millî cephe politikasını terk ederek ittifakları yıkan eylemlere girişmek) diye nitelendirilmektedir.

Türkiye bir küçük burjuvalar

ülkesidir. Devrimci hareket örgütten ve örgütün getireceği disiplinden yoksundur. Üstelik TİP'in oportünizm batağına saplanması bazı devrimcileri ve üstelik de eskiden soyut bir örgüt kavramı ile TİP'e bağlanmış olan militanların bir kısmını ilk anda şaşkınlığa, giderek, bireyci davranışlara itebilir. Bu şartlar altında her ülkenin devrimci mücadelesinde olduğu gibi Türkiye'de de anarşizan eğilimler olacaktır. Bu eğilimlere karşı ideolojik mücadele vermek şarttır. Aydınlık, bu gerçeği bilerek davranmaktadır. Ama Aydınlık'tan ayrılan grubun "sol sapma" ile kastettikleri, yukarda görüldüğü gibi anarşizan eylemler değildir. Onlara göre bunlar sapma değil, küçük burjuva devrimciliğidir. O halde biz bu küçük burjuva devrimciliği, bu anarşizan eylemlere karşı olumsuz tutum takındığımızı açıkça belirttikten sonra, sol sapma olarak nitelenen ittifakları bozucu davranışlara gelelim: Onlara göre, ittifakları bozucu davranışlar Ecevit'in yuhalanmasından ODTÜ de sosyal demokrat tabanın gerici parlementarizme angaje çevrelere bağlanmaktan kurtarılması ve hattâ Komer'in arabasının yakılmasına kadar uzanır. Millî demokratik devrim stratejisinin temel taktiği olan millî cephe politikasını donmuş bir kalıp gibi alır, bu cephede yer alan kişileri, cephenin devamlı müdavimi sayarak, Paşayı da, Ecevit'i de, millî cephe uğruna bağrımıza basarız. Gerçektende devrimci gençlerin anti-emperyalist çizgideki uzlaşmaz tutumları bazı ittifakları bozmaktadır. Amerikan emperyalizmi ile anlaşmaya giren kişi, grup, parti ve akımlarla gerçekten ittifaklar bozulmaktadır. İşte anti-emperyalist çizgide, yeni devrimci ittifakların kurulması da bu temel üzerinde olur. Emperyalizmle uzlaşan kişi, gurup, parti ve akımlarla ittifaklar bozulduğu sürece anti-emperyalist millî cephe kurulamaz, gerçek yurtseverlerle güç birliği yapılamaz. Evet biz emperyalizmle uzlaşanlarla ittifakı bozarız, bozacağız da. Ve ister sosyal demokrat ister proleter devrimci saflardan gelsin, bütün millî cephe bozguncularına karşı, bütün emperyalizm flörtçülerine karşı mücadele ettik, edeceğiz de. Emperyalizme ve ortaklarına karşı millî cephenin kurulması ve sağlamlaşması emperyalizmin taraftarı haline gelenlerle ittifakların bozulmasını gerektirir. Sosyal demokrat unsurlara kendi öz örgütlerini yaratma mücadelesinde yardımcı olmak, gerekirse bu mücadeleye öncülük etmek, sosyalistlerin görevidir. Ancak bu şekilde sosyal demokrat tabanla eylem içinde güç birliği kurulur.

Aydınlık'tan ayrılan gurubun sol sapma olarak nitelendirdiği davranışlar aslında aktif, devrimci anti-emperyalizm çizgisinden taviz vermeyen hareketlerdir.

"Bir yanlışı düzeltmek için münasip sınırların aşılması gerekir."

Aydınlık'tan ayrılan gurubun, sol sapma olarak nitelendirdiği bir hususta yanlışların düzeltilmesinde işte bu sınırların aşılmasıdır. Devrimci gençlerin faşist saldırılara karşı hareketlerinde, emperyalizmle uzlaşanlara karşı takındıkları tutumda önceden düşünülmüş bazı "münasip sınırların" aşılması sol sapma değil, aktif mücadelenin gereğidir. Proleter devrimcileri her mücadele biçimini, her özel görevi kabül ederler. Ancak bunu proletaryanın bilinçlendirilmesi ve örgütlenmesi görevinin üstünde tutmaz ve bu görevin yerine getirilmesine engel olan diğer özel görevleri sürdürmezler.

Sağ - Sol Kemalizm Konusu: Küçük burjuvazi, sınıfsal niteliği gereği kaypaklıklar gösterir. Küçük burjuva örgütleri de bu kaypaklıklara sahiptirler. Küçük burjuvazinin "sol" diye nitelendirebileceğimiz devrimci kanadı emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı küçük burjuvazinin en tutarlı ve en kararlı kanadıdır. Sağ kanat emperyalizm ile uzlaşmaya girebilen, sol kanat kadar tutarlı olmayan kesimidir. Bir de "Ortacılar" vardır. Bu da, kısmen nötr tutumu izleyen, kâh sol kanada, kâh sağ kanada meyil eden kesimidir.

Kemalizm; küçük burjuvazinin radikal kesiminin ideolojisi, küçük burjuva milliyetçiliğidir. Küçük burjuvazinin sağ - sol ve orta kesimleri vardır. Fakat kemalizmin sağ - sol ve orta kesimleri yoktur. Kemalizm soldur, milliyetçidir, kemalizm millî kurtuluşçuluktur.

"Kemalizmin anti - emperyalist niteliği bir tarafa bırakılırsa, ortada kemalizm diye birşey kalmaz. Bu nedenle ancak emperyalizmin karşısındaki saflarda yer alanlar Kemalizme sahip çıkabilirler. Emperyalizmle uzlaşmak, anti - emperyalist hareketleri kınayanlar, emperyalizmin iktidar aracı olan filipin tipi demokrasiye kanat gerenler, sağında da olsa, kemalist saflarda yer almazlar. 1919'da Amerikan mandasını isteyenler ne kadar millî bağımsızlıkçı ve kemalistseler; 1969'da anti - amerikan hareketleri sabote etmeye çalışarak, anti - emperyalist safları dağıtmak hevesinde olanlar millî kurtuluşçulara "gözü dönmüş demokrasi düşmanları, halka inanmayan yobaz aydınlar" diye kara çalarak Amerika'ya tâviz verme politikasında işbirlikçilerle yarış halinde olanlar da bir o kadar kemalisttir."

Bugün Aydınlık'tan ayrılan grubun ileri sürdüğü görüşler içinde devrimci saflarda bölünme yaratmaya yönelmiş çok tehlikeli bir iddia vardır. Bu da, Türkiye'deki hareketin Sovyet taraftarı, Troçkist, Maoist ve Kastrist olarak ayrılması ve devrimci saflardaki arkadaşların yakalarına bu dört gurubun rozetlerinin takılmağa çalışılmasıdır. Bu sahte tohumları ekmeğe çalışmak tehlikeli ve yanlış bir tutumdur. Türkiye'nin bir çok Lâtin Amerika ülkelerinde olduğu gibi 3 Kastrist, 4 Maoist, 2 Troçkist, 2 Sovyetik vs. partiye, harekete sahip olması, hareketin bu şekilde bölünmesi emperyalizmin ekmeğine yağ sürer.

Her devrim millî bir yol izler. Bu gerçek, Türkiye için de geçerlidir. Türkiye'deki devrimciler bütün ülkelerdeki devrimcilerden öğrenecekler, devrimci liderlerin deneylerinden yararlanacaklardır.

Türkiye'de entellektüel çevrelerde oturup devrimci hareketi; Kastrocu, Maocu vs. diye gruplandırma, üstelik dünya devrimci hareketinin Kastro, Guevara gibi yiğit savaşçılarını bir kalemde silivermek kolay gibi görünen, ama aslında ağır bir sorumluluk taşıyan bir iştir. Üstelik de bu yapılırken Regis Debray'ın "Devrimde Devrim" isimli kitabı Küba Komünist Partisinin resmî görüşü gibi sunulmaktadır. Fidel Kastro, Che Guevara, Regis Debray ayni kaba konup değerlendirilmektedir. Lâtin Amerika'nın somut şartlarının somut şartlarını yapmadan bir olguyu etraflıca derinliğine incelemeden, reçete yazar gibi sonuçlara ulaşanlar, Kastro'nun, Guevara'nın sosyalist olmadığını söyliyenler ve üstelik Amerikan üniversitelerinde sahte Maoculuğu yutturmağa çalışanlar, böyle bir bölünmeyi objektif bir gerçek olarak Türkiye'ye ithal etmek isti-

yenler, devrimci sorumluluktan uzak entellektüellerdir.

Cici demokrasinin, cici üniversite çevrelerinin, cici aydınları, devrimi kalem oynatmak olarak anlarlar. Onlar için Kastro'nun, Guevara'nın küçük burjuvalığı, Küba'nın sosyalist olduğunun inkârı çok basit bir iştir. Amerikan tipi campus Maocuları, Ho Şi Minh'e de revizyonist derler. Ho amcanın oportünistliğine kadar varan Amerikan Maoculuğunu saflarımıza sürmek, ihanettir. Bu yeni ve sahte bölünmelere karşı bugün hepimiz uyanık olmalı ve bir grubun taktığı rozetleri ne kendimiz, ne de devrimci arkadaşlar için kabül etmemeliyiz.

CEVAT DURSUNOĞLU'NU KAYBETTİK

Geçirdiğimiz ay, bağımsızlık mücadelesinin inançlı bir militanı olan Cevat Dursunoğlu'nu kaybettik.

1892'de Erzurum'da doğmuş olan Dursunoğlu, Erzurum İdadisi'ni bitirdikten sonra, 1910'da, Almanya'ya gitmiş, Berlin ve Yena üniversitelerinde yüksek öğrenimini (pedegoji ve felsefe) tamamlayarak yurda dönmüş, Birinci Dünya Savaşı yıllarında askerliğini ihtiyat zabiti olarak Anadolu'da yapmıştır. İstanbul'da kurulmuş olan Vilayat-ı Şarkiye Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin, kaderleri sözkonusu olan illerde örgütlenmeden "*bir halk teşekkülü olamayacağı*" fikri ile Cevat Dursunoğlu, Erzurum'a geliyor ve 10 Mart 1919'da, Müdafaa-i Hukuk Teşkilâtı Erzurum'da kuruluyor.

Mustafa Kemal'in Erzurum Kongresine delege olabilmesi için Dursunoğlu, Erzurum delegeliğinden istifa etmiş ve Mustafa Kemal'in kongreye delegeliği sağlandıktan sonra, Pasinler delegesi olarak kongreye katılmış ve 23 gün süren kongrede, kâtiplik makamında bulunmuştur.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra, Millî Eğitim Bakanlığında, çeşitli kademelerde görevler almış, bu arada, Orta ve Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı yapmıştır. Bu dönemde, Devlet Konservatuarının, Devlet Tiyatrosunun, özellikle Devlet Operasının, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin, Güzel Sanatlar Akademisinin kuruluşları ve geliştirilmeleri için *ön plânda* çaba harcamıştır.

Cevat Dursunoğlu'nun Atatürk'ün emriyle katıldığı Bakû Doğu Halkları Şûrası ve komünist partisi ile ilgili eylemleri, bizim için henüz tam aydınlanmamış olan noktalardır.

Cevat Dursunoğlu, radikal bir devrimcidir. "Demokratik" ve "bağımsızlık" ilkelerine daima bağlı kalmış ve hiçbir zaman inanç ve fikirlerinden küçük bir tâviz vermemiştir. Dursunoğlu, kemalist devrimciler içinde sosyalizme en yakın olanlardandı, ama sosyalizme uzanan ideolojik perspektife sahip değildi. Devrimciliği, değişen durum içinde, somut şartlarda, daima devrimci olan, daima ileriye dönük olan eylemi ve tarafı seçişiyle belirlenir. Bu bakımdan, o, hem inançlı bir kemalist devrimci, hem de gelişen sosyalist hareketi, bu hareketin dışında kalarak benimsemiş, özel ilişkileri ile sınırlı da olsa, desteklemiş bir devrimcidir. Dursunoğlu, daima kemalist devrimci çevrenin *ortak hareketi* içinde kalmış bu çevre etkinliğini yitirdikçe, Dursunoğlu da, siyasî hayattan özel hayata doğru yavaş yavaş

çekilmiştir. Bu çekilişte mizacının olduğu kadar, yaşlılığın ve son yıllarda kızını genç yaşında kaybedişinin büyük rolü vardır.

Dursunoğlu'nun, bugün mevcudu bulunmayan, *Millî Mücadelede Erzurum* adlı bir kitabı vardır. Çeşitli dergi ve gazetelerde çıkan yazı ve anıları genç arkadaşlarımız tarafından bilinmemektedir. Biz, Cevat Dursunoğlu'nun bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini belirleyen yazı ve anılarından üç örnek vermek isteriz: bunlardan birincisi, ulusal kurtuluş savaşı başlangıcında, dünya şartları içersinde Türkiye'nin *savaşma imkânlarını* tahlil eden Mustafa Kemal'den naklettiği anıdır; ikincisi, Erzurum Kongresinde ulusal kurtuluş savaşını, "millî halk hareketi" olmaktan çıkarma ve "tâbi İstanbul hükümetine" bağlama teşebbüsü karşısında uyanıklık; üçüncüsü, DP. devrinde, Robert Kolejin, Lozan Andlaşması hükümlerine aykırı olarak yüksek okul seviyesine çıkarılması konusunda, 1960'da, kendisine sorulan bir soruya cevabıdır.

[Mustafa Kemal], ertesi günü Müdafa-i Hukuk'a resmî ziyaretini yaptı. Ve orada Erzurum'da toplanacak olan Vilâyatı Şarkiye kongresinin esaslarını tespit etmek üzere bizden bir heyetin seçilmesini istedi. O zaman bizden seçilen beş arkadaş şunlardı:

"Emekli Kaymakam Kâzım bey, Raif Hoca, emekli Binbaşı Süleyman bey, Albayrak Gazetesi sahibi ve o zamanki hareketin fikir merkezi Süleyman Necati, bir de ben. Bu beş arkadaş, Temmuz'un yedinci günü Atatürk'ün ikametgâhında toplandık. Aklımda kaldığına göre, ilk toplantı, öğleden sonra saat 2'de başladı. O heyete bu beş kişiden başka, Atatürk, Rauf bey ve bir de Kâzım Karabekir Paşa iştirak etmişti. Saat 2'den 8'e kadar aralıksız olarak toplanıldı. Bilhassa Atatürk, o günkü dünya durumunun ve neden müdafaanın mümkün bulunduğunu bize anlattı. O toplantı fevkalâde enteresan oldu. 6 saatten fazla sürmüş olan bu toplantıda Atatürk bize dünyanın stratejik vaziyetini ve bu arada da Türkiye'nin stratejik durumunu ve müdafaanın niçin mümkün olabileceğini anlattı. Bu mükâlemedeki enteresan taraflardan biri de budur: arkadaşlardan biri o zaman Atatürk'e bir sual sordu. Şimdi kim olduğunu hatırlamıyorum. Dedi ki: "Efendim, en kuvvetli müttefikimiz olan Almanya, silâhlarını teslim etti, gene Almanya kadar değilse bile, ona yakın kuvvette olan Avusturya, silâhlarını teslim etti. Bizden daha iyi durumda olan Bulgaristan silâhlarını teslim etti. Biz bu zümrenin en zayıf kanadıydık. Üstelik dört harp yılında da memleket öyle harap olmuş ve öyle muhtaç bir vaziyete düşmüştür ki, memleketin yarısı bugün açtır. Bu durumda bu müdafaayı nasıl organize edip nasıl altından çıkacağız?"

Atatürk bu fırsattan istifade ederek dediğim gibi dünyanın durumunu, dünyanın harp durumunu, stratejik durumunu bize izah etti. 42 sene geçmiş, o günden bugüne kadar hafızamda toplayabildiğim tarafı şudur: takriben meal olarak dedi ki: "Bütün öbür memleketler çeşitli sebepler dolayısıyla hatta memleketlerinin nüfuslarının kalabalığı, endüstriyalize olmuş bulunmaları dahi dahil olmak üzere bizim kadar mukavemet ve müdafaa imkânına malik değildirler. Üstelik bizi mağlup eden devletlerin milletleri de harp bezginidirler. Biz bir müdafaaya canla başla azmedecek olursak, üzerimize gelemezler. Karadeniz'deki zırhlının güllesi Palandöken dağlarına yetiş-

mez. Emniyetle biz burada tertibatımızı alıp emniyetle bu işin içerisine girebiliriz. Hatta iktisadî durumumuzun bugünkü kötülüğü bir bakımdan bize âdeta yardımcı olur. Zaten *halkın ihtiyacı hadd-i asgariye inmiş; bir avuç buğdayla hayvanı için bir sepet samandır ihtiyacı*, mukavemet imkânı da kolaydır. Üstelik *hak gibi bir de müttefikimiz var. Biz haklıyız bundan da büyük müttefik olamaz.*" Bütün bu hadiseleri uzun boylu anlatmanın imkânı yoktur. Orada konuşulan sözler orada bulunan yedi adamı da, en son noktasına kadar ikna etmiştir. Hepimizde kanaat hasıl oldu ki, bu harekete girilir, fedakârlık gözönüne alınırsa, bu hareketin içerisinden selâmetle milletin bağımsızlığı kurtarılarak çıkılabilir. Bir kâhin gibi sözünü de hatırlıyorum. "Biz bu müdafaaya teşebbüs eder ve müdafaada milleti, milletin bu müdafaa azmini iyi kullanabilirsek, üç seneye kalmaz, düşmanı biz denize dökebiliriz."

Ülke, sayı 11, 8 Kasım 1960.

"Kongre nizamnamesi yapılırken, bir teklif yapıldı. Kongrenin, müdafa-i hukukların her yerde reisliğini valiler alsın ikinci reisliğini de asker heyeti reisleri alsın. Kazada da kaymakamlar ve askerlik şubesi reisleri, bu teşkilâtın başında olsun. Bu şekil kabül edildiği gün teşkilât bir millî halk teşkilâtı olmaktan çıkıyordu. Tabiî ilk evvelâ biz buna karşı cephe aldık. Hattâ hiç unutmam, ben o gün hitâbet yerindeydim. Paşa'dan [Mustafa Kemal'den] söz istedim. Paşa bir kâğıdın üzerine, "Ne yapacaksın? Niçin söz istiyorsun?" diye yazmış, bana verdi. Kâğıdın altına, "Bu teklife itiraz edeceğim, bu teklife karşı mücadele edeceğim" diye yazdım. Kâğıda aynen: *"Söz veriyorum, mutedil ol"* diye yazdı, bana uzattı. Bir tarihî vesika idi. Ama tarih cereyan ederken, vesikanın kıymeti bilinmez. Ben de kâğıdı okudum yırttım attım. Ve sözümü aldım, çıktım konuştum. Konuşmamın neticesinde Mustafa Kemal işi halledebilmek için tuttu, 5 kişilik bir heyet seçti, ama öyle bir seçtirme yaptı ki, 3 kişisi teklife muarız, 2 kişisi azçok teklife mutabık. Onlardan biri de Rauf beydi. Biz bu teklifi müzakere için toplandık. Bu müzakereyi yaparken, bizim esbab-ı mucibemiz şuydu: Bugün burada Anadolu'da bulunan valilerin hepsi İstanbul hükümeti tarafından tâyin edilmiş adamlardır. Askerlik şubesi reisleri de öyledir. Binaenaleyh, kendi kendimize elimizle mukadderimizi onlara teslim ediyoruz. Bunlar şahsen azledilse bile yerine gene onlardan gelecektir. Bu takdirde millî teşekkül ortadan kalkıyor. Mücadele uzun sürdü. Bu mücadele esnasında Mustafa Kemal Paşa bizim bulunduğumuz odaya girdi. Odada bizim şiddetli münakaşamızı görünce Rauf beyi bir tarafa çekti. Rauf beyle konuşurken "bu mücadeleyi kısa keselim, biz bugün öyle bir durumdayız ki, 3'sek 5, 5'sek 500 olmak zaruriyetindeyiz. İşi tatlıya bağlayarak dedikleri hal noktasından gelirseniz çok daha hayırlı olur." Ve iş o noktaya vardı. Getirdik bizim teklifimiz aynen kabul edildi."

Ülke, sayı 11, 8 Kasım 1960.

SORU. — *İstanbul'daki Robert Kolej kanunlarımıza ve Lozan Andlaşması Hükümlerine aykırı olarak, DP. devrinde bakanlar kurulunun bir gizli kararıyla yüksek yüksek okul seviyesine getirilmiştir. Bu okulun yüksek okul statüsünde bir kurum olarak çalışmasını nasıl karşılıyorsunuz?*

CEVAT DURSUNOĞLU'NUN CEVABI. — Türkiye'de yabancı okulların durumları Lozan Andlaşması ile tespit edilmiştir. Lozan Andlaşmasının bu konudaki temel yargısı 28. maddeye dayanmaktadır. Bu madde şudur:

"Her iki taraf Türkiye'de her noktaî nazardan kapitülasyonların kaldırılmasını her biri kendisini ilgilendiren yönden kabül ettiklerini beyan ederler."

Lozan'da hemen her mesele bu mihver etrafında dönmüştür. Yabancı kültür kurumlarının durumları da bu aradadır.

Bu andlaşmaya bağlı mektuplar ve tutanaklarda da bu ruh hâkimdir. Nitekim, 24 Temmuz 1923 tarihli Türk murahhas heyetinin mektubunda, Türkiye'de yalnız "30 Ekim 1914 tarihinden önce varlıkları tasdik edilmiş olan yabancı mezhep, öğretim ve hayır kurumlarının varlığı tanınacağı" yazılmış, bu hüküm karşı taraflara da kabül ettirilmiştir. Bu mukavele ve mektupların dayandıkları tutanaklar incelenince de o zamanki Türk hükümetinin "yabancı kurumların millî kurumlar karşısında imtiyazlı bir hal ve durumdan faydalanamayacakları" gibi "hiçbir suretle yeni kurumların kurulmasına muvafakat edilmeyeceği ve 30 Ekim 1914 tarihi ile Lozan Andlaşması tarihi olan 24 Temmuz 1923 tarihi arasında açılmış yabancı kurumların devamına da rıza gösterilmeyeceği" hususu karşı taraflara da kabül ettirilmiş olduğu görülür. Ayrıca devamına izin verilen kurumların da genişletilmesi ve derecelerinin değiştirilmesi hususu da önemlidir.

Bu konferansa müşahit olarak katılmış olan Birleşik Amerika heyeti de bu husustaki anlayışını bir beyanname ile bildirmiştir. Bu beyannamede "Birleşik Amerika hükümeti Türk hükümetinin egemenliğini ilgilendiren her türlü haksız tahditlerden kurtulmak istemesini anlamaktadır. Birleşik Amerika hükümeti ne kendisi ve ne de uyrukları için imtiyaz istemek niyetinde olmadığını" bildirerek bu işin esasını kabul etmiştir.

Cumhuriyet kurulduğundan 1950'-ye kadar bu nizamın bozulmamasına çok dikkat edilmiştir. Nitekim mütareke devrinde İstanbul Amerikan Kız Koleji'nde açılmış olan tıp sınıfları Lozan Andlaşmasının hükümlerine aykırı görülerek ve tutanaklarda geçen "muharebeden sonra açılmış olan müesseselerin kanunî bir dayanakları olamayacağı" esasına uyularak Cumhuriyet hükümeti tarafından kapatılmış, Birleşik Amerika hükümeti de buna anlayış göstermiştir. Bu suretle bu hükümler teyid edilmiş ve tatbikatta "emsal teessüs etmiştir."

Buna göre, Türkiye'de derecesi ne olursa olsun yeni yabancı bir okulun kurulamayacağı gibi, mevcutların da dereceleri değiştirilemez. Yapılan her değişiklik kanunlara ve Lozan Andlaşmasına aykırıdır, tek taraflı olarak bozamayız.

Ülke, sayı 5, 27.9.1960.

MÜRTED, İNÖNÜ VE AMERİKA

Amerikan Hava Kuvvetlerinin malı yeraltı depolarında 100 kilotonluk nükleer silâhların depolandığı Mürted Hava Üssü Ankara'nın burnu dibindedir. O yeraltı depolarının bulunduğu bölgeye rütbesi ne olursa olsun hiçbir Türk giremez. Mürted Hava Üssünde nükleer silâhlarla yüklü uçaklar, her an uçuşa hazır durumda bekletilir. Uçakların başında Amerikalı nöbetçiler vardır. Kural olarak bu uçakların

bulunduğu alana da Türkler giremez. Ancak uçakların bakımını sağlamak için, zaman zaman Türk görevlilerin uçaklara yaklaşmalarına izin verilir.

Mürted Hava Üssünde 5 Ocak günü yeralan olayda görüldüğü gibi, Amerikalı nöbetçiler, "ayağını yan bastın, doğru bastın" gibi bahanelerle Türk subay ve assubaylarını silâh tehdidi altında tutma hakkını kendilerinde bulmaktadırlar. Türk subayının ayağını bastığı toprağı haritalar Türk toprağı olarak gösterir. Ama o haritalar tam doğru değildir. Türkiye toprağının 35 milyon metrekaresi artık Amerika'nındır. İşbirlikçi iktidarlar, Türkiye'de işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe ortaklığının sömürü ve tahakküm düzeninin savunulması işini Amerikan emperyalistlerine teslim etmişlerdir. Çünkü Amerika, Türkiye'yi savunmak için değil, Amerikan emperyalizmini ve kaderini ona bağlamış olan işbirlikçileri savunmak için Türkiye'dedir. Bu "savunma" görevini yerine getirmek için Amerika Türkiye toprağında Türklerin ayak basamadığı Amerikan adaları kurmuştur ve bir rastlantı olarak basına yansımış olan 5 Ocak Mürted olayına benzer olaylar bu üstte olsun, öteki Amerikan üslerinde olsun Türkiye halkının gözünden uzak sık sık tekrarlanmaktadır. Amerikalı askerî şahıslar Türkiye toprağında sık sık bir işgal ordusuna yakışan davranışlarda bulunabilmektedirler.

Mürted'de ve öteki üslerde nükleer silâhlarla yüklü olarak, alarm halinde bekleyen savaş uçakları NATO Başkumandanlığından gelecek emir üzerine havalanacaklar ve komşu ülkelerdeki devletlere yöneleceklerdir. Nükleer çağda bir ölüm-kalım savaşında saniyelerin büyük önemi vardır. NATO Başkumandanlığı bu şartlarda Amerikan Cumhurbaşkanından aldığı emri saniyesinde uygulayacaktır ve Türkiye halkı (Büyük Millet Meclisi Üyeleri dahil), ya da daha doğrusu Türkiye halkı içinde sağ kalanlar savaşa girmiş olduğumuzu her şey olup bittikten sonra öğrenecektir.

Bu durumda bazı politikacılarımızın yaptığı gibi, harp ilânını BMM.'nin tekelinde bir tasarruf olabileceğini ileri sürmek ve böylelikle savaştan korunabileceğimizi, istemediğimiz bir savaşa sokulamayacağımızı iddia etmek gerçeklere gözlerini yuman bir kimsenin yapabileceği bir şeydir CHP. Genel Başkanı son Meclis konuşmasında, artık sağcı *"Londan Times"*ın bile açıkça yazdığı bir gerçeği ifade etmiştir: NATO'nun Türkiye'yi savunmadığı ve yurdumuzun işgaline NATO'nun seyirci kalabileceği gerçeğini, Ama işgale uğrayan bir Türkiye'nin NATO müttefikleri tarafından yalnız bırakılması facianın küçüğüdür. Facianın büyüğü, asıl facia; Amerika'nın; Türkiye'yi istediği anda bir nükleer savaşın ilk hedefi haline getirme olanaklarını elinde tutmasıdır; bu olanakların Amerika'nın elinde bırakılmasıdır. Ama İnönü facianın küçüğüne dikkati çekmekle birlikte, facianın büyüğü üzerinde pek durmamaktadır. Bu bakımdan CHP Genel Başkanının, son zamanlardaki, kuyudan adam çıkarma çabasından devrimci gençliğe sövmeye kadar varan açıkça gerici nitelikte çıkışlarıyla, bir ölçüde de olsa, çelişen son Meclis konuşmasını bazı ilerici yazarların olumlu karşılamasını anlamakla birlikte, biz, konuşmayı yetersiz bulmaktayız.

NATO ile ve Amerika ile askerî nitelikteki bugünkü ilişkilerimiz devam ettiği sürece, İnönü'nün bize inandırmak istediği gibi, Tür-

kiye savaşa BMM.'nin kararıyla girmeyecektir. Tarih tekrarlanacak ve tıpkı Birinci Dünya Savaşına sokulduğu biçimde, Türkiye bir olup bittiye getirilerek ülkemiz kendini nükleer savaşın tam ortasında bulacaktır. Bu gerçeği dile getirmeden NATO ve Amerika ile ilişkilerimizden söz eden ve bu şartlar içinde tek çözüm yolu olarak NATO'dan ayrılmayı önermeyen nutukların en parlağı bile, kubbenin namusu uğruna atılmış nutuklardan öte bir değer taşıyamaz.

ODTÜ'DE ÖĞRETİM ÜYESİ-ÖĞRENCİ DİRENİŞİ.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde ilk Öğrenci-Öğretim Üyesi ortak direnişi Arif Payaslıoğlu'nun İdarî İlimler Fakültesi Dekanlığından Mütevelli Heyetince uzaklaştırılması üzerine gerçekleşmiştir. Başarı ile yürütülen bu direnme sonunda, öğrenci ve öğretim üyelerinin isteğine uygun olarak Doç. Dr. Yaşar Gürbüz İdarî İlimler Dekanlığına atanmıştır.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 1968/69 ders yılı başında başlayan öğrenci forumlarında Akademi ve Disiplin yönetmeliği üzerinde ayrıntılı tartışmalar açılmış ve "DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE" sloganı ortaya atılmıştır. ODTÜ. içersinde yapılan bundan sonraki tüm eylemler bu yönde gelişmiştir. "DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE" sloganı kendi içersinde yeterli olarak ele alınmamış ve *Emperyalizm-İşbirlikçiler* ikilisine karşı köklü eylemlere girişilmiştir. CIA. ajanı COMMER'e karşı girişilen ve onun Türkiye'den defedilmesine kadar süren bu eylem içerisinde, o zamanki işbirlikçi rektör Kemal Kurdaş'a ve onun kararlarına direnen DEVRİMCİ ODTÜ. öğretim üyeleri ile ikinci kez ortak direnişe doğru gidilebilmiştir. İşgaller sırasında Üniversiteye polis ve jandarma çağırılmasına karşı çıkarak "DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE" kavramını anlamalarını ortaya koymuşlardır.

Öğrenci-Öğretim üyesi ortak dayanışma ve direnişi en açık şekli ile, istifa etmek zorun kalan işbirlikçi rektör Kemal Kurdaş'ın yerine yeni bir rektör seçilmesi sırasında ortaya çıkmıştır. Bakanlar kurulu kararı ile seçilen ve masonlardan oluşan ODTÜ. Mütevelli Heyeti ile ilk olarak Akademik Konseye danışmadan, Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dekanı Prof. Kemal Karhan'ı ODTÜ. rektörlüğüne getirmiştir. Akademik Konsey ve öğrenciler buna çok sert bir tepki göstermiş ve ODTÜ. mensubları tarafından istenmiyen bir kişinin rektör olamıyacağı belirtilmiştir. Kemal Karhan'ın bu görevi kabül etmemesi üzerine, Mütevelli Heyeti Akademik Konseyin fikirlerini alma gereğini duymuştur. Akademik Konsey tarafından ODTÜ. rektör adayı olarak Prof. Dr. Erdal İnönü gösterilmiştir. Öğrenciler tarafından ise Akademik Konsey adayına ek olarak Doç. Dr. Yaşar Gürbüz ve Prof. Dr. İsmet Ordemir ODTÜ. rektör adayı olarak gösterilmişlerdir.

28 Ocak 1970 Çarşamba günü Ankara'da toplanarak rektörü seçecek olan mütevelli heyeti, bu tarihten önce İstanbul'da gizli bir toplantı yaparak ODTÜ. Mühendislik Fakültesi Dekanı Prof. Mustafa Parlar'ı rektörlüğe getirmişlerdir. 27 Ocak 1970 Salı günü bu haberin duyulması üzerine hemen toplantı yapan Mimarî ve İdarî İlimler Fakültesi Genel Kurulları, bu karar değişmediği takdirde, istifa etmeğe karar vermişlerdir. 28 Ocak 1970

Çarşamba günü Fen ve Edebiyat Fakültesi Genel Kurulu da, rektörlük seçimini görüşerek, kararın değişmemesi halinde istifaya karar vermişlerdir.

28 Ocak 1970 günü yapılan öğrenci-öğretim üyesi ortak toplantısında da bu karara direnme üzerinde anlaşılmış ve süresiz boykot kararı alınmıştır.

Aynı döneme rastlayan günlerde Mühendislik Fakültesi içerisinde toplantılar yapılmakta, gerek idarî yetersizliği ve gerekse Akademik Konsey çalışmalarını baltalama çabalarından ötürü Prof. Mustafa Parlar'ın Mühendislik Fakültesi Dekanlığından istifası istenmekteydi. Rektörlük söz konusu olunca, üç fakülte öğretim üyelerinden ve öğrencilerden bu atanmaya tepki gelince, Parlar Mühendislik Fakültesi Genel Kurulu'ndan güven oyu istemiş ve güven oyu alamayınca Rektörlük ve Dekanlıktan istifa etmiştir.

İstifa gerekçesini açıklarken, "Belli bir doktrine inanmış kişilerin amaçlarına ulaşmak için her çareye başvurmaları ve doktrine inanmayanları görevlerinden uzaklaştırmak için yoğun bir çabaya girdiklerini" söyleyen Parlar ayrıca, "Millî emniyetimizi tehlikeye sokan bir tecavüz ve istila hareketi" diyerek açıkça işbirlikçiliğin "millî emniyet" olduğunu belirtmeye cüret edebilmiştir.

Mustafa Parlar'ın istifasından sonra da süren öğrenci-öğretim üyesi ortak direnişi, adaylardan biri rektör seçilinceye kadar uzayacaktır. Eğer bu gerçekleşmezse ODTÜ. Öğretim Üyelerinin tümü istifa ederek, demokratik üniversite kavramına karşı çıkanlara en iyi şamarı vuracaklardır. Gösterilen adaylar ise emperyalizm ile işbirlikçilerine bir ihtardır. Ve özünde ODTÜ'de işbirlikçi bir rektörün seçilmesine karşı kesin direnişi taşımaktadır.

Gençlik saflarında Amerikan emperyalizmine karşı güçlü aktif direnişler ortaya koyan ODTÜ öğrencileri ve onun emperyalizm ve işbirlikçilerine karşı olan öğretim üyelerinden oluşan üniversite içi desteği, bu direnişleri daha güçlü ve etkili kılacaktır.

ODTÜ içinde rektörlük sorunu yanısıra bazı idarî yolsuzluklardan da söz edilmektedir. Bu yolsuzluk iddiaları ile ilişkin kişiler güçlerini kurdukları çeteden ve silâhlarından almaktadırlar ki, mekanizmadaki değişiklikler bu kişileri yerlerinden edecektir.

Sonuç olarak eğer Mütevelli Heyeti 2 Şubat 1970 Pazartesi saat 17.00'ye kadar gösterilen adaylardan birini rektör seçmezse, ODTÜ. öğretim üyeleri istifa edeceklerdir. Öğrenci-öğretim üyesi ortak direnişi bu noktadan itibaren yeni bir düzeye sıçrayarak daha güçlü eylem biçimleri ortaya koyacaktır.

DEVRİMCİLERE BASKI ARTIYOR

Son günlerde Ankara Belediyesinin partizanları, devrimci çevrelere çeşitli baskı ve tertiplere girişmektedirler.

Ankara'daki bütün öğrenci örgütlerinin devrimcilerin ellerine geçmesi üzerine pasoların öğrenci derneklerinden alınması yönünden tertiplere girişen Ankara Belediyesi, öğrencileri maddî baskı altına almak gayreti yanında şimdi de devrimci tiyatro ve kitabevlerini "kirlilik" gerekçesine dayanarak kapattırmaktadır.

Son olarak bu gerekçe ile dört gün süre ile kapatılan DEVRİM KİTABEVİ'nin sahiplerinden İlhan

Kalaylıoğlu basına aşağıdaki bildiriyi göndermiştir:

"Anadolu'da Devrimci Yayınları okutturanlara karşı yöneltilen her türlü baskı usulleri, Başkentin göbeğinde de sahneye konulmaktadır artık...

Dün HO, bugün AST, ÇUVALDIZ KABARE tiyatroları ve DEVRİM KİTABEVİ için Ankara Beleriyesince alınan kapatma kararlarını Emperyalizmin tezgâhladığı bir kültür düşmanlığı, emperyalizmin yeni oyunları olarak görüyoruz.

Halkımızın MİLLÎ KURTULUŞ'çuluk doğrultusunda bilinçlenmesini amaçlayan, bunun için de yalnızca devrimci yayınları satan, DEVRİM KİTABEVİ emperyalizmin işbirlikçileri tarafından süreli olarak mühürlendi..

Oysa halkımız, emperyalizmin her türlü mührünü kıracak bilince sahiptir. II. MİLLÎ KURTULUŞ SAVAŞI sürecindeki ülkemizde, emperyalizmin giriştiği terör ve baskı hareketleri hiçbir zaman, Devrimci Mücadeleyi köstekliyemiyecektir. İşçilerin fabrikalarda, köylülerin tarlalarda, gençliğin üniversitelerdeki MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM mücadelesi dalga dalga büyüyerek emperyalizm ve yardakçılarını boğacaktır.

Bu baskıları, yıkılan emperyalizmin can çekişmesi olduğunu görecek kadar kafamız aydınlık ve zafere olan inancımız tamdır. Çünkü gücümüzü bilimden ve tarihin ileriye akışından alıyoruz.

Emperyalizm ve yardakçıları bunu böyle bile!.."

İRAN VE ÇİLESİ

SAVAŞ SONRASI İRAN

İran; bir yarı-sömürge ülkedir. Bu dönemde, İran'daki ana çelişki: ezilmiş İran halklarıyla İngiliz emperyalizmi ve bu emperyalizmin sağlam desteği altında İran toplumuna hâkim feodalizm arasındadır. İran'ın sosyal ve ekonomik temeline hâkim olan feodal ilişkiler, üst yapıdaki; politika-hukuk-din ve eğitim alanlarında da kendi egemenliğini sürdürmektedir.

İran toplumunun % 75-80'ini köylüler ve aşiretler (köylülere oranla azınlıkta olarak) meydana getirmektedir. Böylece toplumun % 80'i ağaların, büyük toprak sahiplerinin ve derebeylerin boyunduruğu altında insafsızca ezilmekte, sömürülmektedir. Yüzyıllar boyunca geleneksel kiracı olarak çalışıp ve aynı ürünün çok az bir kısmı karşılığında yaşayan, bu suretle açıkca soyguncu bir muzare'e sistemine tabi tutulan İran köylüleri iktisadî bakımdan büyük bir yoksulluk ve ezilmişlik içinde yaşamaktadırlar. Bunun yanısıra, kültürsüzlük ve siyasî bilinçsizlik kara bulut gibi köylülerin yaşantısına gölge düşürmektedir.

İRAN KÖYLÜSÜ

Uzun bir süre köylü kitlesi, herhangi bir siyasî fikir ve hareketten uzak tutulmuştur. Bundan amaç çağımızın yeni ve ilerici düşüncelerini köylü kitlelerinden saklamak ve dolayısıyla onların uyanmalarını önlemektir. 1944-45'de İran köylerinde yaşayanların % 90'ı okuma yazmadan yoksundur. 40.000'e yakın köyün 15.000'inde bir tek kişi bile okuma-yazma bilmemekte idi .

İlk Kıpırdanışlar: 1944-46 senelerinde, köylülerin ilk ilerici hareketi, işçi sınıfının ve diğer millî güçlerin gelişmesiyle birlikte başlamıştır. Azerbaycan Demokrat Partisinin 1945-46'da gerici hükümete karşı verdiği mücadelenin sonucu olarak, Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti kurulmuş ve kısa zamanda Azerbaycan toplumunun demokratik ve millî bir yönetime kavuşma-

sını sağlamıştır. Bunun İran halklarının ve bilhassa köylülerinin uyanmasında büyük bir rolü oldu. Nitekim ağaların elinde olan 207.066 hektar toprağın, bu bölgedeki köylü aileleri arasında bölünmesi, ağalara verilmekte olan ürün payının indirilmesi, tüm İran'da köylü hareketlerini bir hayli şiddetlendirmiştir. Bu senelerde Gilan, Kerman ve İsfahan'daki köylüler, toprak ağalarına ayrılmış olan payı vermemeye kalkmışlar ve sonunda toprak sahiplerinden bir takım avantajlar elde etmişlerdir. Diğer taraftan, hükümet, ağalara verilmekte olan payda % 15'lik bir indirim yapmıştır.

Başlangıçta, bu hareketler kendi kendine olup, herhangi bir örgüt veya öncü olmaksızın gelişmekte idi. Daha sonra, İran Tude Partisinin çalışmaları ile ancak bazı bölgelerde bu dönemdeki köylü hareketleri sistematize olmuştur. 1946'-da, Azerbaycan Demokratik Cumhuriyetinin (ki İran Tude Partisi tarafından desteklenmekte idi) irtica ve emperyalizm tarafından yıkılması, ilerici ve millî güçlerin baskı altına alınmasına yol açtı. Bu durum ise, köylülerin bu dönemdeki mücadelelerinin bastırılmasına sebep oldu.

Bu köylü sessizliği ancak 1950'-ye kadar sürdü. Bu seneler içinde köylülerin durumu daha kötüye gitti. Bu yoksulluk onların topraktan kopmalarına sebep olmuştur. Örneğin 1950'de yalnız Erdebil, Merağa ve Eresbaran köylüklerinden, büyük kentlere 50.000 köylü göç etmek zorunda kalmıştır. Bu yalnız Azerbaycan'a mahsus bir durum değildir. Tüm ülkede, köylerden şehirlere büyük bir göç başlamıştır.

Bu sıralarda, köylülerin herhangi bir harekete geçmemeleri için, hükümet tarafından büyük çabalar harcanmış, hatta Şah'ın bir kısım toprakları çok ağır şartlar altında köylülere satılmış ve böylece köy burjuvazisinin gelişmesi politikasına gidilmiştir. Aslında yöneticiler bunda da başarı sağlıyamamıştır. Nitekim 1957'ye kadar (Musaddık'ın devrilmesinden dört sene sonra) yalnız 115.000 hektar toprak 8.589 aileye satılmıştır.

30 Nisan 1951'de Musaddık'ın başbakan olmasıyla, hükümetin programında köylülerle ilgili şunlar yer aldı :

a) Tarımsal üründen ağa payının % 20 oranında indirimi.
b) Köy şûralarının kurulması.

Köylülere tanınan bu haklar hiç de gerçekci değildi. Toprak sorununu temelden çözmekten çok uzaktı. Ancak köylü kitlelerinin demokratik direnişe başlamalarına sebep oldu. 1951-53 yıllarına tekabül eden ikinci köylü hareketi, İngiliz-Amerikan emperyalistlerinin ve onların yerli işbirlikçilerinin Musakdık Hükümetine karşı hazırladıkları darbe sonunda tekrar bastırılmıştır. İran köylülerinin bu dönemdeki (1951-53) mücadele şekilleri şöyle özetlenebilir:

a) Ağaları köylerden atmak ve onları köye sokmamak.
b) Ağaların silâhlı adamlarına karşı savaşmak.
c) Şehirlerde hayvanlarla birlikte yürüyüş yapmak.

İRAN İŞÇİSİ

1906'daki burjuva-demokratik devriminin başarıya ulaşamamasından ötürü, endüstri ve dolayısıyla millî burjuvazi gelişememişti. Başkent Tahran'da, İran'ın güney batısındaki petrol endüstri alanlarında çalışan işçiler, İran'ın büyük şehirlerindeki dokumacılar, (kumaş ve halı dokumacıları) sayısı çok az olmakla beraber, işçi sınıfını teşkil ediyorlardı. Bununla birlikte emperyalizmin İran'daki nüfuzunun

artması ve kendi çıkarları için bazı endüstri merkezlerinin kurulması, işçi sınıfının büyümesinde başrolü oynamıştır. Birinci Dünya Savaşından sonra, Tahran ve bazı diğer endüstri merkezlerinde işçi örgütleri kurulmuştur. Örnek olarak Tahran Basın İşçileri Sendikasını verebiliriz.

1920'de İran Komünist Partisinin kurulması ile İran işçilerinin ve ezilmiş kitlelerinin aktif olarak politik mücadeleye katılmaları bahis konusu olmuştur. Bu dönemde İngiliz emperyalizmine karşı mücadele yoğunlaşmış ve örgütleşme hareketi artmıştır. 1927'de işçi örgütlerinin sayısı Tahran'da 6 ve Huzistan'da 1 idi. Ancak Rıza Şah'ın baskı rejiminin duruma tamamen hâkim olduğu 1928'lerde bu işçi örgütlenme hareketleri bastırılmıştır.

Hint Garibanları: Yabancı petrol şirketlerinde çalışan işçilerin çoğunluğu Hintli işçilerdi. 1930'da yalnız Abadan'da çalışan Hintli işçilerin sayısı 4.000 idi. Bunların ücretleri de Hint parası olarak ödenmekteydi. Oysa aynı yılda, burada binlerce işsiz İranlı vardı. Hintliler yabancı işçi olarak özel şirketlere karşı hiçbir demokratik direnme hareketi gösteremiyorlardı.

İran işçilerinin grevleriyse şirketin özel polisi tarafından bastırılmaktaydı.

Kara Kanun: Rıza Şah'ın tüm demokratik hareketlere karşı baskısı 1931 yılında çıkarılan "Kara Kanun" ile meşrulaştı. Bu terör ve baskı havası İkinci Dünya Savaşına kadar sürmüştü. Bu senelerde birçok Marksist ve aydın kişilere çeşitli işkenceler uygulanmış ve hattâ kurşuna dizilmişlerdi.

Ve Sonrası: İkinci Dünya Savaşı sırasında, Rıza Şah'ın mecburî istifasından sonra, bu rejimin baskısı da hissedilecek bir ölçüde azalmıştır. Böylece politik alanda bazı demokratik düşünceler de az çok kendisini gösterebilmişti. Nitekim Rıza Şah zamanında tutuklanmış bulunan ilerici, Marksist ve sendikacılar genel af ile serbest bırakılmışlardır.

1941'de, bu Marksist ve ilerici sendikacılar tarafından İran Tude Partisi kurulmuştur. İran işçi örgütleri bu kişiler tarafından geliştirilmiş ve 1944'de Tahran'da 10.000 üyeli dört ayrı işçi sendikası kurulmuştur. Daha sonra da Tude Partisinin liderliğinde bütün işçi örgütleri birleşerek politik mücadeleyi genişletmişlerdir. 1 Mayıs 1944'de 200.000 işçi ile İran işçi örgütleri WFTU'ye (Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu) üye olmuştur. Bu dönemde, Tude Partisi en çok işçi sınıfına eğilerek onları örgütliyerek, işçi sendikaları vasıtasıyla işçilere bazı avantajlar kazandırarak(ücretlerin yükselmesi, iş saatlarının azalması ve bu gibi) bunların desteğini kazanmıştır. Tude Partisi ve işçi sendikalarının ortaklaşa yürüttükleri mücadele, (yürüyüşler, grevler toplu sözleşmeler...) işçilerin partiye güvenini ve desteğini sağlamıştır. Nitekim 1943-44'de genel seçimler yapıldığı zaman; Tude partisi işçiler tarafından büyük destek görmüştür. 1943-46 seneleri arasında partinin ve işçi örgütlerinin büyük çapta gelişmelerini görüyoruz. 1942-43'de devlet projelerinde çalışan işçilerin grevi, 1944'de Tahran belediye işçilerinin grevi, İsfahan'da 20.000 dokuma işçisinin aynı yılın sonbaharındaki grevi, Kermenşah petrol sanayiindeki 1945, Abadan, Ağacari petrol sahalarındaki 1946 grevleri nihayet en büyük ve en çok başarılı olarak ta 14 Temmuz 1946'-da Abadan'daki grevler İran Tude Partisinin ve işçi örgütlerinin yaptığı en belirgin hareketlerdir. 1946 senesinde partinin 300.000 işçi üyesi vardı ve en kuvvetli zamanı idi.

Aynı yılın Aralık ayında Azerbaycan ve Kürdistan Demokratik cumhuriyetlerinin Şah rejimi ve onun koruyucuları tarafından yenilmesiyle; Tude Partisi (ki bunun demokratik hükümetlerin kurulmasında büyük rolü vardı) zayıf duruma düşüyor ve 1948'de Şah'a suikast yapılması nedeniyle bu parti kanun dışı ilân ediliyordu. Bundan sonra parti çalışma biçimini değiştirerek yeraltı faaliyetlerine başladı.

MİLLÎ BURJUVAZİ, MUSADDIK VE MİLLİLEŞTİRME ÇABALARI, İNGİLİZ-AMERİKAN İŞBİRLİĞİ

"BEKLE VE GÖR"

30 Nisan 1951'de Dr. Muhammed Musaddık parlemento tarafından büyük bir çoğunlukla başbakan seçildi. Musaddık yeni parlemento da en kuvvetli muhalefet partisi (Millî Cephe) lideriydi. Millî Cephe sınıf bakımından genel olarak millî ve küçük burjuvaziyi temsil ediyordu. Bu dönemde emperyalizme, özellikle yabancı petrol şirketlerine karşı mücadele yoğunlaştı. 1 Mayıs 1951'de petrol sanayiinin devletleştirilmesi için parlementodan çıkan kanun yürürlüğe konuldu

İngiliz hükümetinin protesto notalarında millileştirme: "mukavelenin tek taraflı olarak çiğnenmesi" diye nitelendi. Böylece İngiliz hükümeti dünya çapında İran hükümetini ekonomik ve politik baskı altına alarak misilleme hareketine girişti. Diğer taraftan, bu misilleme işleri İngiliz hükümetince kendi maşaları tarafından İran'ın içinde de sürdürülmekteydi. 1951-53 sıralarındaki İngiliz hükümetinin çeşitli alanlardaki teşebbüsleri hiçbir netice vermedi. Çünkü Amerika'dan destek görmemişti. Bu ise A.B.D. emperyalizminin çok usta bir oyunuydu. A.B.D. İran'a göz dikmişti "Bekle ve Gör" politikası uyguluyordu. Nihayet çaresiz kalan İngiltere A.B.D. ye ortaklık teklif etti. İngiliz ve A.B.D. emperyalisleri anlaştılar. İran gerici çevreleriyle ortaklaşa Musaddık hükümetine bir darbe tertiplediler. Bu askerî darbenin başarıya ulaşmasında en büyük rolü CIA oynamaktaydı. Bu darbe için 20 milyon dolar harcandığı Amerikan kaynaklı dökümanlarda yazılıdır. Böylece Musaddığın millî hükümeti yıkıldı. Bu millî hükümet, İngiliz emperyalizminin sömürü politikası karşısında en büyük engeldi

Terör Fabrikası; Savak: Onun yerine terör ve baskı rejimi tekrar kuruldu. Amerikan emperyalizmi ve onun casusluk teşkilâtı CIA Şah rejimini iyice oturtmak ve sağlamlaştırmak için dolar yağdırmağa başladı. 1953 - 56 senelerinde devamlı olarak Amerika her ay 5 milyon dolar İran polisine ve dikta rejimine borç olarak vermekteydi. İran'ın korkunç Gizli Polis Teşkilâtı (Savak) bu dönemde kuruldu. Bundan başka Amerikan emperyalizmi İran'ın ekonomik ve kültürel kurumlarını kendi amaçlarına uygun olarak kullanmak için sürekli faaliyette bulundu. Dolar sevketti.

ABD ve İran Ordusu: Bu prensip "Truman Doktrini" ne dayanmaktaydı. Meşhur "Truman Doktrin" in ardındaki gerçeği görmek, Amerika'nın çirkin politik amaçlarını anlamak için; bu dönemdeki Amerikan emperyalizminin sömürü siyasetini yürüten kişilerin demeçlerini ve çeşitli dergilerde çıkan sözlerini incelemek yeterlidir. Newsweek dergisinin 1961'in Mayıs ayında yazdığına göre Senatör Humfrey şöyle demektedir "acaba İran ordusunun yetkili adamlarından birinin bizim yöneticilere ne söylediğini biliyor musunuz? Demiştir ki; İran ordusu, ABD.'nin yardımları sayesinde çok güvenilir bir teşki-

lâttır ki, sivil halkın yönetimini kontrol altına alabilmektedir. Bizim ordu Ruslarla savaş azminde değil, belki gerçekte İran halklarıyla savaşmak için hazırlanmıştır." Diğer taraftan Mc Namara'nın açıkça söylediğine göre "Amerika'nın dış yardımları sadece Amerika'nın menfaatlerini korumak ve bu memleketlerin halklarının sömürüye karşı savaşlarını önlemek amacıyla verilmektedir. Halbuki Komünizme karşı mücadele lâfı bahaneden başka bir şey değildir." Amerikan emperyalizminin bu politikasını gerçekleştirmek için İran'daki çabalarını üç ayrı kısımda inceliyebiliriz:

1 — Halkın elde ettiği bir kısım üst yapıdaki haklara saldırmak, onları yok etmek devresi 1953-1956
2 — Düşünceleri kısıtlamak, halkı politikadan uzaklaştırmak.
3 — 1961'den sonrası yutturmaca reformlar.

Darbe rejimi, 1953'den sonra bütün demokratik ve ilerici örgütleri kapatmaya başladı. Bu kurumları yasakladı. Tude partisi ve Millî Cephenin yöneticilerini, bu örgütlerdeki aktif üyeleri işkencelere tabi tutarak uzun hapislere ve ölüm cezalarına çarptırdı. Tude Partisinin üyesi olan 600 ordu mensubunu, çeşitli cezalara (hapis, işkence, idam) çarptırdı. Tude Partisinin üyesi olan yüzlerce aydın ve işçi caddelerde veya belli olmayan şekillerde öldürüldüler. Millî Cephe lideri Musaddık hapse mahkûm edildi. Bu örgüt içinde emperyalizm ve Şah rejimine karşı mücadele ettikleri için birçok kişi öldürüldü, veyahut uzun hapislere mahkûm edildi 1953'ün Aralık ayında, (darbeden 4 ay sonra) Tahran Üniversitesi öğrencileri silâhlı askerlerin üniversiteden çıkmasını istediler. Bunu protesto etmek için düzenledikleri gösteri sırasında; İran ordusunun silâhlı komandolarının silâhlı hücumuna uğradılar. 3 öğrenci öldürüldü, birçok öğrencide yaralandı ve tutuklandı.

Terör rejimi İran'ın her köşesinde demokrasi ve hürriyet seslerini gaddar bir şekilde cevaplandırmaktaydı. Satılmış ordu komandoları ve Savak'ın sapık adamları, çok feci bir şekilde, aydın ve ilerici kişileri öldürmekte ve terör havası yaratmaktaydılar. Buna rağmen, yine de işçi örgütleri baskı rejimine karşı mücadeleye devam ettiler. Binlerce işçi Şah rejimini ve sömürücüleri protesto etmek için çeşitli yerlerde yürüyüş ve grevler tertiplediler. Dikta rejimi bu haklı direnişlere en sert biçimde karşı koymakla ve bilinçli işçileri katletmekle ilerici hareketleri bastırıyordu.

1955'den 1959'a kadar 15 işçi grevi İran'ın çeşitli yerlerinde yapıldı. Bunların en önemlileri; Abadan petrol şirketlerinde çalışan işçilerin, İsfahan'daki dokuma işçilerinin, 12.000 taksi şoförününün Tahran'daki grevidir. Bu grevlerin hepsi, hükümetin silâhlı saldırısıyla karşılandı. Tahran'ın tuğla ocaklarında çalışan 30.000 işçi greve başvurdu. Bu işçiler en kötü şartlar altında yaşamakta, en çirkin bir şekilde sömürülmekteydiler. Ücretlerin çok düşük olması, İş saatlarının saatten fazla olması, çok düzensiz bir şekilde çalıştırılmaları onları böyle bir greve sevketmekteydi. İşçiler, yukarda özetlediğimiz şartlar altında grev yapmanın bir çoğunun kanlarının pahasına olacağını biliyorlardı. Ama yine de yaşama şartlarının tahmin edilmeyecek kadar kötü olmasından ötürü bu işe giriştiler. Hükümet silâhlı tanklarla desteklenen ordu vasıtasıyla, işçilere saldırarak 50 kişinin öldürülmesine, yüzlerce işçi-

nin yaralanmasına ve tutuklanmasına sebep oldu. Diğer taraftan gizli askerî mahkemelerde grup grup devrimciler mahkûm ediliyor ve toplu halde kurşuna diziliyorlardı. 1960'da Azerbaycan ve Kürdistan bölgelerinde gizli olarak mücadeleye devam eden örgütler, Savak tarafından ortaya çıkarıldı. 500 kişiye yakın adam yakalandı. Bunlardan 5 kişi kurşuna dizildi ve diğerleri uzun hapislere mahkûm edildi.

Baskı ve terör rejimi, 1953 darbesinden sonra, bütün demokratik örgütleri ve bütün basın, yayın, düşünce serbestliğini yok ederek mutlak hâkimiyetini kurmuştur.

TOPRAK REFORMU

Burada dikta rejiminin en çok üzerinde durduğu toprak reformuna değinmek gerekir. Biz bu yazıda üzerinde en çok propaganda yapılan toprak reformunun bir uydurmacadan başka bir şey olmadığını, hükümetin kendi verdiği istatistiklere dayanarak ispatlıyacağız.

Öncesi: Meşrutiyet devrinden önce İran'daki toprak mülkiyetinin çeşitlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

1 — Vakıf arazisi.
2 — Özel veya ağa arazisi.
3 — Devlet arazisi.
4 — Saltanat (saray) arazisi.

Devlet ve saray arazileri çoğunluğu teşkil ediyordu. Genellikle bütün topraklar, muzare'e sistemi (toprak, su, hayvan, tohum ve insan gücü) ile işlemekte ve üretim dağılımı bu beş faktöre göre olmakta idi. Halen, sözde yapılan toprak reformundan sonra bile, büyük bir köylü kitlesi aynı sistemle çalışmaktadır. Bu beş faktörden, insan gücü hariç diğer dördü ağanın mülkiyetinde idi. Dolayısiyla üretimin dörtte beşi ağanındı. Geri kalan beşte birini üretimde çalışan köylüler paylaşırdı. Bazı bölgelerde ürünün % 80'i ağanın eline geçmekteydi. Bu tip topraklarda çalışan köylülere "Neseg sahibi" denir. Bu şekilde, köylünün eline geçen ürün payı, onun geçimine yetmemekte ve dolayısıyla köylüler daima feodalların baskısı altında kalmaya mecbur kılınmakta idiler. Yukarda belirtildiği gibi, toprak reformu yalnız "Neseg sahibi" olan köylüleri içine almakta ve diğer taraftan büyük bir köylü kitlesi olan köy işçileri reform dışı bırakılmaktaydı.

İran'daki ziraî durumu aşağıdaki şekilde özetliyebiliriz:

1 — Büyük toprak sahipleri. Bunlar şehirlerde yaşar ve köyle ilişkilerini kendi kâhyalaları vasıtasıyla kurarlar.
2 — Olagelen zararların büyük bir kısmını köylüler yüklenir.
3 — İktisadî güç feodalın elinde oldııguna göre, onun köyde sosyal ve ekonomik gücü sınırsızdır.
4 — Üretim teknolojisinin büyük bir kısmı insan ve hayvan gücüne bağlıdır.

1949 Senesinde Millet Meclisi tarafından Riza Şahtan kalan topraklar -ki bu topraklar Riza Şah tarafından zorla toprak sahiplerinden alınmıştır- Rıza Şah'ın oğlu şimdiki şaha devredildi. Şah 1950'de ilk olarak bu toprakların satışını öne sürdü. Ancak Musaddığın Millî Hükümeti, 1953 de bu toprakların mülkiyetini Şah'ın elinden çıkararak devlet mülkiyetine geçirdi. 19 Ağustos 1953 darbesinden sonra Şah bu toprakların kendi mülkiyetinde olduğu iddia ederek tekrar bir kısmının satışına başladı. Genellikle verimsiz olan bu topraklar, 25 senelik taksitlerle köylülere satıldı. Tarım Bakanlığının verdiği istatistiğe göre, ortalama olarak, bu

arazideki köylülerin 1950'de fert başına düşen yıllık gelirleri 150 dolarken 1961'de, yani 11 sene sonra, 180 dolara yükselmiştir. Görüldüğü gibi 11 sene içinde gelirde % 20 artma olmuş, halbuki aynı müddette geçim seviyesi % 92 oranında artmıştır.

Şah'ın yazdığı "Ak Devrim" kitabında görüldüğü gibi 1958'de Şah, 517 köydeki köylülere köyün çevre arazisini satmıştır. (Şah'a ait topraklardaki köylülerin çevre arazileri hep Şah'ın özel mülkiyetindedir.) Şah yine 1962'de 589 köyünü Toprak Reformu Dairesine satılmak için vermiştir. Bu köylerin de satıldığını kabul edersek, ki belli değil, toplam satılan köy 1106 olur. Halbuki "Ak Devrim" kitabında Şah'ın kendi itirafına göre 2000 köye sahip olduğu belirtilmektedir. Bu hesaba göre şimdilik, geriye kalan Şah'ın 900 köyüne hiç dokunulmamıştır. Amerikan İş Misyonunun raporunda (İran Report, Haziran 1966 sayı 3) bu geri kalan köylerin Şah tarafından veliahta hediye edildiği ileri sürülmektedir. Aynı zamanda 7000 vakıf köylerinde de hiçbir değişiklik olmamıştır. Bu şekilde toplam olarak, en az 8000 köy reform dışı bırakılmıştır.

Reform: Hükümetin geçirdiği 1959 — 60 ekonomik kriz, halkın hoşnutsuzluğunu arttırdı. Hükümet bu hoşnutsuzluklardan doğabilecek halk ayaklanmasını önlemek ve emperyalistlere bağlı rejimin durumunu kuvvetlendirmek amacıyla Toprak Reform Tasarısını meclise verdi.

Toprak Reformunun Birinci Kademesi: 1962'de toprak reformu Azerbaycan bölgesinde başladı. Reform kanunu gereğince, bu kademede, toprak sahipleri bir tek "altı dang" (her köy altı dang'dan ibarettir ve bu altı dang 30 ilâ 100 hektar arasında değişmektedir.) köy ve makine ile işletilen tüm toprakları kendi mülkiyetinde tutma hakkına sahiplerdi. Birden fazla köyü olan ağaya, mülkiyetinde tutabileceği tek bir köyü seçme hakkı verilmişti. Öte yandan, büyük arazi sahipleri, Reform Kanunu Meclis ve Senato oylamasından geçmeden evvel, arazilerini evlâtlarına ve akrabalarına devretmişlerdi. 1967'nin sonunda, yani toprak reformunun ilk kademesinin sona ermesinde, 14.373 köy ve 594 tarla toprak sahiplerinden satın alınıp 605.066 köylü ailesi arasında dağıtılmıştır. Bu ise 3.218.460 olan İran'daki toplam köylü ailelerinin % 19'undan ibarettir. Geriye kalan % 81'in durumunda hiç bir değişiklik olmamıştır.

Toprak Reformunun İkinci Kademesi: Birinci kademede topraksız kalan % 81'i toprak sahibi yapmak ve aynı zamanda reform yapılmamış olan köylerde, köylülerle ağalar arasında çıkan anlaşmazlıkları gidermek amacıyla, ikinci kademe toprak reformuna başlandı. Reform kanunu gereğince, arazi sahipleri aşağıdaki üç maddeden birini seçme mecburiyetinde bırakıldı.

1 — 30 senelik kira

2 — Köylülere köyün satışı

3 — Muzare'e sistemine göre dağıtım.

Birinci maddenin uygulanması arazi sahiplerinin durumunda hiçbir değişiklik yaratmadığından 1965 de 87.000 toprak sahibi, arazilerini kiraya verdiler. Aynı zamanda bu madde köylülerin durumunda da bir değişiklik sağlamadı. Ve aynı eski muzare'e sistemi yürütüldü. Yalnız kira süresi 1 seneden 5 seneye çıkarıldı. İkinci maddeye göre köyün satışıyla, artık ikinci kademe reforma gerek kalmıyordu. Üçüncü maddeye göre de 152.277 köylü ailesi reforma tâbi tutulmuşlardı. Öte yandan bu kademede devlet makine ile işletilen özel arazinin ta-

nımını değiştirdi. Daha evvelki tanıma göre, üretimin büyük ölçüde makineye dayanması gerekti. Halbuki reformun bu safhasında ise, göstermelik de olsa bir traktörün varlığı bile "makineleşmiş tarım" kavramına giriyor, o ağaya tüm toprakların mülkiyetini veriyordu.

Ve Sonrası: İkinci kademenin sonunda yalnız 3817 köy 201.814 aileye satılmış, diğer taraftan 14.261 aile de taksitlerini ödiyememeleri neticesinde topraklarını kaybetmişlerdir. Dolayısıyla 187.553 köylü ailesi toprak sahibi olabilmiştir. Bu da İran'daki köylü ailelerinin %6'sı demektir. Bu şekilde birinci ve ikinci kademelerin sonunda toplam toprak sahibi olan köylü ailelerinin % 25'inden ibarettir. Geriye kalan % 75'i yani 2.390.000 aile topraksız kalmışlardır.

REFORM TAMAMLANIYOR

Yardımlaşma Kooperatifi: Faaliyet alanları 4 - 5 köy arasında kalan bu kooperatifler köylülerin kendi sermayeleriyle kurulmuşlardır. 1959'da kooperatiflerin sayısı 357'dir. Bunların toplam sermayeleri 90 milyon riyaldı (7 riyal 1 Türk Lirası) 1962 reformundan sonra bütün İran'da 8894 kooperatif kuruldu. Bunların toplam sermayesi 1.5 milyar riyaldır. Kooperatiflere üye olabilmek için toprak sahibi olmak ve sahibi olduğu toprağın her hektarı için 500 riyal ödenti ödemek gerekmektedir. Ayrıca toprak sahibi olabilmek için kendi köyündeki kooperatife üye olmak şartı vardır. Bu durumda giriş ödentisini ödeme gücünde olmayan kişiler kooperatif üyesi olamamakta ve toprak sahibi olmaktan yoksun kılınmaktadırlar. Böylece toprak reformundan faydalananlar, kooperatiflere üye olabilenler olmuş, üye olamayanların elinden çıkarmak zorunda bıraktıkları toprakları da almışlardır.

Toprak Reformunun Üçüncü Kademesi: Rejim yetkililerince bu kademe, modern tarımın bir icabıdır. Oysa işin özünde yatan amaç farklıdır. Hedef toprakların bir azınlık grubu toplanmasını sağlamak, yeni ve müreffeh bir köylü grubu yaratmaktır. Netice olarak da devlet tarafından özel sermayenin desteklenmesi, toplumdaki çelişkileri daha da kristalize etmiştir. Bu kademenin bir başka amacı, yardımlaşma kooperatiflerini desteklemek ve ziraî kooperatifleri köylü sermayesiyle kurmaktır. Bu kuruluşun kanunu gereğince toprağını satma yetkisi köylüye verilmekte, üye olmak içinse, belirli şartlar aranmaktadır. 20 hektar sulu arazisi ve 40 hektar kıraç arazisi olmayan, üye olamamaktadır. Üye olamayıp da toprağı olanlar da toprağını satmak zorunda bırakılmıştır. Yani kademelerle reform az topraklıların elinden toprağı çekip almış onu belli bir azınlığın mülkü haline getirmiştir.

YABANCI SERMAYE

Son yıllarda İran tarımında göze çarpan bir başka gerçek, köylerde yabancı sermaye yatırımı ve emperyalizmin İran tarımına sokuluşudur. Yeni yapılan anlaşmalarda bunun bir çok örnekleri görülmektedir. Örneğin, 1968'de Şah rejimiyle birkaç Amerikan şirketinin anlaşması gereğince 7500 hektar tutarında Huzistan barajı sahasında en verimli topraklar emperyalistlerin çıkarına bırakılmıştır. Yine aynı senede çeşitli üretimler için güney limanları çevresindeki topraklardan toplam 45.000 km² lik toprak 4 Amerikan şirketine bırakılmıştır. Ayrıca bazı Japon şirketleri ile de anlaşma yapılarak 12.500 hektar toprak, pamuk ve diğer cins tarım ürünleri için Japonlara bırakılmıştır. Pirinç ürünü elde etmek için de 9 milyon dolarlık yatırım yapılmış-

tır. Yabancıların hizmetine sunulan topraklar listesi daha da uzundur. Ve özellikle Tarım ve Sanayinin ortak ürünleri olan ürünler yetiştirmek için İran topraklarını kullanan yabancı devletler arasında ayrıca, İsrail, Kanada ve Yugoslavya da vardır.

TOPRAK REFORMUNUN SONUCU

Tarımsal ilişkilerde önemsiz bazı değişiklikler olmuştur. Ama halâ toprak meselesi, köylülerle büyük toprak sahipleri arasında bariz bir şekilde çelişmektedir. Ayrıca bilinmektedir ki yeni sömürge sistemi içinde yapılan aldatıcı reformlar mutlaka yenilgiye mahkûmdur. Toprak meselesi esas çelişkiler temelinden çözülmeden halledilemez. Geniş köylü yığınları bu reformlarda şu zorluklarla burun buruna gelmiş ve güçsüz kalanlar ellerindekini de elden çıkarmışlardır. Çünkü :

1 — Tohum için para verilmemiştir.

2 — Hayvan ve makine verilmemiştir.

3 — Az topraklı köylüler için makine sahibi olmak aşırı lüksdür. Makineyi gereği gibi değerlendirebilecek toprağı ve makinenin masrafını karşılayacak gelirli ve teknik bilgisi yoktur. Yedek parça sorunu da ayrıca bir derttir.

4 — Toprak taksidinin ödenmesi zordur.

5 — Sene boyunca kendi geçimini de sağlamak zorundadır.

6 — Bu ezici şartlarda kooperatife giriş ödentisini verebilmesi ve diğer şartları kendinde toplamış olması olanaklarından yoksundur.

Bütün bu nedenlerle toprak mülkiyetindeki tüm değişiklikler ve propagandalara rağmen İran rejimi köylü kitlesine ters bir tutum takınmış ve takinmaktadır. Köylü sınıfı yine eskisi gibi en kötü şekilde sömürülmektedir. Bütün bu aldatıcı reformlar geçici çarelerden öteye gidemez ve toplum içindeki çelişkileri gideremez. Şah'ın ve emperyalist danışmanlarının amacı bu tür oyunlarla köylü ayaklanmalarını ertelemek ve varlıklarını biraz daha sürdürebilmektir. Fakat bütün bu çabalar tarihin akışını durduramıyacaktır.

EĞİTİM DEVRİMİ

İran'da eğitim, öteden beri sömürü düzeni için çalışan bir kurum olmaktan ileri gidememiştir. Şah'ın "Eğitim Devrimi" ise bu durumu daha ustalıklı sürdürülmesi için alınan bir kaç tedbirden başka bir şey değil, İran'daki diğer devrimler gibi bir yutturmacadır. Bu aslında, İran halkları için bir karşı - devrimdir.

Meşrutiyetten önceki durumu kısaca şöyle özetliyebiliriz. Eğitime çoğunlukla feodal dinî medreseler hakimidi. Zamanın şartlarına göre, bilimsel eğitim yapan herhangi bir kurum yoktu. Saray ve işbirlikçiler, kendi mensuplarının çocuklarını yetiştirmek için özel öğretmenler tutarlar, yüksek öğrenimi, ancak bu çocuklar Avrupada yapabilirlerdi.

Meşrutiyet, eğitimde bir gelişmeye yolaçtı. Örneğin, meşrutiyetten 5 yıl önce 1901'de Tahran'da ilkokul sayısı 17 iken, bu sayı 1910 da 123 e yükseldi.

1934 de Tahran üniversitesi kuruldu ve İran'da ilk kez bir üniversite açılmış oldu, Ancak bu üniversitenin kuruluş amacı "Sahte Şah Milliyetciliğini" aşılamak, sömürü düzenine adam yetiştirmekti. Tam bir gerici eğitim uygulanmakta idi.

1941'de Rıza Şah'ın diktatörlüğü son bulunca eğitimde de ileri atılımlar oldu. Bu arada milli ve küçük burjuva eğitimi canlanıp, feodalizmin ve emperyalizmin gerici kültürüne karşı çıktı.

19 Ağustos 1953 gerici askeri darbesinden sonra milli eğitim tam bir çıkmaza düştü.

Şimdi İran'daki eğitim emperyalizme hizmet etmekte, ona uşak yetiştirme amacı gütmekte ve emperyalist sömürüyü sürdürmek için çalışmaktadır.

1961 SONRASI DEVRİMCİ MÜCADELE

İran dışında öğrenim yapan öğrenci sayısı 30 - 40 bin civarındadır. Bu sayının bu kadar fazla olmasının nedeni, İran'da üniversite ve yüksek okulların az olmasıdır. "Şah rejimi", "Kültür Devriminden" söz ettiği halde, fazla kişinin okumasını istememektedir. Onlara göre İran'da eğitim seviyesi oldukça yüksektir, istatistikler yayımlayarak kendilerince bunu ispat ederler. Ama İran'da sadece bir kaç gün yaşayan herkes bunun bir yutturmaca olduğunu çok iyi anlar. Yurt dışında bu kadar çok sayıda öğrencinin bulunması, Muhammed Riza Şah rejiminin kültür düşmanlığını ve halka karşı bir siyaset güttüğünü açıkça ortaya koyar.

Şimdi İran'da en kârlı ticaretlerden biri eğitim alım satımıdır. Hemen hemen tüm ilkokullar, ortaokullar ve liseler paralıdır. Kayıt ücretleri çok yüksektir. Orta halli aileler bile bu masrafı güçlükle karşılıyabilirler. 19 Ağustos 1953 darbesinden sonra, üniversite ve yüksek okullar da paralı olmaya başladı. Kayıt ücretleri gittikçe yükseldi. Yıllık kayıt ücretleri 1200 - 10000 TL. sı arasında değişmektedir. Şimdi bu eğitim kurumlarının çoğu özel sektörün elindedir. Dış ülkelerde ise eğitim daha ucuzdur ve insanlık dışı baskılar çok daha azdır. Bunlar ve benzeri örnekler 30-40 bin öğrencinin dışarıda bulunmasının nedenini açıkca ortaya koymaktadır.

19 Ağustos 1953'den sonra, içteki baskının artması ve dışarıya çok sayıda öğrencinin gitmesi, İran'daki her insanlık dışı olayın dış ülkelerde geniş yankısına yol açtı. İran'a nazaran ve yayın özgürlüğü çok fazla olan Avrupa ve Amerika'da İran'lı öğrenciler örgütlenmeye ve öğrenci dernekleri kurmaya başladılar. Bu dernekler kısa zamanda güçlendi. Devrimci ve ilerici fikirlerin gelişmesiyle dernekler birbirleriyle daha yakından ilişki kurdular. 1960 yılında Uluslararası İran Talebe Konfederasyonu kuruldu. Konfederasyonun kuruluşu yurt dışındaki İranlı öğrencilerin mücadelelerinin birleşmesinde ve ona yön verilmesinde çok büyük rol oynadı. Önce onun ana amacını belirliyelim:

"... Şah rejiminin halka karşı tutumunun açıklanması.. İran içi devrimci mücadele ile İran dışındaki öğrencilerin ilerici mücadelelerinin ilişkilerini sürdürmek... İran halklarının milli ve demokratik haklarını Şah rejimine karşı savunmak.."

Dışarıda okuyan İran'lı öğrencilerin çoğunluğu öğrenci eylemlerine katılır. Çünkü İran toplumu üzerindeki terör havasıyla, içinde bulunduğu ülkeler arasında en azından basit bir kıyaslama yapabilirler. Dış ülkelerde daha rahatça, çeşitli ekonomik ve siyasi problemleri tartışabilir, çeşitli bilimsel yayınları takip edebilirler. Konfederasyon, İran'daki haberleri elde etmek ve onları geniş çapta yayınlamakta büyük çaba göstermektedir. İran'da zaman zaman yüzlerce kişi yakalanıp hapse atılmakta, ya işkence yapılmakta, ya da idam edilmektedir. Yüzlerce üniversite öğrencisi okuldan atılıp askere sevkedilmektedir. Bu haberler hiçbir şekilde İran basınına aksettirilmemektedir. Çünkü İran'da hiçbir haber Savak'ın sansürü olmadan yayınlanmamaktadır. (İran'da gizli duruşmalar yapılır. Bunların bazılarına milletler arası hukuki kuruluşlar avukatlar yollar-

lar. Bu avukatların hemen hepsi, etraflarında görülen "korkunç baskı"yı çeşitli raporlarla dünya kamu oyuna sunmuşlardır. Yine bu raporlardan öğreniyoruz ki; Savak'ın tercümanları kasten yalnış tercümeler yapmışlar, avukatlar sanıklarla ve aileleriyle görüştürülmemiş, dosyalar saklanmış, sanıkların kendi avukatları ise korkudan konuşamamışlardır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu 35. Genel Kurulu, Tahran'da Şah'ın kız kardeşi Eşref başkanlığında toplanırken, gizli askeri mahkemeler de "Cezeni" ve arkadaşlarını idama mahkûm ediyorlardı.) Konfederasyon İran'daki olayları yayınlayıp eleştirir. Bu eylem nitelik bakımından çok önemlidir. "16 Azer", "Peyman" ve "Name Parsi" gibi yayınlar, sırayla konfederasyonun haber, basın, savunma ve araştırma organlarını teşkil ederler. Bu faaliyetler yalnız İranlı öğrenciler arasında kalmaz, çeşitli dış ülkelerde kamuoyuna duyurulur. Konfederasyona bağlı çeşitli dernekler devamlı, açık oturum, konferans düzenlerler, bildiri yayınlarlar, İran'ın şu anda içinde olduğu durumu somut örnekleriyle açıklarlar.

İran'da din adamlarının büyük bir kısmı ilericidir. Meşrutiyet devriminin önderleri arasında din adamları az değildir. Şimdide onların ilerici kesimi rejime karşı direnmesine devam ediyor. Çok sayıda ilerici hoca gerek camilerde, gerekse dinî okullarda işbirlikçi rejimin halka karşı olan tutumunu açıklayıp devamlı yeriyorlar. Bu hocalar dinî önder olmaları dolayısıyla ve doğru davranışları nedeniyle büyük saygı duyulan kişilerdir. Rejim bunların eylemlerine engel olamamış, çeşitli işkence ve sürgünler de sonuç vermemiştir. 5 Mayıs 1964'de, büyük halk kitleleri din adamlarının önderliğinde ayaklandılar. Rejime karşı sloganlar ve demokratik isteklerle, polis karakollarına, devlet dairelerine ve yabancı sermayeye ait şirketlere karşı hücuma geçtiler. Bu ayaklanmaya katılanların büyük çoğunluğu fakir halktı. Ancak ayaklanma askerî birlikler tarafından şiddetle bastırıldı. Ölenlerin sayısı onbinleri aştı. Çok sayıda kişi yakalanıp kurşuna dizildi. Rejim bu ayaklanmayı dünya kamu oyuna bir gerici akım olarak göstermeye çalıştı. Oysa aslında bu hareket millî burjuvaziyi temsil eden esnaf ve zenaatkârların, ilerici din adamları ve yoksul halkla olan güçbirliğinin sonucuydu.

İmam Homeyni (İran'da çok sayılan ve sevilen bir dinî lider), Amerikan sermayesine ve faşist Şah rejimine karşı fetva verdi. Savak işe hemen elkoydu. İmam Homeyni, Tahran'a getirildi. Sonra Türkiye'ye sürgün edilip 10.5 ay Bursa'da göz hapsi altında tutuldu. Daha sonra Irak'a gitti.

Şu anda, İran'da din adamlarının direnişi tüm direnişin bir parçasıdır. Ancak rejim de boş durmadı ve gerici din adamlarının yetiştirilmesine hız verildi.

Konfederasyon ise bu konuda da görevini yapıyor. İlerici din adamlarıyla temas kurup onlara ait haberleri yayınlıyor, onları destekliyor.

1965 Nisanında Şemsâbâdı adında bir er, Tahran'daki "Mermer Saray"da Şah'a ateş etti. Savak bunu bahane ederek bir sürü olaydan habersiz (ki zaten bu suikast bir oyundu) devrimciyi tutukladı. (Nikhah, Mensuri, Kamranî...) gizli askerî mahkemede ölüme mahkûm edildiler. Bunun üzerine konfederasyon geniş çapta bir kampanya açtı ve haberi İranlılar ve yabancılar arasında yaydı. İran'a hukukî

gözlemciler gönderdi, açlık grevleri tertipledi. (Karlsuhede) Dünya kamuoyunun dikkatini bu mesele üzerine çekti. Sonunda İran faşist rejimi dünya kamuoyunun baskısı karşısında duralamaya mecbur kaldı. Tutukluların mahkemeleri sonucu idam cezaları müebbet hapse çevrildi.

1965'de Muhammed Kâzım Boc Nordi, 54 kişi ile beraber yakalandı. Bunların çoğu dinî ailelerden gelmiş olup Şah rejimi karşısında direnmişlerdi. Gizli askerî mahkeme Boc Nordi'yi idama ve diğerlerini 6 aydan müebbet hapse kadar çeşitli cezalara mahkûm etti. Konfederasyonun isteği üzerine Dolen Papur, Uluslararası Demokratik Hukuk Derneği adına Tahran'a gitti. Dönüşünde İranlı yetkililerin onu nasıl karşıladığını, mahkemeye sokulmadığını, tutuklular ve aileleriyle görüştürülmediğini ve Savak'ın kendisi üzerindeki baskısını bir rapor şeklinde açıkladı. Bu rapor "L'monde" ve "Humanite" de yayınlandı. Jean Paul Sartre ve diğer Avrupa aydınları, İran hükümetini protesto ettiler.

Yine aynı yıl yakalanan devrimciler (Hekmetcu, Haveri ve Musevi) önce idama mahkûm edildiler. Sonra, protestolar nedeniyle cazaları müebbet hapse çevrildi.

Şah her sene emperyalist akıl hocalarını ziyarete gider, her gidişinde de hem İranlı ve hem de yabancı öğrencilerin ve aydınların şiddetli protestolarıyla karşılaşır.